

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P385

[Total No. of Pages : 3

[4701] - EXT. - 1

F.Y. B.A. (External)

COMPULSORY ENGLISH

Text Prescribed : Visionary Gleam

Edited by : Ashok Chaskar, Arjun Jadhav and Sanjay Pagare

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a)
  - i) How did the astrologer convince Guru Nayak about his future?
  - ii) What is self-esteem? How does the writer differentiate high self-esteem from low self-esteem?
- b)
  - i) What do you think is the theme of the story 'The Gift of the Magi'? Explain.
  - ii) Comment on the significance of the title 'Karma'.

Q2) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a)
  - i) How does the poet express undying love for his beloved in the poem 'A Red, Red Rose'?
  - ii) Elaborate the central idea of the poem 'Where the Mind is without Fear'.
- b)
  - i) How does Sarojini Naidu express her intense desire to meet her lover in the poem 'If you Call Me'?
  - ii) What are the similes the poet uses effectively in 'A Red, Red Rose'?

P.T.O.

Q3) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a) i) What message does Nehru give in his speech 'A Tryst with Destiny'? Elaborate.
- ii) The young generation is at the threshold of facing more challenges than their forefathers. Discuss with reference to the essay, 'Youth and the tasks Ahead'.
- b) i) Why does Dr. Ambedkar express doubts about India's democratic system?
- ii) Discuss 'The Eyes are not Here' as a touching story about two blind Co-passengers.

Q4) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a) i) Explain 'Upon Westminster Bridge' as a Nature poem.
- ii) What is the narrator's attitude towards the old woman?
- b) i) Explore the theme of desire and want in the poem 'Success is counted Sweetest'.
- ii) Discuss 'An Old Woman' as a symbolic poem.

Q5) a) Attempt any five of the following : **[10]**

- i) Use correct tense forms of the verbs given in brackets :
The President of India ..... (arrive) in Pune next month. Everyone is busy preparing for his visit. Workers ..... (clean up) the streets.
- ii) Choose the correct alternative and rewrite the following :
Manoj ..... the book and can talk to us about it. (read / has read).
- iii) Fill in the blanks in the sentences below, putting the verbs in brackets in either the simple past or the past perfect tense :
The Sun ..... (set) by the time we ..... (leave) for home.

- iv) Fill in the blank in the sentence below, using the future perfect forms of the verb given in bracket.

Our examination has begun, and by next Saturday I ..... (write) my last paper.

- v) Correct the following sentence :

No one know the answer.

- vi) Fill in the blank in the sentence below using the appropriate form (singular / plural) of the verb given in bracket :

Kajol and Shilpa ..... (be : simple past) on their way to film studio.

- vii) Fill in the blank in the sentence below using appropriate form (singular / plural) of the verb given in bracket.

Each question in this paper ..... (need : simple present) to be read carefully.

- b) Attempt any two of the following : [10]

- i) Mr. Patel and Mr. Reddy discuss on the issue of movies in India. They agree on some points and disagree on others. Write a dialogue based on this situation.
- ii) Ramakant comes to know that his Friend Vikrant has stood first in state level debate competition. Write an informal dialogue.
- iii) The general manager of a company invites two colleagues for dinner. One accepts and the other declines the invitation because of some other engagement. Write a dialogue.

[4701] Ext. - 10
F.Y. B.A. (External)
MARATHI
G - 1 : आधुनिक मराठी वाङ्मय
(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- पाठ्यपुस्तके :- i) मराठी विनोदी कथा
ii) मातृपंचक
iii) व्यावहारिक मराठी

- सूचना :- i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [10]

- i) 'व्यक्तिमत्त्व' म्हणजे काय ते सांगून व्यक्तिमत्त्व विकासाची वाटचाल सांगा.
- ii) व्यक्तिमत्त्व विकासात 'कुटुंब' या घटकाचे स्थान स्पष्ट करा.
- iii) शाळा-महाविद्यालयाद्वारे व्यक्तिमत्त्व विकास कसा होतो ते लिहा.
- iv) व्यक्तिमत्त्व आणि समाज यांचा परस्पर संबंध उलगडून दाखवा.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [10]

- i) श्रवण प्रक्रियेत निर्माण होणारे अडथळे दूर करण्यासाठी उपाय सांगा.
- ii) 'वाचन' या भाषिक कौशल्याची विस्तारने माहिती लिहा.
- iii) कार्यक्रम संयोजनात परिचयकर्त्याची भूमिका स्पष्ट करा.
- iv) 'वर्तमानपत्र' या प्रसार माध्यमाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्रश्न 2) अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) 'नागू गवळी' ही व्यक्तिरेखा कोणत्या कथेत आढळते ?
- ii) पहिले कावळे सम्मेलन कोणी आयोजित केले ?
- iii) अपघातग्रस्त म्हैस कोणाच्या मालकीची होती ?
- iv) मराठी साहित्यातील दोन विनोदी कथाकारांची नावे लिहा.
- v) नापास झालेल्या बंडूची तक्रार कोणाकडे केली आहे ?
- vi) लेखकाने कोणत्या नावाचे वर्तमानपत्र सुरु केले ?
- vii) आपण पेजथ्रीवर झळकावे असे कोणास वाटत होते ?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) मातृपंचक काव्यसंग्रहात बहिणाबाई चौधरी यांची कोणती कविता समाविष्ट आहे ?
- ii) वामन निंबाळकर यांच्या आईचा मृत्यु कशामुळे झाला ?
- iii) नामदेव ढसाळ यांचे वडील कोणते काम करित होते ?
- iv) 'आई' कवितेत कवी यशवंत यांनी कोणता विषय मांडला आहे ?
- v) नारायणसूर्वे यांच्या कवितेत कोणत्या शहरातील गिरणीकामगारांचे वर्णन चित्रित झाले आहे ?
- vi) वि. दा. सावरकर यांनी मातृभूमीला नेण्यासाठी कोणास विनवणी केली आहे ?
- vii) 'माझी रेणुका माऊली' ही कविता कोणी लिहिली आहे ?

प्रश्न 3) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 100 शब्दांत लिहा. [10]

- i) 'वर्तमानपत्रकर्ता' कथेतील मिठाईचे दुकान आणि वर्तमानपत्रांची माहिती लिहा.
- ii) नाट्यलेखनाची पूर्वतयारी कशी करावी असे गडकरी यांनी सांगितले आहे ?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 100 शब्दांत लिहा. [10]

- i) 'माती झाली माय' या कवितेचा अर्थ उलगडून दाखवा.
- ii) फ. मु. शिंदे यांच्या कवितेबद्दल तुम्हास काय वाटते ते लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी 'अ' आणि 'ब' गटातील प्रत्येकी दोन प्रश्नांची उत्तर लिहा. [30]

- अ) i) 'चिमणरावांचे वक्तृत्व' या विनोदी कथेचे कथानक लिहा.
- ii) 'बंडू आणि अमेरिकेची कान उघडणी' या कथेतील विनोदाचे स्वरूप सांगा.
- iii) 'पेजथ्री' या कथेचे कथानक सांगा.
- ब) i) फ. म. शहाजिंदे यांच्या कवितेतील अंधश्रद्धेचे वर्णन करा.
- ii) उत्तम कांबळे यांनी माऊलीच्या झोपडीतील दारिद्र्याचे चित्रण कसे केले आहे ?
- iii) 'माझी सावित्री माऊली' या कवितेच्या आधारे सावित्रीबाई फुले यांच्या कार्याचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 5) अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच पारिभाषिक संज्ञांचे मराठी अर्थ लिहा.

[5]

i) Administration	ii) Calender
iii) Agreement	iv) Discount
v) Executive	vi) Management
vii) President	viii) Reference
ix) Editor	x) Mobile phone

ब) खालीलपैकी कोणतेही पाच शब्द लेखन विषयक नियमानुसार दुरुस्त करून लिहा. [5]

i) नीर्सग	ii) अपरिहार्य
iii) आयूश्य	iv) आधीक
v) विद्यार्थि	vi) उतकृष्ट
vii) शीक्षण	viii) क्षीतीज
ix) रसीक	x) अर्शिवाद

Total No. of Questions : 5]

P388

[4701] Ext. - 10

F.Y. B.A. (External)

MARATHI

G - 1 : व्यावहारीक व उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)
(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[20]

- i) भाषिक कौशल्यांचे प्रकार लिहा.
- ii) संभाषणाचे प्रकार किती व कोणते ते लिहा.
- iii) मुद्रित शोधण म्हणजे काय ? सांगून त्याची एक खुण लिहा.
- iv) 'निबंध' म्हणजे काय ? ते लिहा.
- v) 'भाषा' म्हणजे काय ? ते लिहा.
- vi) 'संवाद' म्हणजे काय ? ते लिहा.
- vii) भाषांतराचे प्रकार लिहून त्याचे दोन फायदे सांगा.
- viii) खालील म्हणी लिहून पूर्ण करा.
  - अ) ऐकावे जनाचे .....
  - ब) इकडे आड .....
  - क) ..... त्याचा बैल रिकामा
  - ड) गर्जेल तो .....

- ix) खालील विषयांवर प्रत्येकी दोन घोषवाक्ये तयार करा.
- अ) जलसाक्षरता
- ब) वृक्षारोपण
- x) खालील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
- अ) वाट लावणे
- ब) जीवाचे रान करणे
- xi) पुढील कल्पनांचे एकत्रिकरण करून त्यासाठी एक शब्द लिहा.
- अ) उंचावरून पडणारे पावसाचे पाणी
- ब) दगाडावर केलेले लेखन
- xii) पुढील सामासिक शब्दांचा समास ओळखा :
- अ) निलकंठ
- ब) भाजीपाला
- xiii) पुढील शब्द लेखन नियमानुसार दुरुस्त करून लिहा.
- अ) विशिष्ट
- ब) उज्वल

प्रश्न 2) अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 100 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- i) जीवन व्यवहारातील भाषेचे स्थान स्पष्ट करा.
- ii) मुद्रित शोधनाची आवश्यकता

ब) पुढील उताऱ्याचे सारांशलेखन करा. [10]

हास्यवदनाची थोरवी फारच थोड्या लोकांना कळते. नीतिमान असावे, असा उपदेश आपल्या कानीकपाळी नित्य होत असतो. पण माणसाने नेहमी सुहास्यवदन असावे. असे कोणी कोणाला सांगताना ऐकू येत नाही. तसेच म्हटले तर कट्टर कर्मठ माणसापेक्षा नेहमी हसतमुख असणारा मनुष्य अधिक योग्यतेचा असला पाहिजे. सकाळ-संध्याकाळ चार-चार घटका जपजाप्य करणारा नेहमी आंबट चेहरा करून राहत असेल. आजूबाजूच्या माणसांवर खेकसत असेल व प्रत्येक कामात चिरचिर करीत असेल, तर त्याच्या धर्ममार्डंत्वामुळे समाजाचे व त्याचे कोणते कल्याण होईल ? उलट सदा हसतमुख असणारा मनुष्य केवळ आपल्या सानिध्याने, लोकांच्या दुःखाने गारठलेल्या अंतःकरणात आशेची उब निर्माण करील. आधीच जग हे कडू गोष्टींनी, अनुभवांनी भरपूर भरलेले आहे. अनंत संकटांनी, व्याधींनी व यातनांनी गांजलेल्या या जगात दुःखी - कष्टी चेहऱ्यांचा अंधार सर्वत्र भरलेला आहे. हास्याचे सूर्यकिरण या जगात दुर्मिळ आहेत.

(शब्दसंख्या - 120)

प्रश्न 3) अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 150 शब्दांत संवाद लेखन करा. [10]

- i) 'डाळींब फळबागेची नीगा' या विषयावर शेतकरी व तालुका कृषी अधिकारी यांच्यातील संवादाचे लेखन करा.
- ii) 'तरूणांसाठी रोजगाराच्या संधी' पदवीधर तरूण व जिल्हा उद्योग अधिकारी यांच्यातील संवादाचे लेखन करा.

ब) खालील इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा. [10]

A great part of Arabia is desert, here there is nothing but sand and rock. The sand is so hot that you cannot walk over it with your bare feet in the daytime. Here and there in the desert are springs of water that come from deep down under the ground. So deep that the sun cannot dry them up. These springs are few and far apart, but wherever there is one green grass very soon covers the ground all around it. Soon fig trees and palm trees grow tall and graceful making a cool, green, shady place around the spring. Such a place is called Oasis.

The Arbas who are not in the cities live in the desert all the year round. They live in tents that can be put up and take down easily and quickly. So that they can move from one Oasis to another, seeking grass and water for their sheep, goats, camels and horses.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांमध्ये लिहा. [20]

- i) मराठी भाषेतील प्राथमिक कौशल्यांची माहिती सांगून त्यांचे उपयोजन कसे केले जाते ते लिहा.
- ii) भाषांतर करताना कोण कोणत्या गोष्टींची काळजी घ्यावी ते लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही विषयावर 300 शब्दांमध्ये निबंध लिहा. [20]

- i) वाचन संस्कृती : काळाची गरज
- ii) अंधश्रद्धा निर्मूलन
- iii) लहानपण देगा देवा (ललित)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P2783

[Total No. of Pages : 2

[4702] Ext.-11

M.A. (Part - I) (External)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 1

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग-1

(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) स्मरणिका संपादनाची प्रक्रिया उलगाडून दाखवा.

किंवा

खालील उतारा लेखनविषयक नियमानुसार दुरूस्त करून लिहा.

जास्त गोड पदार्थ खाणे खूप जेवणे, कुठलेही पेय जास्त प्रमाणात घेणे, धूम्रपान करणे यांसारख्या वाईट सवयी लावून घेणे फार सोपे आहे. एखादी गोष्ट जितकी जास्त वेळा करू तितकी ती करायला आपल्याला आवडू लागते. जर आपण ती कारणे सोडून दिले तर आपण दुःखी होतो. यालाच सवयिचे दडपण म्हणतात. अशा सवयीच्या दडपणाचा प्रतिकार करायला पाहिजे.

ज्या गोष्टी प्रसंगपरत्वे केल्या असता चांगल्या ठरू शकतात. त्याच जर वारंवार आणि जास्त प्रमाणात केल्या तर अपायकारक ठरण्याची शक्यता असते. काम अथवा विश्रांती यांसारख्या चांगल्या कृतीनाही हे लागू पडते. काही लोक अतिरेकी काम करायची तर काहिजण रिकामपणात वेळ घालवण्याची वाईट सवय लावून घेतात. शहण्या माणसाला, आपण फार आळशी बनत चाललो आहोत, किंवा 'आपल्याला गोड पदार्थ फार आवडतात' किंवा 'आपण फारच धूम्रपान करतो आहोत' अशा गोष्टी आपल्या बाबतीत खऱ्या ठरत आहेत याचे नेहमी स्मरण असते आणि त्यावर तो लगेच' आता या सवयी जडल्या तर, त्यातून आपण लवकर बाहेर पडू अशी पुरतीही जोडतो.

P.T.O.

प्रश्न 2) मुलाखतीचे माध्यमनिहाय मुलाखती आणि विषयनिहाय मुलाखती हे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

पत्रलेखनाचे स्वरूप सांगून पत्रलेखनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) भाषांतर संकल्पना स्पष्ट करून भाषांतराचे विविध प्रकार सोदाहरण लिहा.

किंवा

निवेदनाचे स्वरूप स्पष्ट करून प्रभावी निवेदनाची तंत्रे सविस्तर लिहा.

प्रश्न 4) जनसंपर्क म्हणजे काय? ते सांगून त्याचे स्वरूप व आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

‘दूरदर्शनचे सांस्कृतिक क्षेत्रातील कार्य’ यावर प्रकल्प लेखन करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

अ) शुद्धलेखनाची आवश्यकता

ब) ग्रंथमांडणीचे स्वरूप

क) भाषांतर व रूपांतर

ड) बँकेतील माहिती व जनसंपर्क अधिकारी

Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

P389

[Total No. of Pages : 4

[4701] - Ext. - 12

F.Y. B.A.

PALI

G - 1 : Pali Kusumānjali
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Marks: 100

PART - A

Q1) Translate into English or Marathi. (Any Two) :

[12]

इंग्रजी कींवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन) :

- 1) “तिस्सो इमा, भिक्खवे, निस्सरणिया धातुयो । कतमा तिस्सो ? कामानमेतं निस्सरणं यदिदं नेक्खम्मं, रूपानमेतं निस्सरणं यदिदं आरुप्पं, यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्घतं पटिच्चसमुप्पन्नं निरोधो तस्स निस्सरणं – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो निस्सरणिया धातुयो” ति । एतमत्थं भगवा अवोच । तत्थेतं इति वुच्चति –
“कामनिस्सरणं जत्वा, रूपानञ्च अतिक्कमं ।
सब्बसङ्घारसमथं, फुसं आतापि सब्बदा ॥
- 2) “यो च मेत्तंभावयति, अप्पमाणं पटिस्सतो ।
तनू संयोजना होन्ति, पस्सतो उपधिक्खयं ॥
“एकम्पि चे पाणमदुट्ठचित्तो, मेत्तायति कुसलो तेन होति ।
सब्बे च पाणे मनसानुकम्पं, पहूतमरियो पकरोति पुञ्जं ॥
“ये सत्तसण्डं पथविं विजित्वा, राजिसयो यजमानानुपरियगा ।
अस्समेधंपुरिसमेधं, सम्मापासं वाजपेय्यं निरग्गळं ॥
- 3) अथ खो अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्टासि । एकमन्तं ठिता खो सा देवता भगवन्तं एतदवोच – “आयस्मा, भन्ते, नन्दो भगवतो भाता मातुच्छापुत्तो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती” ति । भगवतोपि खो जाणं उदपादि – “नन्दो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिंपञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती” ति ।

P.T.O.

Q2) Explain with reference to context. (Any Two) :

[10]

संदर्भासहीत स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन) :

- 1) 'होति च न च होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्ज' न्ति ।
- 2) "अनभिरतो अहं, आवुसो, ब्रह्मचरियं चरामि; न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं, सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी" ति ।
- 3) अद्दसा खो भगवा आयस्मन्तं चूलपन्थकं अविदूरे निसिन्नं पल्लङ्कं आभुजित्वा उजुं कायं पणिधाय परिमुखं सतिं उपट्टपेत्वा ।

Q3) Answer **any one** of the following question.

[16]

खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- 1) Write an essay on sundarikasutta.

सुन्दरिकसुत्त या विषयावर सविस्तर निबंध लिहा.

- 2) Write an essay on nandasutta.

नन्दसुत्त या विषयावर सविस्तर निबंध लिहा.

Q4) Write a detail note on **any two** of the following :

[12]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर सविस्तर टीपा लिहा.

- 1) तथागतो
- 2) भिक्खु
- 3) उदान

PART - B

Q1) Translate into English or Marathi. (Any Two) :

[12]

इंग्रजी कींवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन) :

- 1) तं सद्दं सुत्वा तुरितमवसरी सो, सुद्धोदनस्स तद भवनं उपाविसि ।
निसज्ज तत्थ इदमवोचासि सक्के, “कुहिं कुमारो अहमपि दट्टुकामो” ॥
ततो कुमारं जलितमिव सुवण्णं, उक्कामुखेवसुकुसलसम्पहट्टं ।
दहल्लमानं सिरिया अनोमवण्णं, दस्सेसु पुत्तं असितव्हयस्स सक्क्या ॥
- 2) छिन्द सोतं परक्कम्म, कामे पनुदब्राह्मण । सङ्खारानं खयं जत्वा, अकतञ्जूसि ब्राह्मण ॥
यदा द्वयेसु धम्मेसु, पारगू होति ब्राह्मणो । अथस्स सब्बे संयोगा, अत्थं गच्छन्ति जानतो ॥
यस्स पारं अपारं वा, पारापारं न विज्जति । वीतद्वरं विसंयुत्तं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥
झायिं विरजमासीनं, कतकिच्चमनासवं । उत्तमत्थमनुप्पत्तं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥
- 3) अथ खो सेलस्स ब्राह्मणस एतदहोसि - “घोसोपि खो एसो दुल्लभो लोकस्मिं यदिदं बुद्धोति । आगतानि खो पनम्हाकं मन्तेसु द्वत्तिसमहापुरिसलक्खणानि, येहि समन्नागतस्स महापुरिसस्स द्वेव गतियो भवन्ति अनञ्जा । सचे अगारं अज्झावसति राजा होति चक्कवत्ति धम्मिको धम्मराजा चातुरन्तो विजितावी जनपदत्थावरियप्पतो सत्तरतनसमन्नागतो । तस्सिमानि सत्त रतनानि भवन्ति, सेय्यथिदं - चक्करतन, हत्थिरतनं अस्सरतनं, मणिरतनं इत्थिरतनं, गहपतिरतनं, परिणायकरतनमेव सत्तमं । परोसहस्सं खो पनस्स पुत्ता भवन्ति सूरा वीरङ्गरूपा परसेनप्पमहना ।

Q2) Explain with reference to context. (Any two) :

[10]

संदर्भासहीत स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन) :

- 1) “बुद्धोति, भो केणिय, वदेसि” ? “बुद्धोति, भो सेल, वदामी” ति ।
- 2) दिवा तपति आदिच्चो, रत्तिमाभाति चन्दिमा ।
सन्नद्धो खत्तियो तपति, झायी तपति ब्राह्मणो ।
अथ सब्बमहोरत्तिं, बुद्धो तपति तेजसा ॥
- 3) “सो बोधिसत्तो रतनवरो अतुल्यो, मनुस्सलोके हितसुखत्थाय जातो ।
सक्क्यान गामे जनपदे लुम्बिनेय्ये, तेनम्ह तुट्ठा अतिरिव कल्यरूपा ॥

Q3) Answer **any one** of the following question.

[16]

खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- 1) Critically appreciate brāhmanavagga.
ब्राह्मणवग्गाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.
- 2) Write an essay suttanipāta.
सुत्तनिपात या विषयावर सविस्तर निबंध लिहा.

Q4) Write a detailed note (**Any One**) :

[12]

कोणत्याही एकावर सविस्तर टीप लिहा.

- 1) कल्याणधम्मो
- 2) नालकसुत्तं
- 3) पारगू

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P390

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext. - 13
F.Y. B.A. (External)
SANSKRIT (संस्कृत)
G - 1 : Surabhāratī (सुरभारती)
(2013 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate full marks.

प्र.1) 'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.[20]

Translate each two from 'A' and 'B' sections into Marathi or English.

'अ' विभाग /Section 'A'

i) भूतपूर्वमभूतपूर्व वा जनपदं परदेशापवाहनेन स्वदेशा - भिष्यन्दवमनेन वा निवेशयेत् । शूद्रकर्षकप्रायं कुलशतावरं पञ्चशतकुलपरं ग्रामं क्रोशद्विक्रोशसीमा - नमन्योन्यारक्षं निवेशयेत् । नदीशैलवनभृष्टिदरीसे तुबन्ध शमीशाल्मलीक्षरिवृक्षानन्तेषु सीम्नां स्थापयेत् । अष्टशतग्राम्या मध्ये स्थानीयं, चतुःशतग्राम्या द्रोणमुखं, द्विशतग्राम्याः खार्वाटिकं, दशग्रामीसंग्रहेण संग्रहणं स्थापयेत् ।

ii) विदूषकः- किमतः परं मालविका बकुलावलिका च निगलवत्यावदृष्टसूर्यपादं पातालवासं नागकन्यके इवानुभवतः ।

राजा - कष्टं कष्टम् ।

मधुरखा परभृतिका भ्रमरी च विबुद्धचूतरसंगिन्यौ ।

कोटरमकालवृष्ट्या प्रबलपुरोवातया गमिते ॥

वयस्य अप्यत्र कस्यचिदुपक्रमस्य गतिः स्यात् ।

विदूषकः- कथं भविष्यति ।

P.T.O

- iii) 'Sisters and Brothers of America' अयि अमेरिकीयाः भगिन्यः भ्रातरश्च । इति स्वामिभिः संबोधितमात्रे, तस्मिन् सभागृहे यत् अनवरतं प्रचण्डं तालिकाकाण्डं प्रारब्धम्, तत् अभूतपूर्वमेव आसीत् । सोमवासरे 11 सप्टेम्बर दिने सर्वधर्मपरिषदः कार्यारम्भः 10 वादनवेलायां संजातः । 1893 ख्रिस्ताब्दे शिकागो इत्यत्र संपन्नस्य कोलम्बियन् विश्वप्रदर्शनस्य इयं सर्वधर्मपरिषद् खिलपर्व इव आसीत् ।

‘ब’ विभाग /Section 'B'

- i) न्यायादपेतमपि ये अनुसरन्ति मार्गं
धर्मादपेतमपि शीलमुपाश्रयन्त
एकं भवेद्गिरि कृतौ पुनरन्यदेव
येषाम् अवेहि कपटं खलु तेषु नीतिः ॥
- ii) वितरति गुरुः प्राज्ञे विद्यां यथैव तथा जडे
न खलु तयोर्ज्ञाने शक्तिं करोत्यपहन्ति वा ।
भवति च पुनर्भूयान् भेदः फलं प्रति तद्यथा
प्रभवति शुचिर्बिम्बोद्ग्राहे मणिर्न मृदां चयः ॥
- iii) रविसंक्रान्तसौभाग्यस्तुषारारुणमण्डलः ।
निःश्वासान्ध इवादर्शश्चन्द्रमा न प्रकाशते ॥
ज्योत्स्ना तुषारमलिना पौर्णमास्यां न राजते ।
सीतेव चातपश्यामा लक्ष्यते न च शोभते ॥

प्र.2) ‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. [20]

Explain with reference to context any two from each section, section 'A' and 'B'.

‘अ’ विभाग /Section 'A'

- i) लब्धावसरो नवसेवक इव निकटीबभूवास्य मन्मथः ।
ii) अल्पकोशो हि राजा पौरजानपदानेव ग्रसते ।
iii) रूचीनां वैचित्र्याद् ऋजुकुटिलनानापथजुषाम् ।

‘ब’ विभाग /Section 'B'

- i) परब्रह्मलिङ्गं भजे पाण्डुरङ्गम् ।
ii) कीर्तिमानश्नुते स्वर्गं हीनकीर्तिस्तु नश्यति ।
iii) लोकोत्तराणां चेतांसि को नु विज्ञातुमर्हति ।

प्र.3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. [20]

Write an essay type of answer to any one from following.

i) 'गजस्तत्र न हन्यते' पाठाचे तात्पर्य स्पष्ट करा.

Explain the moral of the lesson गजस्तत्र न हन्यते.

ii) याज्ञवल्क्य आणि मैत्रेयी यांतील संवाद सविस्तर स्पष्ट करा.

Explain a dialogue between याज्ञवल्क्य and मैत्रेयी in detail.

प्र.4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. [20]

Write an essay type of answer to any one from following.

i) 'व्याघ्रीतनयसंवादः' या पाठाचे रसग्रहण करा.

Appreciate the lesson व्याघ्रीतनयसंवादः.

ii) 'दानवीरः' पाठातील कर्ण आणि सूर्य यांच्या संवादाचे वर्णन करा.

Describe a dialogue between कर्ण and सूर्य with reference to the lesson दानवीरः.

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन विवेचन टीपा लिहा. [20]

Write critical notes on any two of the following.

i) कालिदासाचे शिक्षणविषयक विचार

Views of कालिदास regarding education.

ii) गौतमाचे चातुर्य

Cleverliness of गौतम

iii) चंद्रपीडाचे विद्याग्रहण.

Learning of चंद्रपीड.

iv) श्रीशंकराचार्यांची भाषाशैली.

Language style of श्रीशंकराचार्य.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P391

[Total No. of Pages : 7

[4701] Ext. - 14

F.Y. B.A. (External)

HINDI

G – 1: प्रयोजनमूलक हिंदी (Functional Hindi)
(2013 पॅटर्न)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं दस शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए :
[10]

i) Abstract	ii) Bill
iii) Cabinet	iv) Director
v) Enquiry	vi) File
vii) Guilty	viii) Hard cash
ix) Identity card	x) Joint Account
xi) Memory	xii) Plan

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं दस गणितीय आँकड़ों तथा चिहनों को मानक हिंदी वर्तनी के अनुसार शब्दों में लिखिए :
[10]

i) 40	ii) $25 \times 5 = 125$
iii) $20 + 35 = 55$	iv) $8\frac{3}{7}$
v) 68%	vi) $50 - 20 = 30$
vii) 40.23	viii) $64 \div 8 = 8$
ix) $\frac{3}{4}$	x) 13.6
xi) 311	xii) $\frac{1}{4}$

P.T.O.

प्रश्न 2) निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं दस वाक्यों को मानक वर्तनी के आधार पर शुद्ध करके फिर से लिखिए : [10]

- i) दोनों मित्रों में बड़ा प्रेम से वार्तालाप हुआ ।
- ii) प्रातःकाल का समय बहुत प्रसन्न होता है ।
- iii) चार बजे अपने-अपने घरों में चले जाना ।
- iv) लड़का लोग बहुत तंग करते है ।
- v) रामु का भाग्य खुल गया ।
- vi) उसके पास बहोत सोने है ।
- vii) हमारे देश में नेतों की कमी नहीं हैं ।
- viii) बगीचे में बहुत-सी फुले खिली हैं ।
- ix) तुम बड़े आलसी आदमी हैं ।
- x) रामेश्वर की यात्रा में बड़ी मज़ा आयी ।
- xi) रमेश को चार भाई थे ।
- xii) आपको यह मिठाई कैसा लगा ।

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित परिच्छेद का एक-तिहाई शब्दों में सार-लेखन (संक्षेपण) कर उसे उचित शीर्षक दीजिए : [6]

जीवन में साहित्य की उपयोगिता अनिवार्य है । साहित्य मानवी जीवन को वाणी देने के साथ समाज का पथ प्रदर्शन भी करता है । उपयोगिता की दृष्टि से देखे तो साहित्य के अध्ययन से अनेक लाभ है । साहित्य मानव जीवन के अतीत का ज्ञान करता है । साहित्य वर्तमान के साथ ही भविष्य के निर्माण की प्रेरणा देता है । प्रत्येक आनेवाला समाज और युग इनसे प्रेरणा लेता है । साहित्य ही हमें मनुष्य की कोरि में बनाए रखता है । किसी समाज का साहित्य क्षीण होने लगे तो वह समाज ही रसातल को चला जाता है । साहित्य समाज के साथ कार्य करते हुए भी समाज के लिए प्रकाश के स्तंभ का कार्य करता है । साहित्य का आलोक - पुंज सूर्य की भाँति समाज के समस्त विकारों का हरण करता है तभी वह सत्-साहित्य कहलाने का अधिकारी होता है ।

आ) निम्नलिखित पत्रों में से किन्हीं दो पत्रों के प्रारूप तैयार कीजिए : [10]

- i) अभिषेक / अंकिता गायकवाड, गाँधी नगर नाशिक से सचिव, केंद्रिय हिंदी निदेशालय नई दिल्ली को 'राजभाषा अधिकारी' के पद के लिए आवेदन पत्र लिखता / लिखती है ।
- ii) माधवी / माधव जैन, नेहरू रोड, धुले से स्मिता । संजय कोरे शिवाजी रोड, सातारा को अपनी बहन के जन्म दिन समारोह के अवसर पर निमंत्रण पत्र लिखती / लिखता है ।
- iii) संतोष / श्वेता गोसावी, विजय चौक, औरंगाबाद से स्वास्थ्य कार्यालय औरंगाबाद को मच्छरों की समस्या के संदर्भ में शिकायती पत्र लिखता / लिखती है ।

प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर समाचार पत्र अथवा दूरदर्शन के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [10]

- i) टूथपेस्ट का विज्ञापन ।
- ii) बाज़ार में आई नई साइकिल का विज्ञापन ।
- iii) किताबों की प्रदर्शनी ।
- iv) आयुर्वेदिक तेल का विज्ञापन ।

आ) निम्नलिखित अंग्रेजी अथवा मराठी परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [6]

India is a great country in many aspects. There are big mountains. Like Himalayas protecting our country. Long ago a famous king named 'Bharata' rules our India. After his name India is called as 'Bharat' many famous Emperow ruled over India like Chandragupta, Ashoka, Harsh, Akbar and Shajahan. All these rulers are famous in Indian history. Ganges, Jamuna, Sindhu, Godavari, Krishna, Kaveri are the sacred rivers in India. Banaras, Prayag, Tirupati, Madhuri are the famous pilgrim centres. Kashmir, Neelgiri mountains and Mysore are the beautiful and worth seeing places of our country.

कितीतरी प्रसिद्ध ठिकाणांसाठी जगभरात भारत एक महान देश मानावा लागेल. हिमालया सारखा उत्तुंग पर्वत उत्तरेकडे आपल्या देशाचे संरक्षण करित उभा आहे. फार वर्षापूर्वी आपल्या देशावर भरत नावाचा राजा राज्य करित होता त्याच्या नावावरून आपल्या देशाला 'भारत' या नावाने ओळखले जाऊ लागले. अनेक मोठे प्रसिद्ध राजे आपल्या देशावर राज्य करून गेले. अशोक, हर्षवर्धन, अकबर आणि शहाजहान अशी काही नावे सांगता येतील. हे सर्व सम्राट भारतीय इतिहासात अमर झाले आहेत. गंगा, जमुना, सिंधु, गोदावरी, कृष्णा, कावेरी या पवित्र नद्या आपल्या देशात वाहतात. त्यामुळे काशी, प्रयाग, तिरूपती, मदुराई इ. धार्मिक स्थळे ही आपल्या देशात प्रसिद्ध आहेत. तसेच काश्मिर, निलगीरी पहाड आणि म्हैसूर सारखी प्रेक्षणीय स्थळे ही आपल्या देशात आहेत.

प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित लघुत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए । [18]

- i) प्रयोजनमूलक हिंदी का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- ii) प्रयोजनमूलक हिंदी की आवश्यकता को स्पष्ट कीजिए ।
- iii) वाणिज्य और व्यापार के क्षेत्र में हिंदी की उपयोगिता स्पष्ट कीजिए ।
- iv) जन संचार के माध्यमों का संक्षिप्त परिचय दीजिए ।

आ) निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [20]

- i) देवनागरी लिपि की विशेषताएँ ।
- ii) कार्यक्रम का संयोजन तथा सूत्रसंचालन कौशल ।
- iii) संपर्क भाषा के रूप में हिंदी ।
- iv) विज्ञापन में हिंदी का प्रयोग ।
- v) अनुवादक के गुण ।
- vi) सार लेखन का स्वरूप ।

Total No. of Questions : 5]

P391

[4701] Ext. - 14

F.Y. B.A. (External)

G – 1 : HINDI (Functional Hindi)

(2013 पॅटर्न)

पाठ्यपुस्तकें : 1) गद्य वैभव – संपादक डॉ. राजेंद्र खैरनार

2) काव्य सरिता संपादक डॉ. सुरेश सालुंके

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[20]

- अलगू चौधरी के फैसले से जुम्नन शेख और अलगू के दोस्ती में किस प्रकार दरार पड़ गई ? 'पंच-परमेश्वर' कहानी के आधार पर स्पष्ट कीजिए ।
- बाबा भारती के घोड़े का वर्णन अपने शब्दों में कीजिए ।
- भगत ने भगवान को किस प्रकार बदनाम किया था ?
- 'सुख' कहानी का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए ।
- लावारिस लाश का अंतिम संस्कार आचार्याजीने किस प्रकार किया ?
- 'महानगर की मैथिली' कहानी के शीर्षक की सार्थकता पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[20]

- 'स्नेह निर्झर बह गया है' कविता का भावार्थ स्पष्ट कीजिए ।
- दोनों ओर प्रेम पात्ता है कविता का आशय अपने शब्दों में लिखिए ।
- 'पुष्प की अभिलाषा' कविता के माध्यम से कवि क्या संदेश देना चाहते हैं ?
- 'भोर हो गई' कविता में कवि ने समय की महत्ता किस प्रकार प्रकट की है ?
- 'अकाल और उसके बाद' कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए ।
- 'आँखों से सिर्फ' कविता के माध्यम से कवि ने कौनसा संदेश दिया है ?

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए ।

[12]

- “तेरी बरकत रही अफसरा, तो अपने पुराने दिन फिर आँगे । खा ले, अच्छी तरह पेट भर ले । अपने सब क्लेम तुझी को पूरे करने हैं, तेरी जान की खैर .....।”
- “बेटी और बहू को एक ही तराजू पर तोलना चाहते हो । बेटी, बेटी है और बहू बहू ।”
- “हम कालिदास – वालिदास को नहीं जानते । तुमने शकुंतला से ब्याह किया है, तो उसे रखना ही पड़ेगा ।”

- आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [12]
- i) “बैठे नीचे जिस विटप के श्याम होवें, उसी का
कोई पत्ता निकट उनके नेम के ले हिलाना ।
यों प्यारे को विदित करना, चातुरी से दिखाना -
मेरे चिंता-विजित चित्त का क्लांत हो काँप जाना ॥”
- ii) “जिंदगी को
वह गढ़ेंगे जो प्रलय को रोकते हैं,
रक्त से रंजित धरा पर शांति का पथ खोजते हैं ।
यज्ञ को इस शक्ति-श्रम के
श्रेष्ठतम मैं मानता हूँ ॥”
- iii) “कितने इसके तारे टूटे,
कितने इसके प्यारे छूटे,
जो छूट गये फिर कहाँ मिले;
पर बोलो टूटे तारों पर
कब अंबर शोक मनाता है !
जो बीत गई सो बात गई ।”

- प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं आठ के हिंदी पर्याय लिखिए : [8]
i) Affidavit	ii) Ban
iii) Duration	iv) Expert
v) Form	vi) Gazette
vii) Head quarter	viii) Increment
ix) Job	x) Muster Role

- आ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह वाक्यों को शुद्ध करके फिर से लिखिए : [6]
- i) विमला और कमला जुड़वा बहन हैं ।
ii) सरकार ने लगान वसूल कर ली ।
iii) विजय ने तलाक ले ली ।
iv) माधव आम खाया ।
v) सत्य का हमेशा विजय होता है ।
vi) पाठशाला का पास दो घर है ।
vii) मेरे पास पचास रुपये का नोट नहीं है ।
viii) श्रीकृष्ण के अनेकों नाम हैं ।

- इ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए । [6]
- i) Newspapers are one of the signs of civilization. The more a country is educated man is always eager to know what is going on in the world and information he can have. Only through the medium of news papers. The primary function of a paper is to supply us with all sorts of news. Local and foreign. It gives us information of what is going on in our own country and other parts of the world. As a matter of fact a newspaper is a sort contemporary history.
- ii) सुसंस्कृती समाजाचे लक्षण म्हणून वर्तमान पत्रांकडे पाहता येईल. जेवढे आपल्या देशातील लोक सुशिक्षित असतील तेवढी त्यांची ज्ञान जिज्ञासा मोठी असते आणि जिज्ञासा वर्तमान पत्र वाचून पूर्ण करता येते. आपल्या देशांतर्गत आणि देशाबाहेरच्या बातम्या देणं हे वर्तमान पत्राचं प्रथम कर्तव्य आहे. त्यामुळे आपल्या देशातील घडामोडी आणि बाहेरील घडामोडी आपल्याला सहज समजू शकतात. खरे पाहता वर्तमान पत्रे म्हणजे जणू समाकालीन इतिहासाची आवृत्ती म्हणून ही सांगता येईल.

अथवा

निम्नलिखित परिच्छेद का एक-तिहाई शब्दों में सार-लेखन (संक्षेपण) कर उसे उचित शीर्षक दीजिए ।

प्राचीन काल से ही मनुष्य आकाश में दिखायी पड़नेवाले नक्षत्रों तथा ग्रहों के विषय में जानने को उत्सुक है । हवाई जहाजों के आविष्कार के पश्चात् भी मनुष्य अन्तरिक्ष में नहीं उड़ सका । मनुष्य बिना ऑक्सीजन के जीवित नहीं रह सकता । पृथ्वी के तीन सौ मील से ऊपर ऑक्सीजन नहीं है । अन्तरिक्ष में रेडियो सक्रिय किरणें हैं । इन तथा अन्य कठिनाइयों के कारण मनुष्य की अन्तरिक्ष में उड़ान असम्भव मानी जाती थी । परन्तु विज्ञान ने आज वह सम्भव कर दिया है । जो किसी समय असम्भव माना जाता था । वैज्ञानिकों के अथक परिश्रम ने अन्तरिक्ष में उड़ान की सभी कठिनाइयों पर विजय प्राप्त कर ली है ।

- ई) निम्नलिखित पत्रों में से किसी एक पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए । [6]
- i) अंकिता / ओंकार पंत, संभाजी नगर, धुले से बस स्टेशन पर शुद्ध पानी की सुविधा हेतु, जिला अधिकारी को शिकायती पत्र लिखती / लिखता है ।
- ii) अर्पिता / अक्षय जाधव, शिवाजीनगर, पनवेल से प्रधानाचार्य एस. जी. कॉलेज, उल्लासनगर को 'हिंदी व्याख्याता' पद के लिए आवेदन पत्र लिखती / लिखता है ।

प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए : [10]

- i) हिंदी और राष्ट्रीय एकता ।
- ii) जन-संचार माध्यम और समाज ।
- iii) भ्रष्टाचार के बढ़ते चरण ।

[4701] Ext. - 15

F.Y. B.A. (External)

ARABIC

(2013 Pattern) (General Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Translate into English or Urdu or Marathi any two of the following passages:

[20]

(الف) - «الْوَلَدُ جَالِسٌ عَلَى الْكُرْسِيِّ - هُوَ مَسْرُورٌ -
 الْبِنْتُ جَالِسَةٌ عَلَى الشَّرِيرِ - هِيَ مَسْرُورَةٌ -
 التَّلْمِيذُ حَاضِرٌ فِي الْفَصْلِ، هُوَ نَشِيطٌ - (التَّلْمِيذَةُ،
 حَاضِرَةٌ فِي الْفَصْلِ، هِيَ نَشِيطَةٌ - الْأَبُ وَاقِفٌ،
 فِي الْبَيْتِ، هُوَ غَاضِبٌ - الْأُمُّ وَاقِفَةٌ فِي الْمَطْبِخِ،
 هِيَ مَشْغُولَةٌ - الْأَخُ نَائِمٌ فِي الْمِهْدِ، هُوَ جُوعَانٌ -
 الْأُخْتُ نَائِمَةٌ فِي الْفِرَاشِ، هِيَ تَعْبَانَةٌ وَجُوعَانَةٌ -
 الْمُدْرِسُ رَاجِعٌ إِلَى الْبَيْتِ، هُوَ كَسَلَانٌ، الرَّجُلُ
 ذَاهِبٌ إِلَى الْمَسْجِدِ، هُوَ طَاهِرٌ وَصَالِحٌ -»

(ب) - «حَامِدٌ خَرَجَ مِنَ الْبَيْتِ صَبَاحًا - وَوَصَلَ إِلَى
 الْمَدِينَةِ سَهْلًا فِي الْمَيْعَادِ - رَجَعَ حَامِدٌ إِلَى الْبَيْتِ ظَهْرًا،
 وَوَقَفَ بِالْبَابِ، هُوَ طَرَقَ الْبَابَ، سَعَادٌ سَمِعَتْ
 طَرَقَ الْبَابِ - سَعَادٌ قَرَبَتْ مِنَ الْبَابِ وَفَتَحَتْهُ،
 حَامِدٌ وَصَلَ إِلَى الْحِجْرَةِ وَخَلَعَ الدَّبَّاسَ وَكَبَسَ لِبَاسًا
 آخَرَ - لَنَظَرِ حَامِدٍ وَقَعَ عَلَى الْمَكْتَبِ، وَجَدَ عَلَيْهِ

← سَأَلْتَهُ ، وَرَدَّتْ الرِّسَالَةُ مِنْ القَرْنِيَّةِ - أَخَذَ
حَامِدٌ قِلْمَكَ الرِّسَالَةَ وَقَرَأَهَا ، وَوَضَعَهَا فِي الجَبِيْبِ

(ج) - أَنَا أَرْكَبُ الدَّرَاجَةَ وَأُذْهِبُ إِلَى الجَنِيْنَةِ
مَسَاءً - أَشْرُكُ الدَّرَاجَةَ عِنْدَ الشَّجَرَةِ وَأَسْبِغُ
فِي البِرْكَةِ وَأُفْرَحُ - أَنْتَ تَدْخُلُ الفِطْلَ الآنَ ،
وَتَفْتَحُ الكِتَابَ وَتَقْرَأُ الدُّمُسَ وَتَكْتُبُ الأَمْلَاءَ -
وَتَسْمَعُ كَلَامَ الأُسْتَاذِ - سَلِمَى تَدْخُلُ المَطْبِخَ وَ
تَغْسِلُ الأَنَاءَ وَتَطْبِخُ الطَّعَامَ ، سَعَادُ نَذَّهَبُ
إِلَى مَدْرَسَةِ البِنَاتِ وَتَقْرَأُ العَرَبِيَّةَ وَالأَمْرِيَّةَ
وَالقُرْآنَ وَالحَدِيثَ ، وَتَكْتُبُ الرِّسَالَاتَ -

Q2) Explain with reference any Five of the following Verses :

[20]

- ① اجْعَلِ اليَوْمَ سَعِيدًا - وَكثِيرَةَ البَرَكَاتِ -
- ② وَأَعِيْنِي فِي دَرْوَسِي - وَأَدْرِ الأَوْجِبَاتِ -
- ③ وَأَنْزِعْ عَظْمِي وَقَلْبِي - بِالعُلُومِ النَافِعَاتِ -
- ④ وَأَحْمِنِي وَأَحْمِ بِلَدِي - مِنْ شُرُورِ الحَادِثَاتِ -
- ⑤ وَأَمْلَأْ الدُّنْيَا سَلَامًا - شَامِلًا مِنْ كُلِّ الجِهَاتِ -
- ⑥ يَا إِلَهِي يَا إِلَهِي - يَا مُجِيبَ الدَّعْوَاتِ -
- ⑦ فَاحْذَرْنَا فَاحْذَرْنَا مِنَ الشَّيْطَانِ - يَا قَلَمِي يَا طَوْعَ بِنَانِي -
- ⑧ لَا تَلْعَشِقْ نُجْمِي الإِيْمَانِ - لَا تَرُسِّمْ غَيْبِ الأَوْطَانِ -

Q3) a) Define with examples any Two of the following Topics :

[15]

- ① أَسْمَاءُ الْإِشَارَةِ - ② الضَّمَايِرُ -
- ③ حُرُوفُ الْهَجَاءِ - ④ الْفِعْلُ الْمَاضِي -

b) Write the Answers in Arabic any Five of the following questions :

[5]

- ① هَلْ أَنْتَ مُدَرِّسٌ - ؟ ② أَيُّ تَلْمِيذٍ مُحِبُّكَ؟
- ③ أَيُّنَ التَّلْمِيذِ - ؟ ④ مَاذَا عَلَّمَكَ الْمَكْتَبُ -
- ⑤ مَنْ يُجْلِسُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ - ؟ ⑥ أَيُّنَ كَيْسَاحِ السَّمَكِ ؟
- ⑦ مَاذَا تَشْرَحُ الْمُحَلِّمُ - ؟ ⑧ مَنْ سَمِعَ الصَّوْتِ؟
- ⑨ أَيُّنَ شَجَرَةِ الْوَرْدِ - ؟ ⑩ كَيْفَ جَنَيْتَ حَامِدٍ؟

Q4) Explain any Two of the following Topics :

[20]

- ① حَسَنَاتُ ابْنِ تَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ② امْرَأَةُ الْقَيْسِ -
- ③ الشَّعْرُ الْجَاهِلِيُّ ④ الْمُحَلَّمَاتُ -

Q5) a) Translate into English any five of the following sentences :

[10]

- ① وَالِدِي عَامِلٌ فِي غُرْفَتِي -
- ② هَلْ أَخَذْتُكَ إِلَى الْمَكْتَبِ؟ -
- ③ فِي النَّيِّ الْأَجْبَةِ تَضَاهَتْ -

- ٤ - الْبَيْتُ جَالِسَةٌ عَلَى الْكُرْسِيِّ -
- ٥ - هُوَ ذَاهِبٌ إِلَى بَيْتِ صَدِيقِهِ -
- ٦ - لَوْ أَنَّ سَيَّارَةً تَهْجِيْلٌ -
- ٧ - حَدِيقَةُ الْجَامِعَةِ كَبِيرَةٌ -
- ٨ - عَلِيٌّ رَافِعٌ مَعَ فَاطِمَةَ مِنَ السُّوقِ -

b) Translate into Arabic any Five of the following sentences : [10]

- i) This Bus is coming from the college.
- ii) His office is far from his Home.
- iii) That chair is comfortable.
- iv) She is busy in her office.
- v) The Television of Farida is in her room.
- vi) He is going to the house of his teacher.
- vii) The little boy is naughty but intelligent.
- viii) I went to the house of my friend.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P393

[Total No. of Pages : 4

[4701] - Ext. - 16
F.Y. B.A. (External)
PERSIAN
Text : Aks-e-Farsi
(2013 Pattern) (General Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Define and Illustrate any six of the following :

[12]

- ۱۔ حسن تحلیل
۲۔ مبالغہ
۳۔ لفظ و تشکر
۴۔ تشبیہ
۵۔ تلمیح
۶۔ حسن تضاد
۷۔ حسن تشابہ
۸۔ حسن تاقص

Q2) Write a short note on any Three of the following :

[15]

- ۱۔ داستان
۲۔ سرشت
۳۔ رباعی
۴۔ غزل
۵۔ نظم اور اسکی قسمیں

Q3) a) Reproduce on any ONE story of the following :

[12]

- ۱۔ حکایت ملایہ خنسی
۲۔ حکایت غلام جہی
۳۔ حکایت کوہ ناقد

P.T.O.

b) Write a short note any three of the following :

[15]

- ۱- نظامی گنجوی
- ۲- عمر خیام
- ۳- مرزا غالب
- ۴- اقبال
- ۵- اسپر خسرو

Q4) Translate and explain any Ten couplets of the following :

[20]

- ۱- نیارح ہوا جانگوشی بیار
زمین یاورد جانگوشی بیار
- ۲- ہر کہ پیسودہ گردن افرازد
خونیشی را یگردن اندازد
- ۳- نیک باشی و بدت گوید خلق
بہر کہ بد باشی و نیکت پسند
- ۴- در این موسم کہ از تاثیر لوز
جهان، لوز روز کاری کرد پیدا
- ۵- از خفتگان خاک چه پرسی کہ حال چیست؟
زان جواب، خوش کہ میج کہی را جواب نیست
- ۶- سگِ دلِ کردی فراب از تیغ ناز
واندین و ویرانہ سلطانی ہنوز
- ۷- ہنغام تند وستی در عیش کوشی و مستی
کاین کیمیاے دہستی فاروق کند گدارا

- ۸- من پیمانم کہ در ایام حیات
- بی شتعارف نکریم اوقات
- ۹- مگر تو خواهی بہ وصلتم برسی
- باید این سادعتی بہ خوف و درنگ
- ۱۰- تو کلہ زدی را نکو ساختنی
- کہ با آسمان نیز پردافتی
- ۱۱- بلغتہ پہنچ گل در طرف بستان
- نماند جاودان شاداب و خندان
- ۱۲- دکان کبہ برو جای دیگری بکشای
- فروشی نیست در آنجا کہ من دکان دارم

Q5) a) Translate any Two passage of the following :

[16]

۱- پادشاہ را لازم است کہ در ہمہ حال رسم توکل و وفاداری را رعایت
الہی کارباید او را چنانکہ باید و شاید بر آورده اند کہ روز پادشاہ
از عالیہ پرسید کہ لغت اہل ایمان در چند چیز است گفت در دو چیز
یکے در ادائے نماز و دیگر توکل بر کرم سار پادشاہ بنائے کلہ خود
بریں دو چیز نہار و این دو فضیلت را عادت کرد

۲- آکورده اند کہ سیاہ دشمن بسیار بود و اینان اندک جاتے آہنگ
گریز کردند پس ترخہ نزد و گفت ای سردان! بکشید تا جامہ زنان نہ
پوشید اسواران را بگفتن او تہور زیادہ گشت و یکبارہ حملہ بردند
شہنشاہ کہ ہم در آن روز بر دشمن طوف یافتند ملک سر و چشمش بہوشید

۲- در کنار گرفت. و هر روزش نظر پیش می کرد. تا ولی عهد خویش گردانید
برادرانش حسد بردند. و زهر طعناش کردند

۳- زینجا پس از مرگ عزیز صحر حشمت و دولت از کنارش رفت و غم
یوسف همچنان انبسی خاطرش بود. به یاد او کسبی برگزیده، از فرافش نه می
خورد و نه می عفت، خاطرش گذشته را در نظری آورد و اکنون از همه صبر
خود را دور می دید سالها جز خون دل خوردن و روی به ناخن کشیدن
کاری نداشت تا آنکه جوایش سر آمد و موی چون قهرش به رنگ شیر در
آید از بس اشک جوین بالید. چشمش را سبایی فرا گرفت و سر ما به
بنیای از گشت رفت

۳- روز چهارم لنگ گشت. گرچه درین خانه آسایش نداشتی، اما اگر
از شاه ایران نمی پرسیدی دو هفته در این خانه بی بیامنتی کن. بهرام بر او
آخوین کرد و گفت سه روز در این خانه شاد بودیم، سخن های تو را جای
فواهم گفت که از آن دلت روشن کرد و این میزبانی برایت حاصلی نیگو آورد.
پس از آن بادی شاد به نخبه گاه باز گشت تا شب به شکار پرداخت
و چون تاریک گشت بنیای از سپاه روی سوی خانه بر ایام نهاد، حلقه
بر در کوفت و گفت از شهر یار دور مانده ام و راه نمی دانم و لشکریت
را در تیرگی شب نمایا هم اگر امشب مرا جای دهی رنجی از من نخواهد دید

b) Translate the unseen English passage in Persian, Urdu or Marathi. [10]

Since ancient times, Indians have studied the functioning of the human body. They discussed various diseases and ailments, correctly describing their symptoms, diagnosis and cure as long as 3000 Years ago.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P394

[Total No. of Pages : 8

[4701] Ext. - 17
F.Y. B.A. (External)
ECONOMICS

G - I : Indian Economy - Problems and Prospects
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Compare of Indian Economy with developed countries with reference to Population, Human Development Index, Agriculture and Industry.
- b) State the features of Indian population and explain the problems of over population in India.

Q2) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) State the causes of unemployment in India and explain the measures to reduce unemployment.
- b) Explain the place of Agriculture in Indian Economy.

Q3) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) What is Industrialization? Explain the role of Industrialization in Indian Economic Development.
- b) What is Social Security? Discuss the measures of Social Security in India.

P.T.O.

Q4) Attempt any one question of the following.

[20]

- a) State the need of planning and explain the objectives of planning.
- b) Explain the progress of co-operative movement in Maharashtra.

Q5) Write short notes (any two) :

[20]

- a) Causes of high birth rate in India.
- b) Types of unemployment.
- c) Special Economic Zone (SEZ).
- d) Problems of Co-operative Movement.

Total No. of Questions : 5]

P394

[4701] Ext. - 17
F.Y. B.A. (External)

अर्थशास्त्र

G - 1 : भारतीय अर्थव्यवस्था – समस्या आणि भवितव्य
(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) लोकसंख्या, मानवी विकास निर्देशांक, शेती व उद्योग यांच्या संदर्भात भारतीय अर्थव्यवस्थेची प्रगत देशांशी तुलना करा.
ब) भारतीय लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा आणि भारतातील अतिरिक्त लोकसंख्येच्या समस्या स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) भारतातील बेकारीची कारणे सांगा आणि बेकारी कमी करण्यासाठीच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे स्थान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) औद्योगिकीकरण म्हणजे काय ? भारताच्या आर्थिक विकासातील औद्योगिकीकरणाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक सुरक्षितता म्हणजे काय ? भारतातील सामाजिक सुरक्षिततेच्या उपायांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) आर्थिक नियोजनाची आवश्यकता सांगा आणि आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीची प्रगती स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- अ) भारतातील उच्च जन्मदराची कारणे
- ब) बेकारीचे प्रकार
- क) विशेष आर्थिक क्षेत्र
- ड) सहकारी चळवळीच्या समस्या

Total No. of Questions : 5]

P394

[4701] Ext. - 17
F.Y. B.A. (External)
ECONOMICS
G - 1 : Agricultural Economics
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) What is the Agricultural Productivity? Explain the measures on high productivity.
- b) What is Agricultural Economics? Explain scope & importance of Agricultural Economics.

Q2) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) What is the Co-operative Marketing? Explain the merits & demerits of Co-operative Marketing in India.
- b) What is the Special Economic Zone (SEZ)? Explain the features & Impact on Agriculture.

Q3) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Explain the Role of 'Micro Finance' and 'NABARD' in Agricultural finance.
- b) Define Agricultural labour. Explain the features and type of Agricultural Labour.

Q4) Attempt any one question of the following :

[20]

- a) What is the WTO? Explain the Impact of WTO on India Agriculture.
- b) Explain the reasons of drought and give remedies to control over drought.

Q5) Write short notes (any two) :

[20]

- a) Minimum Wages Act.
- b) Food Security.
- c) Types of New Irrigation Systems.
- d) Organic Farming.

Total No. of Questions : 5]

P394

[4701] Ext. - 17
F.Y. B.A. (External)
अर्थशास्त्र
G - 1 : कृषी अर्थशास्त्र
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) शेती उत्पादकता म्हणजे काय ? शेतीची उत्पादकता वाढवण्यासाठीचे उपाय सुचवा.
ब) कृषी अर्थशास्त्र म्हणजे काय ? कृषी अर्थशास्त्राची व्याप्ती आणि महत्व सांगा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) सहकारी विपणन व्यवस्था म्हणजे काय ? भारतातील सहकारी विपणन व्यवस्थेचे गुण आणि दोष सांगा.
ब) विशेष आर्थिक क्षेत्र म्हणजे काय ? विशेष आर्थिक क्षेत्राची वैशिष्ट्ये सांगून शेती क्षेत्रावरील प्रभाव सांगा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) शेती वित्तपुरवठ्यामध्ये सुक्ष्म वित्तपुरवठा आणि नाबार्डकडून केला जाणारा वित्तपुरवठ्याबाबत चर्चा करा.
ब) शेतमजुर म्हणजे काय ? शेतमजुराची वैशिष्ट्ये सांगून त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) जागतिक व्यापार सघटना म्हणजे काय ? भारतीय शेती क्षेत्रावरील जागतिक व्यापार सघटनेचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- ब) शेती क्षेत्रातील दुष्काळाची कारणे सांगून त्यावरील उपाय सुचवा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- अ) किमान वेतन कायदा
- ब) अन्नसुरक्षा
- क) सिंचनाचे नवीन प्रकार
- ड) सेंद्रीय शेती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P395

[Total No. of Pages : 8

[4701] - EXT. - 18
F.Y. B.A. (External)
POLITICAL SCIENCE
G-1 : Indian Government & Politics
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Explain salient features of Indian Constitution.
- b) Discuss issues of regional politics in India.

Q2) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Write structure & functions of Lok Sabha.
- b) Explain the changing nature of political parties in India.

Q3) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Write salient features of Indian Federal System.
- b) Write structure & functions of Maharashtra Vidhanasabha.

P.T.O.

Q4) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Explain the structure & functions of Election Commission.
- b) Discuss the Directive Principles of State Policy in Indian Constitution.

Q5) Attempt any two short notes of the following : **[20]**

- a) Issues of Regional Imbalance.
- b) Right to Equality.
- c) Functions of Ministry.
- d) Deputy President.

Total No. of Questions : 5]

P395

[4701] - EXT. - 18
F.Y. B.A. (External)
POLITICAL SCIENCE
G-1 : Indian Government & Politics
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) भारताच्या राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) भारतातील प्रादेशिकवादाच्या समस्यांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) लोकसभेची रचना, कामे व अधिकार सांगा.
ब) भारतातील राजकीय पक्षपद्धतीचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) भारतीय संघराज्य व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) महाराष्ट्राच्या विधानसभेची रचना, कामे व अधिकार सांगा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) केंद्रीय निवडणूक आयोगाची रचना, कामे व अधिकार स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय राज्यघटनेतील मार्गदर्शक तत्वांची चर्चा करा.

- प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [20]
- अ) प्रादेशिक असमतोलाची समस्या.
- ब) समतेचा अधिकार.
- क) मंत्रिमंडळाची कामे.
- ड) उपराष्ट्रपती.

Total No. of Questions : 5]

P395

[4701] - EXT. - 18
F.Y. B.A. (External)
POLITICAL SCIENCE
G-1 : Modern Indian Political Thought
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions carry equal marks.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Explain Mahatma Phule's views on emancipation of Shudra - Atishudra.
- b) Discuss M.G. Ranade's views on Social Reforms.

Q2) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss Lokmanya Tilak's views on Nationalism.
- b) Explain M.K. Gandhi's views on Communal Harmony.

Q3) Answer any one of the following : **[20]**

- a) Discuss Dr. B.R. Ambedkar's critique of caste system and ways to Annihilate the caste system in India.
- b) Discuss M.N. Roy's critique on Marxism.

Q4) Answer any one of the following :

[20]

- a) Discuss V.D. Savarkar's critique of British Rule in India.
- b) Explain Abul Kalam Azad's views on Communal Harmony.

Q5) Write notes on (any two) :

[20]

- a) Mahatma Gandhi's views on Sarvodaya.
- b) Jyotiba Phule's views on emancipation of women.
- c) V.D. Savarkar's Hindu Nationalism.
- d) Abul Kalam Azad's Interpretation of Islam.

Total No. of Questions : 5]

P395

[4701] - EXT. - 18
F.Y. B.A. (External)
POLITICAL SCIENCE
G-1 : Modern Indian Political Thought
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) 'शूद्र-अतिशूद्रांच्या मुक्तीविषयी म. फुले यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
ब) न्या. म. गो. रानडे यांच्या 'सामाजिक सुधारणा विषयक' दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) लोकमान्य टिळक यांचा 'राष्ट्रवाद' विषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
ब) 'सांप्रदायिक ऐक्य' या बाबतचा म. गांधीजींचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी केलेली भारतातील जातीव्यवस्थेची मीमांसा व जाती व्यवस्था निर्मूलनाचे सुचविलेले मार्ग यांची चर्चा करा.
ब) एम्. एन्. रॉय यांची मार्क्सवादावरील समीक्षा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) वि. दा. सावरकरांनी केलेली भारतातील ब्रिटीश शासनावरील समीक्षेची चर्चा करा.
- ब) अबुल कलाम आझाद यांचा 'सांप्रदायिक ऐक्य याबाबतचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- अ) म. गांधींचा सर्वोदय विचार.
- ब) म. फुले यांचा स्त्रीमुक्ती विषयक दृष्टिकोन.
- क) वि. दा. सावरकर यांचा हिंदू राष्ट्रवाद.
- ड) अबुल कलाम आझाद प्रणित इस्लामचा अन्वयार्थ.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P1260

[Total No. of Pages : 4

[4701] - Ext. - 24

F.Y. B.A.

PSYCHOLOGY (External)

G1: General Psychology (Theory)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) a) What is Frustration? Explain the types of conflicts. **[20]**

OR

- b) What is conditioning? Give in detail the practical applications of classical and operant conditioning.

Q2) a) Explain the process of thinking and write in detail the types of thinking. **[20]**

OR

- b) Write in detail the various fields of Psychology.

Q3) a) What is attention? Explain in detail the determinants of attention. **[20]**

OR

- b) What is Emotion? Explain in detail the basic types emotions.

P.T.O.

Q4) a) Explain the structure and functions of the human brain. [20]

OR

b) Explain the Freud's Psychoanalytical Theory of Personality.

Q5) Write short notes in 200-250 words (any 2) : [20]

a) Trial and Errors method.

b) Creative Thinking.

c) Pituitary Gland.

d) Structuralism.

Total No. of Questions : 5]

P1260

[4701] - Ext. - 24
F.Y. B.A. (External)
PSYCHOLOGY

G1: General Psychology (Theory)
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) अ) विफलता म्हणजे काय? संघर्षाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. [20]

अथवा

ब) अभिसंधान म्हणजे काय? अभिजात अभिसंधान व साधक अभिसंधानाची व्यावहारिक उपयोजने सांगा.

प्रश्न 2) अ) विचार प्रक्रिया विषद करूण विचारांचे प्रकार सविस्तर सांगा. [20]

अथवा

ब) मानसशास्त्राच्या शाखा स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) अवधान म्हणजे काय? अवधानाची निर्धारके सविस्तर स्पष्ट करा. [20]

अथवा

ब) भावना म्हणजे काय? भावनेचे प्रकार सविस्तर सांगा.

प्रश्न 4) अ) मानवी मेंदुची रचना व कार्य स्पष्ट करा. [20]

अथवा

ब) डॉ. सिग्मन्ड फ्रॉईड यांचा मनोविश्लेषणात्मक सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात टिपा लिहा. [20]

अ) प्रयत्न प्रमाद पद्धती.

ब) सृजनशिल विचार.

क) मस्तिष्क ग्रंथी.

ड) मानसशास्त्रातील रचनावाद.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P386

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext - 3
F.Y. B.A. (External)
FRENCH (BEGINNERS)
Text : Nouvel En Echanges - Raddi/Paranjpye
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

[12]

Q1. Répondez en français. (6 au choix)

- 1) Combien de mois y a-t-il dans un an? (en lettres)
- 2) Nommez la ville capitale de la France.
- 3) Comment s'appelle la saison des pluies en Inde ?
- 4) Combien de jours y a-t-il dans une semaine?
- 5) Nommez deux vêtements d'homme.
- 6) Nommez deux fruits.
- 7) Que mangez-vous au petit déjeuner?

Q2. Compréhension. Lisez le passage et répondez aux questions suivantes.

Le bateau d'Adrien

Le bateau d'Adrien, c'est un vieux, un tout vieux bateau. Adrien aime beaucoup son bateau. le bateau est sur cette petite plage. Les enfants, ils aiment jouer sur ce bateau.

Ils sont ici tous les jours a la plage. Ils ont des aventures. Ils imaginent qu'il n'y a pas de vent. Parfois, ils jouent aux pirates. Quelques enfants essayent de prendre le bateau et les autres défendent leur trésor. Ce sont des batailles qui durent des heures et des heures.

Ils jouent, ils courent, ils sont très contents avec leur bateau. Adrien n'est plus là mais, son bateau part en voyage chaque jour avec ces enfants. Il est un symbole d'aventure et de courage pour eux.

- 1) Dites vrai ou faux : [3]
  - a) Les enfants aiment jouer sur le bateau d'Adrien
  - b) Le bateau est un nouveau bateau.
  - c) Le bateau est un symbole de courage.
- 2) Qui est Adrien ? cochez la réponse correcte [1]
  - a) -Le bateau
  - b) -Le propriétaire (owner) du bateau
  - c) -Un enfant qui joue sur le bateau
- 3) Donnez le contraire : contents ; arriver, aimer [3]
- 4) Conjuguez les verbes au futur proche : [3]

Ils jouent, ils courent et ils sont très contents avec leur bateau.

P.T.O.

Q3) Grammaire

A) Conjuguez les verbes au présent

[15]

- 1) Elles (finir) leur devoir.
- 2) Hélène, elle (boire) le vin très vite.
- 3) M. Vincent ne (manger) pas de gâteau.
- 4) Le garçon (être) très intelligent.
- 5) Vous (écrire) une lettre à vos amis.
- 6) Marie ne (comprendre) pas l'espagnol.
- 7) Il (lire) le journal avec attention.
- 8) Elle (regarder) la Tour Eiffel.
- 9) Ils (venir) de Portugal.
- 10) Sylvie (avoir) un cours d'espagnol.
- 11) Elle est malade, elle ne (aller) pas à l'école.
- 12) (parler) -ils l'anglais?
- 13) Isabelle (choisir) un cadeau pour son ami.
- 14) Tu (vouloir) acheter une robe pour ton amie ?
- 15) Les feuilles (verdir) au printemps.

B) Mettez les prépositions.

(3)

- 1) Le petit garçon cache ___ la table.
- 1) l'étudiante est ___ ses deux camarades de classe.
- 2) Les clés sont ___ le sac.

C) Récrivez les phrases avec le contraire du mot souligné.

(2)

- 1) La salle de classe est grande
- 2) Le professeur est devant les étudiants.

D) Mettez au négatif :

(3)

- 1) le chat boit le lait.
- 2) Il y a un tableau vert dans la classe.
- 3) C'est un nouveau sac.

E) Mettez au pluriel :

(4)

- 1) Je peux chanter la chanson anglaise.
- 2) L'ordinateur est sur la table.

F) Mettez au féminin.

(4)

- 1) Mon père est un homme intelligent et beau.
- 2) Le jeune Indien est actif.

G) Mettez un adjectif possessif convenable :

(2)

- 1) Tu écris une lettre à ___ cousins.
- 2) Elle téléphone à ___ père.

H) Mettez les phrases en ordre.

(3)

- 1) fille /ma /de / la / cousine/ est/ tante/ ma
- 2) n' / pas/ est/ stylo/ mon /ce
- 2) été / le/ gris/ en/ ciel/est/ n' / pas

I) Complétez avec les articles contractés (au , à la, du , de la, etc)

(2)

- 1) Nous allons _____ restaurant.

2) Donne les fleurs ____ parents!
J) Trouvez l'intrus. (3)

1. chaussures/ cheval/ chaussettes/ chemises
2. Livre/ stylo/ cahier/ guitare/ gomme
3. vingt-deux, vingt-quatre, vingt-cinq, vingt-six.

K) Récrivez selon les indications : (7)

- 1) quelle heure est-il ? 12.55pm
- 2) _____ c'est lundi, demain c'est mardi(Aujourd'hui/ hier).
- 3) Vous (prendre) vos cahiers et vos livres. (Mettez à l'Impératif)
- 4) Marie aime _____ horloge ronde. (ce/cette/ cet/ ces)
- 5) c'est un livre _____ mon ami. (mettez l'article contracté).
- 6) Ma mère est la _____ de mon père (grand'mère, tante, cousine, femme)
- 7) Les chaussures? _____ sont noires. (Mettez les pronoms sujets)

L) Reliez les colonnes. (5)

1. A bientôt	a) you go to bed
2. A mardi	b) you greet someone in the evening
3. Au revoir	c) you want to take leave
4. Bonsoir	d) you want to meet someone on a day
5. Bonne nuit	e) you are going to meet someone soon

Q4) Traduisez en anglais. (10)

J'ai une grande maison rouge. Il y a huit chambres- un salon , trois chambres à coucher, deux salles de bain , une cuisine et une salle à manger. Dans le salon, il y a deux fauteuils , un grand tableau, une télé et une lampe. Ma chambre est confortable avec un lit, un placard , une table et un tapis . Il y a un jardin autour de ma maison avec des arbres, des fleurs de toutes les couleurs. Il y a un parc près de ma maison, mais ma maison n'a pas de garage. J'aime beaucoup ma maison.

Q5) Ecrivez une composition sur (15)
Mes amis OU Ma famille OU Les Saisons

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P 405

[Total No. of Pages : 3

[4701] - Ext. - 31
F.Y. B.A. (External)
OPTIONAL ENGLISH

Interface (English Literature & Language)
(2013 Pattern) (General English Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in about 80 words each (Any Three) : **[15]**

- a) Comment on the aptness of the title 'Toasted English'.
- b) On what basis was Kalam's father elected president of the Panchayat board?
- c) Write a note on the character sketch of Harvey Maxwell.
- d) Explain the theme of the story - 'The Romance of a Busy Broker'.
- e) Explain the theme of the story - 'A Day's Wait'.

Q2) a) Answer the following questions in about 80 words each (Any Three) : **[15]**

- i) Examine 'Sonnet 29' as a celebration of love.
- ii) Explain the central idea of the poem - 'The World is Too Much With Us'.
- iii) How does Walter De La Mare deal with the element of magic realism in his poem?
- iv) Do you agree with 'James Kirkup's view - 'No Men are strange, no countries are foreign'? Explain.
- v) What message does William Wordsworth convey through his poem - 'The World is too much with Us'?

P.T.O.

- b) Write short notes on the following (Any Two) : [10]
- i) Language is species specific.
  - ii) Informative function of language.
  - iii) Language : A system of symbols.
  - iv) Phatic function of language.

Q3) Answer the following questions in about 120 words each (Any Two) : [16]

- a) Write a note on the character sketch of Nnaemeka.
- b) Comment on the title of the story - 'Marriage is a Private Affair'.
- c) How does Manohar Malgaonkar Mock film - crazy youth?
- d) Examine 'Upper Division Love' as a short story.

Q4) Answer the following questions in about 120 words each (Any Two) : [16]

- a) How does Robert Frost deal with the difficulty of choices in human-life?
- b) Examine - 'The Sun Rising' as an emotional lyric.
- c) Write a note on the central theme of the poem - 'The Mountain and the Squirrel'.
- d) How does Langston Hughes bring out a bigger social evil through an ordinary everyday situation in the poem - 'Ballad of the Landlord'.

Q5) Answer the following questions in about 120 words each (Any Two) : [16]

- a) Attempt the character sketch of stranger in - 'Lithuania'.
- b) Explain the major theme of the play 'Lithuania'.
- c) Comment on Svietlovidoff's role in the play - 'Swansong'.
- d) How does Anton Chekhov treat the themes of old age and death in his play - 'Swansong'?

Q6) a) Write a note in about 50 words (Any One) : [4]

- i) Morphology : A Branch of Linguistics.
- ii) The concept of Semantics.

- b) i) Identify the number of phonemes in the following words (Any Two) [2]
A) Care   B) Cut
C) Bright
- ii) Identify the structure of following words in terms of C and V (Any Three) : [3]
A) Look   B) Night
C) Call   D) Sight
E) Serve.
- iii) Identify the vowels in the following words (Any Three) : [3]
A) Bear   B) Bud
C) Might   D) Get
E) Dream.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P406

[Total No. of Pages : 7

[4701] Ext. - 36

F.Y. B.A. (External)

STATISTICAL PRE - REQUISITES

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of statistical tables and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meaning.*
- 5) *Graph paper will be supplied on request.*

Q1) Attempt each of the following :

- a) State whether each of the following statement is true or false: **[1 each]**
  - i) The standard deviation is measured in the same units as the observations in the data set.
  - ii) If all ultimate class frequencies are non-negative then data are inconsistent.
  - iii) For symmetric distributions all the even order central moments are zero.
  - iv) Kurtosis is the peakedness of the curve of the distribution.
  - v) The frequency distribution has the advantage of representing data in compressed form.
- b) Choose correct alternative in the following: **[1 each]**
  - i) The Karl Pearson's coefficient of correlation between X and Y is
    - A) independent of change of origin
    - B) independent of change of scale
    - C) both (A) and (B)
    - D) none of the above

P.T.O.

- ii) If each of the observation in a series is divided by 5 then the mean of the new data set is:
- A) unchanged
  - B) half of the old mean
  - C) decreased by 5
  - D) the old mean is five times the new mean
- iii) Index number measure the average:
- A) Relative changes
  - B) Absolute changes
  - C) Percentage increase
  - D) Proportionate changes
- iv) A measure of dispersion which is independent of units is:
- A) range
  - B) mean deviation
  - C) coefficient of variation
  - D) standard deviation
- v) With the help of histogram one can determine:
- A) median
  - B) mode
  - C) deciles
  - D) percentiles
- c) Answer in brief: **[2 each]**
- i) State any two demerits of arithmetic mean.
  - ii) Define ratio scale with one illustration.
  - iii) Find the harmonic mean of 5, 10, 17, 0, and 256.
  - iv) Define Bowley's coefficient of skewness.
  - v) State any two differences between correlation and regression.

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the various uses of index numbers.
- b) The following table gives daily profit (in hundreds of Rs.) of 195 shops in a town.

Profit (in '00 Rs.)	Number of shops
50-60	15
60-70	20
70-80	32
80-90	35
90-100	33
100-110	22
110-120	20
120-130	10
130-140	08

Draw less than cumulative frequency curve and hence determine 50th percentile graphically.

- c) Obtain 6th decile from the following frequency distribution:

Monthly salary ('00 Rs.)	Frequency
14-16	12
16-18	30
18-20	55
20-22	40
22-24	35
24-26	28

- d) Explain raw data and describe its various types.
- e) Explain the concept of association of attributes.

- f) Information about the daily salaries of employees in firms A and B is stated below:

	No. of employees	Mean salary	S.D. of salary
Firm A	60	400	10
Firm B	40	500	11

Determine

- Which firm has smaller variation in salary?
- Find the combined mean of two firms.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) The frequency distribution of thirty books on a shelf according to their number of pages is as follows:

No. of pages	100-200	200-300	300-400	400-500	500-600
No. of books	3	8	6	8	5

Compute quartile deviation.

- Write a note on Spearman's rank correlation coefficient.
- Explain the concept of error in regression.
- Describe various problems in the construction of index numbers.
- From the information given below, compare the skewness of the two groups using suitable measure of skewness.

	Group I	Group II
Median	22	25
A.M.	24	22
S.D.	10	12

- f) Calculate price index numbers for the following data for the year 2010 taking 2008 as base year using the following formulae
- Laspeyre's
  - Paasche's and
  - Fisher's

Commodity	Base year (2008)		Current year (2010)	
	Price	Quantity	Price	Quantity
A	4	6	5	4
B	5	4	6	2
C	6	2	8	1

Q4) Attempt any two of the following : **[2 × 10 = 20]**

a) Compute coefficient of variation for the following data:

Marks	0-20	20-40	40-60	60-80	80-100
No. of students	5	12	32	40	11

b) i) The following is the distribution of the income (in '00 Rs.) of number of workers is given below.

Income	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	60-70
No. of workers	500	2100	2200	2000	1600	400

Determine the modal income (in '00 Rs.). **[5]**

ii) Write a note on skewness of frequency distribution. **[5]**

c) The following are the weights X (in kgs.) and the heights Y (in cms.) of seven students:

Weight (X)	69	64	68	63	68	64	59
Height (Y)	163	153	175	176	157	190	180

Compute Karl Pearson's coefficient of correlation between height and weight. Also, comment on your result. **[10]**

d) i) The following data relate to the sales of 100 companies:

Sales (in lakhs)	Number of companies
58-60	12
60-62	18
62-64	25
64-66	30
66-68	10
68-70	03
70-72	02

Determine geometric mean. **[6]**

- ii) State relations between central moments and raw moments up to 4th order. [4]

Q5) Attempt any one of the following : [1 × 20 = 20]

- a) i) Explain the various methods of sampling. [10]
 ii) Deflate (real income) the following series of income by taking into account cost of living index number. Also, comment on your findings. [5]

Year	Income (Rs. per capita)	Cost of living index number
2004	320	100
2005	360	120
2006	360	125
2007	390	150
2008	420	180
2009	470	200

- iii) Explain the least square method of fitting the second degree curve of the type, $Y = a + bX + cX^2$. [5]
 b) i) Fit a second degree parabola to the following data taking Y as dependent variable

X	Y
1	2
2	6
3	7
4	8
5	11

Hence, estimate Y for X = 6. [10]

- ii) Compute mean deviation about mean for the following data: [5]

Profit (Rs. crores)	Number of companies
10-20	08
20-30	12
30-40	20
40-50	06
50-60	04

- iii) Explain the method of base shifting. State the situations under which base shifting is essential. [5]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 409

[Total No. of Pages : 4

[4701] - Ext. - 39
F.Y. B.A. (External)
MATHEMATICS

FMG - 1 : Industrial Mathematics
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*

Q1) Attempt each of the following :

[20]

- a) Draw a sketch of the quadratic function $y = -x^2 + 4x + 1$.
- b) Evaluate $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{3x^2 - 7x}{4x^2 - 21}$.
- c) Find the derivative of $y = (7x + 9)^2$ with respect to x .
- d) Find the average function for the total function $TC = 3Q^2 + 7Q + 12$.
- e) Define the price elasticity ϵ of demand.
- f) Find AB, given $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ and $B = \begin{bmatrix} -5 & 6 & 11 \end{bmatrix}$.
- g) Give an example each of an identity matrix and a null matrix.
- h) State the extreme point theorem.
- i) Determine the following integral $\int x^2 dx$.
- j) State any two rules of integration.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following : **[20]**

- a) Sketch the graph of the equation $3y + 15x = 30$. Also compute the slope and intercepts.
- b) Show that the function

$$f(x) = \frac{x^2 - 9}{x - 3}, \quad x \neq 3$$

is continuous at $x = 3$.

- c) Find $\frac{dy}{dx}$ for the equation $2x^3 + 5xy + 6y^2 = 87$.
- d) For the function $f(x) = 3x^3 - 36x^2 + 135x - 13$,
  - i) Find the critical values and
  - ii) Test whether at the critical values the function is at a relative maximum or minimum.
- e) Define the terms marginal cost and marginal revenue. Also prove that Marginal Cost (MC) must equal Marginal Revenue (MR) at the profit-maximizing level of output. $MR(Q) = g(x).h'(Q) + h(x).g'(x)$
- f) Test whether the function $y = -2x^3 + 3x^2 + 9x - 15$ is concave or convex at
  - i) $x = -3$
  - ii) $x = 3$.

Q3) Attempt any two of the following : **[20]**

- a) Given $f(x) = g(x) \cdot h(x)$ where $g(x) = (x^4 - 3)(x^3 - 2)$ and $h(x) = (x^4 - 3)(x^3 - 2)$ both exist, prove that $f'(x) = g'(x)h(x) + g(x)h'(x)$. Also compute the second-order derivative of $f(x) = (x^4 - 3)(x^3 - 2)$ at $x = 2$.
- b)
  - i) Find the marginal revenue (MR) for the following demand function and evaluate it at $Q = 4$ and $Q = 10$, where $Q = 36 - 2P$.
  - ii) Find the marginal cost (MC) function for the following average cost function :

- c) Faced with two demand functions $Q_1 = 24 - 0.2P_1$, $Q_2 = 10 - 0.05P_2$ where $TC = 35 + 40Q$, what price will the firm charge without discrimination?

Q4) Attempt any four of the following : **[20]**

- a) Compute $(AB)C$, given that $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 5 & 6 \\ 7 & 8 \end{bmatrix}$ and $C = \begin{bmatrix} 9 & 10 \\ 11 & 12 \end{bmatrix}$.
- b) State true or false : Matrix multiplication is commutative. Justify your answer.
- c) Evaluate $\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 5 & 6 \\ 7 & 8 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 9 & 10 \\ 11 & 12 \end{bmatrix}$.
- d) Given $MC = \frac{dTC}{dQ} = 12e^{0.5Q}$ and fixed cost, $FC = 36$; Find the total cost and the average cost.
- e) Define the terms : a feasible region and a slack variable.
- f) Solve the following linear programming problem.

$$\text{Maximize } \pi = 40y_1 + 30y_2$$

$$\text{Subject to } 5y_1 + 2y_2 \leq 30$$

$$2y_1 + 4y_2 \leq 28$$

$$y_2 \leq 6$$

$$y_1, y_2 \geq 0.$$

Q5) Attempt any two of the following : **[20]**

- a) Solve the following linear system, using the Gaussian elimination method :

$$6x_1 + 2x_2 + 5x_3 = 73$$

$$7x_1 - 3x_2 + x_3 = -1$$

$$4x_1 + 8x_2 - 9x_3 = -9.$$

- b) A health enthusiast wishes to have a minimum of 36 units of vitamin A each day, 28 units of vitamin C, and 32 units of vitamin D. Brand 1 costs \$ 3 and supplies 2 units of vitamin A, 2 units of vitamin C and 8 units of vitamin D. Brand 2 costs \$4 and supplies 3 units of vitamin A, 2 units of vitamin C and 2 units of vitamin D. In terms of equations and inequalities, what is the least cost combination guaranteeing daily requirements?
- c) i) The rate of net investments is _____, and capital stock at $t = 0$ is 75. Find the capital function k .
- ii) The marginal propensity to save is given by $\frac{dS}{dY} = 0.5 - 0.2Y^{-1/2}$. There is dissaving of 3.5 when income is 25, that is, $S = -3.5$ when $Y = 25$. Find the savings function.

$$I = 40r^{3/5}$$

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 411

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 41
F.Y. B.A. (External)
MATHEMATICAL STATISTICS

Discrete Probability and Discrete Probability Distributions

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator and statistical tables is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meanings.*

Q1) Attempt **each** of the following :

- a) State true or false of the following: **[5 × 1 = 5]**
  - i) The probability of sure event is one.
  - ii) Mutually exclusive events are not independent events.
  - iii) If A and B are independent events then $P(A \cap B) = P(A) * P(B)$.
  - iv) If $P(A)=0.6$ and $P(B)=0.3$ then $P(A) \cap P(B)$.
  - v) Third central moment of a symmetric distribution is not zero.
- b) Choose correct alternative of the following: **[5 × 1 = 5]**
  - i) The probability of an impossible event is
    - A) zero
    - B) one
    - C) two
    - D) infinity
  - ii) The value of a discrete random variable (r.v.) with maximum probability is known as
    - A) mode
    - B) median
    - C) mean
    - D) variance
  - iii) The Covariance between two independent discrete r.v.s. is
    - A) zero
    - B) ten
    - C) negative
    - D) not exist

P.T.O.

- iv) If A and B are two independent events of Ω with $P(A) = 0.4$ and $P(B) = 0.7$ then $P(A \cap B)$ is
 A) 0.11   B) 0.82
 C) 0.5   D) 1
- v) If X follows binomial distribution with parameters $n = 8$ and $p = 0.7$ then mean of X is
 A) 6   B) 3
 C) 8   D) 5.6
- c) Answer in brief of the following: [5 × 2 = 10]
 i) State limitations of classical definition of probability.
 ii) Define pairwise independence of three events.
 iii) If X is Poisson r.v. with $P(X=2) = P(X = 1)$ then compute $P(X = 1)$.
 iv) Write the sample space for experiment of throwing of two fair dice at a time.
 v) State any two real life examples of uniform distribution.

Q2) Attempt **any four** of the following : [4 × 5 = 20]

- a) State any five properties of cumulative probability distribution.
 b) A discrete r.v. X has probability distribution as below:

X	1	2	3	4	5
$P[X = x]$	K	2K	3K	4K	5K

Find:

- i) The value of K.
 ii) The distribution function of X.
 iii) Median of X.
- c) A box contains 8 bulbs of which 5 are good bulbs. A random sample of 4 bulbs is selected from this box without replacement. Find the probability of getting at most two good bulbs in a selected sample.
- d) Let X be a discrete r.v. with probability distribution as given below :

X	-1	0	1	2
$P[X=x]$	0.3	0.35	0.25	0.1

Compute:

- i) The mean of X.
 ii) The variance of X.
- e) Show that all cumulants of Poisson distribution are equal. Hence comment on the nature of Poisson distribution.

- f) With usual notations, prove that:
 $E(aX + bY) = aE(X) + bE(Y)$; where a and b are constants.

Q3) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- What do you understand by deterministic and non-deterministic models.
- State and prove additive property of cumulant generating function (cgf) of a discrete r.v.
- A committee is to be formed by selecting four persons randomly from 5 Engineers, 4 Doctors and 3 Lawyers. Find the probability of forming a committee which contains at least one Lawyer.
- Obtain the distribution function of geometric r.v. with parameter ' p '.
- The joint probability distribution of (X, Y) is given below:

Y X	1	2
-1	0.18	0.42
0	0.12	0.28

Compute $E(X + Y)$, Verify $E(X + Y) = E(X) + E(Y)$.

- Obtain the mean and variance of binomial distribution with parameters n and p .

Q4) Attempt any two of the following : **[2 × 10 = 20]**

- Define partition of a sample space. Also, state and prove Bayes theorem.
- Let (X, Y) be bivariate discrete r.v. with joint probability distribution as below:

Y X	-1	0	1
1	0.1	k	$3k$
2	$2k$	K	$2k$
3	0.1	$2k$	$3k$

Compute :

- The value of k .
  - $P(X + Y < 2)$.
  - $P(X / Y = y)$, y .
- c) i) Let A and B be two events of Ω such that $P(A) = 0.3$, $P(B) = 0.5$ and $P(A \cap B) = 0.2$ then compute $P(A \cup B)$ and $P(\bar{A} \cap \bar{B})$.

- ii) Obtain the recurrence relation for successive probabilities of binomial distribution. Also, state its uses.
- d) Show that the binomial distribution is approximated from hypergeometric distribution, state your assumptions if any.

Q5) Attempt any one of the following : **[1 × 20 = 20]**

- a) i) With usual notations, show that:

$$\text{Var}(aX + bY) = a^2 \text{Var}(X) + b^2 \text{Var}(Y) + 2ab \text{Cov}(X, Y). \quad [8]$$
- ii) A fair coin is tossed two times. Discuss the independence of following three events: **[7]**
 A: a tail occurs on 1st toss,
 B: a tail occurs on 2nd toss,
 C: same face on both tosses.
- iii) Obtain the mean of hyper geometric distribution with parameters n, M and N. **[5]**
- b) i) If X and Y are two independent poisson discrete r.v.s. with parameters m_1 and m_2 respectively. Obtain the conditional probability distribution of Y given $X + Y = n$, where n be any non negative integer. **[8]**

$$P(Y = y | X + Y = n)$$
- ii) Let $\Omega = \{w_1, w_2, w_3, w_4, w_5, w_6\}$ with $P(w_1) = 0.18, P(w_2) = 0.22, P(w_3) = 0.25, P(w_4) = 0.15, P(w_5) = 0.12, P(w_6) = 0.08$. Let $A = \{w_1, w_2, w_3\}$ and $B = \{w_2, w_3\}$. Compute $P(A \cap B), P(A \cap B^c)$, and $P(A \cup B)$. **[8]**
- iii) Define the conditional mean and conditional variance of bivariate discrete r.v.s. **[4]**

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P412

[Total No. of Pages : 4

[4701] - Ext. - 45
F.Y. B.A. (External)
APPLIED STATISTICS
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of statistical tables and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meanings.*

Q1) Attempt the following :

- a) State whether following statements are True or False. **[1 Each]**
  - i) In case of grouped frequency distribution with open end classes mean can be computed.
  - ii) The mode can be determined graphically.
  - iii) Central moments (m_r) are independent of change of origin.
  - iv) Karl Pearson's coefficient of skewness is always lies between 0 to 1. (both inclusive).
  - v) The set of class frequencies which can determine all remaining class frequencies is called a fundamental set.
- b) Choose the correct alternative : **[1 Each]**
  - i) If $Y = a + bX$ is the line of regression of Y on X then the constant 'b' is
    - A) $\text{Cov}(X, Y)$
    - B) $\text{Cov}(X, Y) / \text{Var}(Y)$
    - C) $\text{Cov}(X, Y) / \text{Var}(X)$
    - D) $\text{Cov}(X, Y) / \text{SD}(X)$
  - ii) If measure of skewness, $\gamma_1 < 0$ then the distribution is
    - A) Positively skewed
    - B) Platy kurtic
    - C) Symmetric
    - D) Negatively skewed
  - iii) Range is measure of
    - A) Central tendency
    - B) Dispersion
    - C) Skewness
    - D) Kurtosis

P.T.O.

- iv) For simple linear regression model $Y = a + bX + \epsilon$, with $E[\epsilon] = 0$ and $\text{Var}[\epsilon] = 1$,
- A) $E[Y] = \epsilon$ B) $E[Y] = E[bX] + \epsilon$
 C) $E[Y] = a + bE[X]$ D) $E[Y] = E[a] + E[bX] + E[\epsilon]$
- v) The Index number for base year is consider as
- A) 0   B) 100
 C) 50   D) 100%
- c) Answer in brief : **[2 Each]**
- i) Define the term Simple random Sampling.
 ii) Define Laspeyre's price index number.
 iii) Define r^{th} order raw moment (m'_r) for grouped frequency distribution.
 iv) Define Harmonic mean.
 v) Define Yule's coefficient of association.

Q2) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) For the following data prepare stem and leaf chart :
 110, 105, 111, 107, 118, 107, 112, 103, 108, 110,
 113, 115, 114, 121, 112, 118, 102, 117, 100, 113.
- b) Define :
- i) Variance
 ii) Bowley's coefficient of skewness. $m'_1 = 20, m'_2 = 39$
- c) Explain the method to determine the median graphically using suitable illustration.
- d) Write a note on skewness and kurtosis.
- e) Is the following information consistent?   and   , Justify your answer.
- f) Explain the terms : 'Deflating' and 'purchasing power of money'.

Q3) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) Explain concept of correlation between two variables. Further explain the use of scatter diagram in the study of correlation.
- b) Given the following information in case of two attributes :
 $N = 2500, (A) = 410, (AB) = 80, (B) = 650$
 Compute the coefficient of association between two attributes and comment on it.

- c) Compute Fisher's price index numbers for the following data :

Commodity	Base Year		Current Year	
	p_0 (in Rs.)	q_0 (in kg.)	P_1 (in Rs.)	q_1 (in kg.)
A	12	30	10	50
B	13	50	12	80
C	15	60	16	70

- d) Define Geometric mean. State its two merits and demerits.
 e) Define Karl Pearson's coefficient of correlation and Spearman's coefficient of correlation. State any two properties of Karl Pearson's coefficient of correlation.
 f) Find the mode of the following distribution.

Mid- Values	1500	2500	3500	4500	5500	6500	7500
Frequency	25	32	66	85	58	35	5

Q4) Attempt any two of the following : [2 × 10 = 20]

- a) A survey conducted to determine the distance travelled (in Kms.) per liter of petrol by a newly introduced two wheeler.

Distance (in kms)	40 - 45	45 - 50	50 - 55	55 - 60	60 - 65
No. of two Wheelers	13	12	25	35	15

Compute mean deviation about median for the above frequency distribution.

- b) Calculate the Spearman's rank correlation coefficient for the following data :

Marks in Algebra (X)	75	32	33	40	45	33	12	33	30	72
Marks in Arithmetic (Y)	60	34	40	50	45	40	22	43	42	66

- c) The mean soil temperature (X) and number of days (Y) required for germination for winter wheat at 10 places are given below :

(X)	57	42	38	42	45	42	44	40	46	44
(Y)	10	26	41	29	27	27	19	18	19	31

Fit a line of regression of the form $Y = a + bX$ to the above data.

- d) If the attributes A and B are independent, then show that
 i) α and B are independent.
 ii) α and β are independent.

Q5) Attempt any one of the following :

[1 × 20 = 20]

- a) i) Explain the terms : population and sample with illustration.
ii) Define Arithmetic mean (AM), Median and Mode. State one real life situation for AM, Median and Mode.
iii) Define Index Numbers. Explain the term splicing used in Index Numbers.
iv) Reconstruct the following index numbers series with the base year 2005.

Year	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Index numbers Series (2001 = 100)	100	114	118	121	125	132	137	139	142

- b) i) Define the terms 'Attributes' and 'Variable'. Further explain the terms Nominal scale and ordinal scale.
ii) Explain the concept of coefficient of determination used in linear regression model.
iii) Explain the terms primary data and secondary data with suitable illustration.
iv) From the following data construct the index number for the year 2010 taking 1999 as base by using simple average of price relatives.

Item	Price (Rs.) in 1999	Price (Rs.) in 2010
A	7	10
B	5	8
C	10	12
D	12	15
E	9	11

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 414

[Total No. of Pages : 4

[4701] - Ext. - 48
F.Y.B.A. (External)
STATISTICS
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Symbols and abbreviations have usual meanings.*
- 4) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 5) *Graph paper will be provided on request.*

Q1) Attempt each of the following :

- a) State whether the following statements are true or false: **[1 each]**
  - i) Both the regression coefficients should not be greater than unity.
  - ii) Karl Pearson's correlation coefficient lies between 0 and 1.
  - iii) Mean deviation about its median is always minimum.
  - iv) First central moment is equal to mean.
  - v) Index numbers are called as economic parameter.
- b) Choose the correct alternative: **[1 each]**
  - i) Which of the following is not good measure of central tendency
    - A) Mean
    - B) Median
    - C) Mode
    - D) Standard deviation
  - ii) Variance is a mean squared deviation about its
    - A) Mean
    - B) Mode
    - C) Median
    - D) Zero
  - iii) Box plot helps to judge the
    - A) Central value
    - B) Spread
    - C) Symmetry
    - D) Correlation.
  - iv) If $\text{Corr}(X, Y) = 0.8$ then $\text{Corr}(X+3, Y-3)$ is :
    - A) 0.8
    - B) 0.16
    - C) 0.10
    - D) 0.9

P.T.O.

- c) Find Spearman rank correlation coefficient for the following marks distribution of students in two subjects:

Marks in Statistics	77	75	46	80	50	65
Marks in Mathematics	57	80	60	65	70	63

- d) With usual notations show that $\beta_2 = 1$.
- e) Construct box plot for the following data:
120, 200, 80, 110, 250, 100, 50.
- f) Weighted A.M. of the following frequency distribution is 5, find the value x .

Variable (X_i)	2	4	6	8
Weight (W_i)	$x - 1$	$x + 1$	$x + 1$	$2x - 5$

Q4) Attempt any two of the following : [2 × 10 = 20]

- a) i) Given the two lines of regression are as:
 $10X + 3Y + 66 = 0$
 $X - 2Y + 24 = 0$
 Obtain: I)
 II) Corr (x, y)
- ii) Define Yule's coefficient of association (Q), with usual notations show that $-1 < Q < +1$.
- b) Given n pairs of observations $(x_i, y_i) i = 1, 2, \dots, n$, explain the procedure of fitting of simple linear model of the type $Y = a + bX + \epsilon$, with $E(\epsilon) = 0$, $V(\epsilon) = \sigma^2$ estimate the parameters ' a ' and ' b ' by method of least square.
- c) What is index number? What are the problems in the construction of index numbers?
- d) Define rank correlation. Obtain the derivation of Spearman's rank correlation in case of without ties for n pairs of observations.

Q5) Attempt any one of the following : [1 × 20 = 20]

- a) i) For a frequency distribution, Bowley's coefficient of skewness is 0.6. The sum of first and third quartiles is 100 and the median is 38. Find the two quartiles. [7]
- ii) Given n pairs of observations $(x_i, y_i) i = 1, 2, \dots, n$, explain the procedure of fitting of second degree curve of the type $Y = a + bx + cx^2$, by least square method. [7]

iii) Calculate Fisher's price index number for the following information: [6]

$$\sum p_0 q_0 = 1660 \quad \sum p_0 q_1 = 1070 \quad \sum p_1 q_0 = 2070 \quad \sum p_1 q_1 = 1340.$$

b) i) Suppose X, Y and Z are uncorrelated variables with same S.D. (σ). Obtain the correlation coefficient between (X + Y) and (Y + Z). [7]

ii) Splice together the following series of index numbers by continuing
I) the series A forward and II) the series B backward.

Year	1	2	3	4	5	6	7
Series A	210	225	250	300	---	---	---
Series B	---	---	---	100	115	150	175

[7]

iii) Given the following information on price of a commodity:

	Mumbai	Pune
Average price	65	67
S.D. of price	2.5	3.5

And $r = 0.8$. Find most likely price in Mumbai corresponding to price of Rs.75 in Pune. Also state which city had more stable prices? Why? [6]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P880

[Total No. of Pages : 8

[4701]-Ext.-5
F.Y. B.A. (External)
GERMAN
German (Basic)
(2013 Pattern)

Time: 3 Hours

Total Marks: 100

Note: All questions are compulsory. Use of dictionary is not allowed.

Frage I. Übersetzen Sie!

[15]

(A) Übersetzen Sie ins Englische!

(10)

A: Hallo! Wartest du schon lange hier?

B: Na ja, schon eine Stunde.

A: Schon eine Stunde?

B: Ja. Mein Bus kommt nicht und mein Regenschirm ist kaputt. Mein Handy funktioniert auch nicht.

A: Kein Problem. Mein Regenschirm ist groß. Und du kannst mein Handy benutzen.

B: Danke schön, das ist sehr nett!

Sandra Lorentia ist 1976 in Italien geboren. Sie lebt seit 12 Jahren in Deutschland und ihre Staatsangehörigkeit ist deutsch. Sie wohnt in München und arbeitet bei Trans-Fair. Sie wohnt mit ihrem Ehemann zusammen. Sie haben eine Tochter und zwei Söhne. Ihr Ehemann ist Lehrer von Beruf. Er unterrichtet Chemie und Biologie.

(B) Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 5)

(05)

1. Gabriele can speak Japanese and Russian.

2. We have already read the book.

3. Do you have a dishwasher?

4. She is driving along the river.

5. I am buying vegetables and fruits.

6. Will you call Mrs. Hoffmann tomorrow?

Frage II.

[20]

(A) Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 5)

(10)

1. Was machen Sie in der Freizeit?

2. Wie feiert man Karneval in Deutschland?

3. Was sind Ihre Eltern von Beruf? Wo wohnen Ihre Eltern?

P.T.O.

4. Was haben Sie heute Morgen gemacht?
5. Sie möchten eine Suppe kochen. Was brauchen Sie?
6. Was ist Ihre Muttersprache? Welche Sprachen können Sie?
7. Was alles gibt es in Ihrem Wohnzimmer?

(B) Schreiben Sie! (05)

Sie haben im Januar eine Indienreise gemacht. Schreiben Sie eine E-Mail an Ihren Freund/Ihre Freundin und beschreiben Sie Ihre Reise!

(C) Schreiben Sie einen Dialog! (05)

1. Sie möchten mit Ihrem Freund ins Kino gehen. Rufen Sie ihren Freund an!

ODER

2. Sie müssen dringend nach Berlin fahren. Sie können Ihrem Sohn von der Schule nicht abholen. Rufen Sie Ihre Frau an!

Frage III. Grammatik [35]

(A) Ergänzen Sie die richtigen Personalpronomen! (05)

1. Ich brauche einen Hammer. Ich finde _____ nicht.
2. Das Abendkleid gefällt _____. Ich trage _____ heute Abend.
3. Die Schreibmaschine ist schön. Frau Fischer kauft _____.
4. Ist das mein Autoschlüssel? Ich habe _____ gesucht.

(B) Ergänzen Sie die richtigen Possessivpronomen! (05)

1. Der Lehrer fragt _____ Studenten. Aber die Studenten antworten _____ Lehrer nicht.
2. Besucht ihr _____ Eltern regelmäßig, Jonas und Sabeth?
3. Ich habe das Bad geputzt. Jetzt muss ich _____ Zimmer aufräumen.
4. Wann ist _____ Geburtstag, Richard?

(C) Ergänzen Sie die richtigen bestimmten/unbestimmten Artikel! (05)

1. Der Tourist fotografiert _____ Schlange.
2. Rita geht jetzt ins College. Sie braucht _____ Handy.
3. Meine Lehrerin schenkt _____ Pfarrer von unserem Dorf _____ Handschuh.
4. Wir haben _____ Bild schon verkauft.

(D) Schreiben Sie das richtige Modalverb! (05)

1. Wir _____ nicht mehr tanzen. Wir _____ einen Tee trinken.

2. Die Katze _____ wirklich sehr hoch springen.
3. Ich _____ zu Hause bleiben. Meine Mutter ist krank.
4. _____ ich zuerst die Brille putzen oder die Schuhe?

(E) Formulieren Sie die Sätze ins Imperativ um! (05)

1. Setzt du bitte die Puppe auf das Sofa?
2. Stellst du bitte die Bücher in das Regal?
3. Könnt ihr bitte am Samstag kommen?
4. Können Sie bitte morgen um 11 Uhr anrufen?
5. Nimmst du bitte die Vase?

(F) Bilden Sie das Perfekt! (05)

1. Wirft das Kind den Ball?
2. Der Mann streicht die Wand an.
3. Er fährt am Freitag nach Mumbai.
4. Jeden Montag kocht die Mutter eine Suppe.
5. Die Frau träumt vom einem Krokodil.

(G) Bilden Sie Fragen! (05)

1. Ich lade meine Freunde zum Geburtstag ein.
2. Der Zug fährt um 10 Uhr 20.
3. Seit 3 Jahren lerne ich Deutsch.
4. Ich finde das Haus schön.
5. Der Mann hilft dem Kind.

Frage IV. Wortschatz [20]

(A) Was passt nicht? (05)

1. *trinken*: den Kaffee – den Saft – die Tomaten – das Mineralwasser
2. *schreiben*: einen Zettel – eine Nachricht – eine Pizza – einen Brief
3. *buchen*: einen Flug – eine Unterkunft – ein Formular – eine Übernachtung
4. *aufräumen*: die Küche – das Zimmer – den Schreibtisch – das Fest
5. scheußlich – schlecht – toll – nicht gut

(B) Schreiben Sie das richtige Wort! (05)

1. Ich heiße Stefan Zweig. Stefan ist mein _____.
2. Eins, zwei, drei, vier usw. sind _____.

3. Ihre Staatsangehörigkeit ist türkisch. Sie kommt aus _____.
4. Neu Delhi ist die _____ von Indien.
5. Im _____ kann man schwimmen.

(C) Schreiben Sie mindestens 4 Wörter pro Thema! (10)

1. Hobby
2. Möbel
3. Camping
4. Familie
5. Essen

Frage V. Lesen Sie den Text und beantworten Sie die folgenden Fragen! [10]

Früher war alles ganz anders. Nach der Arbeit ist man nach Hause gekommen. Da war der Mensch frei. Am Feierabend hat man vieles gemacht. Man ist ins Kino gegangen, hat Freunde besucht und oder ist ins Restaurant gegangen. Oder man hat zu Hause in Ruhe gegessen, geredet oder Karten gespielt. Man hat mit den Familienmitgliedern diskutiert. Man war wie ein Kind, das alles machen darf.

Früher hat man die Freunde einfach angerufen oder zum Abend zusammen gegessen. Man hat stundenlang mit Freunden geredet.

Heute ist es aber nicht so. Heute haben die Menschen nicht so viel Zeit. Wenn man einen anruft, dann endet der Anruf in 5 Minuten. Man ist so sehr müde von der Arbeit, dass man einfach nach Hause fährt und etwas kocht, isst und ins Bett geht. Manchmal sieht man mit dem Mann oder der Frau fern. Aber dabei gibt es keine Diskussion. Man spricht nicht über die Probleme. Die sind nicht mehr wichtig. Der Mensch ist beinahe unfreundlich geworden und eine Konversation ist nichts anderes als Schweigen.

(A) Beantworten Sie die folgenden Fragen! (03)

1. Was hat man früher am Feierabend gemacht?
2. Was macht man heute am Feierabend?
3. Wie ist der Mensch heute geworden?

(B) Richtig oder Falsch? (04)

1. Früher hatte der Mensch viel Freizeit.
2. Heute gibt es längere Gespräche am Telefon.
3. Heute hat der Mensch viel Zeit.
4. Heute diskutiert man die Probleme mit den Familienmitgliedern.

(C) Suchen Sie drei Freizeitaktivitäten aus dem Text! (03)

Total No. of Questions : 5]

P880

[4701]-Ext.-5
F.Y. B.A.
GERMAN
German (Advanced)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Use of a dictionary is not allowed

Frage 1. Überstetzen Sie die folgende Texte ins Englische! (24)

A) (08)

Leipzig ist eine Messestadt mit Tradition. Viele berühmte Leute lebten in Leipzig. Der Dichter Johann Wolfgang von Goethe war hier Student. Heute ist Leipzig eine moderne Großstadt mit Industrie, Handel und viel Kultur. An der Universität studieren Studenten aus der ganzen Welt. In Leipzig gibt es für jeden Besucher etwas. Das Stadtzentrum hat viele schöne alte Häuser, Geschäfte und Restaurants. Bücherfreunde kommen jedes Jahr im März zur Buchmesse. Auch der Leipziger Hauptbahnhof mit vielen Geschäften zählt zu den schönsten in Europa.

B) (08)

Früher ging praktisch jeder Mann arbeiten, während die Frau sich um die Kinder kümmerte. Der Vater war die höchste Autorität und traf die wichtigen Entscheidungen. Ein Mann, der die Wohnung sauber machte? Eine Frau, die Karriere machte? Das war die große Ausnahme. Heute ist es fast für alle Frauen selbstverständlich, einen Beruf auszuüben, wenn sich jemand um die Kinder kümmert. Und für viele Männer ist es klar, dass sie bei der Hausarbeit helfen müssen.

A) Übersetzen Sie die folgenden Sätze ins Deutsche! (nur 4) (08)

1. Anjas parents are tolerant but they smoke a lot.
2. Atlast, it's a Sunday, now I want to watch a movie.
3. Monika prepares the breakfast and Tim works in the garden.
4. Willi has to clean his room everyday. His parents are very strict.
5. A house with garden is our dream.
6. You can either write a letter or an email.

Frage 2) Beantworten Sie zehn der folgenden Fragen! (20)

1. Sind Sie Nesthocker oder Nestflüchter? Warum?
2. Was wissen Sie über Ostern?
3. Nennen Sie die Hauptstädte von Bayern und Thüringen!

4. Welche sind die Nachteile, wenn man auszieht?
5. Wie kann man mehr Bewegung im Alltag bringen?
6. Wer war Nikolaus? Wie wird der Nikolaustag gefeiert?
7. Was denken Sie über Tattoowierung?
8. Wie sind die Essgewohnheiten der Inder?
9. Nennen Sie die Satdtstaaten in Deutschland.
10. Schreiben Sie kurz über die Berliner Mauer.
11. Was macht man in der Adventszeit?
12. Würden Sie gerne in einer WG wohnen? Warum?

Frage 3. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die darauf folgenden Fragen! (16)

Markus (aus München, 14) – Ich finde, dass 15 Euro im Monat sehr wenig sind. Ich will gern 20. Kino, Popcorn, Hamburger, alles ist teuer als früher. Alle anderen Jugendlichen bekommen mehr als ich. Wenn ich manchmal arbeite und ein bisschen Geld verdiene, dann reicht es gerade so. Am Sonntag zwischen acht und zehn trage ich Zeitungen aus. Wenn ich für mehr als zehn Euro im Monat telefoniere, muss ich es selbst bezahlen.

Monika (aus München 14) - Ich bekomme von meinen Eltern 12 Euro monatlich. Für gute Noten bekomme ich extra Geld. Deshalb reicht mein Taschengeld meistens. Wofür? Für die Süßigkeiten in der Schule und die Eisdielen am Samstagnachmittag. Wenn ich Pleite bin, bekomme ich manchmal etwas von meiner Oma.

Manuel (aus Hannover, 13) – Unser Vater ist seit sechs Monaten arbeitslos. Das Geld, das ich von meinen Eltern bekomme, ist zu wenig. Das Geld für den Schulbus ist 8 Euro pro Monat. Deshalb helfe ich meinem Bruder ab Freitagabend manchmal in einem Supermarkt aufräumen. Das sind dann noch mal 15 Euro pro Person. Das brauchen wir auch für die Schulsachen. Kulis, Bleistifte usw.

A) Beantworten Sie die Fragen! 06

1. Was macht Markus, um mehr Taschengeld zu bekommen?
2. Wofür gibt Monika ihr Taschengeld aus?
3. Was ist das Problem bei Manuel?
4. Geben Sie einen passenden Titel. 01

B) Richtig oder Falsch? 04

1. Manuel bekommt acht Euro als Taschengeld von seinen Eltern.
2. Beim Telefonieren muss Markus aufpassen.
3. Nach jeder Prüfung bekommt Monika mehr Taschengeld.
4. Manuel verkauft Kulis und Stifte im Supermarkt.

- C) Wie kann man es anders sagen? 02**
1. Wenn ich **Pleite** bin, ...
    - a. Wenn ich keine Zeit habe
    - b. Wenn ich gar kein Geld mehr habe
    - c. Wenn ich keine Geduld mehr habe
  2. Wenn ich manchmal arbeite und ein bisschen Geld verdiene, **dann reicht es gerade so.**
    - a. dann habe ich noch Geld.
    - b. dann werde ich reich.
    - c. dann habe ich irgendwie so viel Geld, das für mich gerade genug ist.
- D) Suchen Sie ein Maskulin, ein Feminin und ein Neutrum Nomen aus dem Text. 03**

Frage 4. Grammatik und Wortschatz (35)

A) Bilden Sie Passiv! (nur 5) 05

1. Der Student kopiert die Texte.
2. Reiben Sie den Käse auf das Brot!
3. Der Mechaniker repariert das Auto.
4. Man leiht Bücher von der Bibliothek aus.
5. Thomas lädt die Freunde zur Party ein.
6. Man singt und tanzt in der Diskothek.

B) Verbinden Sie die Sätze mit Zweiteiligen Konjunktionen! (nur 5) 05
(zwar – aber, weder noch, entweder - oder, sowohl - als auch, nicht nur - sondern auch, teils-teils)

1. Der Film ist gut. Der Film ist lustig.
2. Tina sieht schön aus. Sie ist sehr intelligent.
3. Ich kann nicht schwimmen. Ich kann Skifahren.
4. Schreiben Sie eine Email. Schreiben Sie eine SMS.
5. In Central Mall sind die Produkte von guter Qualität. Sie sind teuer.
6. Ich kann kein Deutsch. Ich kann kein Englisch.

C) Ergänzen Sie mit Präteritum Formen! (nur 5) 05

1. Früher _____ . Heute schreibt man nur Emails.
2. Heute fährt man mit dem Motorrad. Früher _____ .
3. Heute arbeiten die Frauen auch. Früher _____ .
4. Jetzt ärger ich mich nicht so viel. Früher _____ .
5. Früher _____ , jetzt höre ich nicht so laute Musik.
6. Heute bin ich ruhig. Früher _____ .

D) Ergänzen Sie das richtige Wort! (nur 5) 05

1. Brot, Butter, Marmelade usw. So sieht ein typisch deutsches _____ aus.
2. Er kommt nie spät. Er ist immer _____ .

3. In einer _____ wird das Bier produziert.
4. Ich habe Husten und S_____.
5. Der Lift funktioniert nicht. Er ist ausser_____.
6. Brot kann man in einer _____ kaufen.

E) Bilden Sie Partizip Perfekt! (nur 5)

05

1. Rita hilft mir den Koffer tragen.
2. Die Eltern sehen die Kinder fröhlich tanzen.
3. Du sollst zum Arzt gehen.
4. Das kann ich nicht.
5. Richard lässt den Hund laufen.
6. Hörst du die Vögel singen?

F) Bilden Sie Relativsätze! (nur 5)

05

1. Heimat ist ein Ort. Dort fühlt man sich sehr wohl.
2. Die Mütter sind sehr stolz. Ihre Kinder haben guten Noten in der Prüfung bekommen.
3. Das ist mein Hund, Moti. Ich gehe gern mit ihm spazieren.
4. Das ist das Gebäude. Dort ist mein Büro.
5. In unserem College studieren viele Ausländer. Sie sprechen kein Englisch.
6. Die Flasche ist leer. Ich habe gerade aus ihr getrunken.

G) Ergänzen Sie die Präpositionen! (nur 5)

05

1. Meine Oma wundert sich _____ den technischen Fortschritt.
2. Die Freunde unterhalten sich oft _____ Filme.
3. Kaspar, ich danke dir _____ deine Hilfe.
4. Die Kinder streiten sich _____ die Spielsachen.
5. Die alten Leute ärgern sich _____ die laute Musik.
6. Jeder träumt _____ einer guten Karriere.

Frage 5. Ergänzen Sie den Dialog !

05

Enkelin : Hey, Oma, erzähl mal! wie war die Zeit, als du jung warst?

Oma : Die Zeit war ganz anders. Nur _____

Enkelin : Was? Die Frauen haben nicht gearbeitet? Was haben sie denn gemacht?

Oma : _____.

Enkelin : Oh Gott, nur Kinder und Küche?

Oma : _____.

Enkelin : Warum denn nicht studiert?

Oma : Nicht nur das, _____.

Enkelin : Auch keine Freiheit! Das ist ja unglaublich! Aber warum denn?

Oma : Es war einfach so. Das war keine moderne Zeit wie heute.

Enkelin : Schade. Aber gut, dass heute _____.

Oma : Nun, meine liebe, gut, dass du in dieser modernen Zeit geboren bist. Nicht?

Enkelin : Ja, Gott sei Dank!

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 415

[Total No. of Pages : 3

[4701] - Ext. - 50
F.Y. B.A. (External)
MATHEMATICS

AMG - I : APPLIED MATHEMATICS

(2013 Pattern) (General - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following :

[20]

- a) Find g.l.b. and l.u.b. for the set $\left\{ \frac{1}{n} \mid n \in \mathbb{N} \right\}$.
- b) Find right and left hand limits of the function $f(x) = \log(x^2 + 5x + 6)$ and x tends to 0.
- c) Discuss the continuity of $f(x) = \frac{x^2 - 4}{x - 2}$, where $x \neq 2$.
 $\lim_{x \rightarrow 2} f(x) = 0$, $x = 2$.
- d) Find n^{th} derivative y_n , if $y = \frac{1}{ax + b}$.
- e) Evaluate $\int \frac{1}{x^2 + 1} dx$.
- f) Evaluate $\int \frac{1}{x^2 - 1} dx$.
- g) Define an integrating factor of the differential equation $Mdx + Ndy = 0$, where M and N are functions of x and y .
- h) Find $\frac{\partial u}{\partial x}$ and $\frac{\partial u}{\partial y}$, where $u = x^2 + y^2 + z^2$.

P.T.O.

- i) Define an order and degree of the differential equation.
- j) Solve $\sin(y - xp) = P$, where $P = \dots$.

Q2) Attempt any four of the following : [20]

- a) If x and y are any real numbers with $x < y$ then prove that there exists a rational number r such that $x < r < y$.
- b) let $I = [a, b]$ be an interval and let $f : I \rightarrow \mathbb{R}$ be continuous on I . If $k \in \mathbb{R}$ satisfies $f(a) < k < f(b)$ then prove that there exists a point $C \in I$ between a and b such that $f(c) = k$.
- c) If $y'' + (2n-1)y' + n(n-1)y = 0$, prove that $(1 + x^2)y_{n+1} + (2nx - 1)y_n + n(n - 1)y_{n-1} = 0$.
- d) State Lagrange's mean value theorem and give its geometrical interpretation.
- e) Expand $\sin x$ in ascending powers of $(x - \pi/2)$.
- f) Determine the set $A = \{x/x^2 + x > 2\}$.

Q3) Attempt any two of the following : [20]

- a) i) Prove that $\sqrt{2} + \sqrt{5}$ is not rational number.
- ii) Discuss the continuity of $f(x) = \begin{cases} \frac{1}{dx} - a, & \text{if } 0 < x < a \\ 0, & \text{if } x = a \\ a - \frac{a^3}{x^2}, & \text{if } x > a \end{cases}$
- b) i) Verify Lagrange's mean value theorem for the function $f(x) = \log x$ on $[1, e]$.
- ii) Find all $x \in \mathbb{R}$ that satisfy $\dots$.
- c) State and prove Leibnitz theorem. Hence find y_n , if $y = x^2 \cdot e^{3x}$.

Q4) Attempt any four of the following :

[20]

- What is Bernoulli's equation? Explain the method of solving it.
- Find the orthogonal trajectories of the family of parabolas $y^2 = mx$.
- Solve $\frac{dy}{dx} + P(x)y = Q(x)$, using $y = u(x)v(x)$.
- Evaluate $\int_0^{\pi/2} \sin^n x \, dx$.
- Solve $y = (1 + P)x + P^2$, where $P = \frac{dy}{dx}$.
- Prove that the differential equation $Mdx + Ndy = 0$ is exact if $\frac{\partial M}{\partial y} = \frac{\partial N}{\partial x}$.

Q5) Attempt any two of the following :

[20]

- Given that $\int_0^{\pi/2} \sin^n x \, dx = \frac{(n-1)}{n} \int_0^{\pi/2} \sin^{n-2} x \, dx$, obtain reduction formula for $\int_0^{\pi/2} \sin^n x \, dx$.
- Evaluate $\int \frac{1}{e^x - 1} dx$.
  - Solve $(x^2 + y^2 + 2x)dx + 2y \, dy = 0$.
- Solve $(1 + x^2) \frac{dy}{dx} + 2xy = \cos x$.
  - Solve $\frac{dy}{dx} = \frac{2xy}{x^2 + xy}$.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 793

[Total No. of Pages : 3

[4701] - Ext. - 501
S.Y. B.A. (External)
COMPULSORY ENGLISH

Text Prescribed : Literary Landscapes
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a)
  - i) Write a note on Gandhiji's faith in vegetarianism.
  - ii) Explain the significance of the title of the story 'The Homecoming'.
- b)
  - i) What suggestions does Hazlitt give to his son to make him capable to accept his situation in life and aspiring to help and respect others?
  - ii) How, according to Shashi Tharoor, do cultural diversity and pluralism help societal development?

Q2) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a)
  - i) Explain the central theme of the poem 'The Village Schoolmaster'.
  - ii) What does the poet say about mercy in 'The Quality of Mercy'?
- b)
  - i) Elaborate 'The Solitary Reaper' as a lyric.
  - ii) Discuss 'O Captain! My Captain!' as a patriotic poem.

P.T.O.

Q3) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a) i) “Women are sisters”. Do you agree with this opinion of Rosemary? Why?
- ii) Comment on the ending of ‘The Last Leaf’.
- b) i) What efforts does Kalpana Chawla make to be a world renowned astronaut?
- ii) Write a note on the friendship of the author and Todd in ‘My Lost Dollar’.

Q4) Attempt any one from (a) and one from (b) of the following in about 150 words each : **[20]**

- a) i) Explain the central idea of the poem ‘Laugh and Be Merry’.
- ii) Discuss ‘Still I Rise’ as a poem about the bright future of the Blacks.
- b) i) Explain the aptness of the title of the poem ‘Another Woman’.
- ii) Describe the different images used in ‘My Grandmother’s House’?

Q5) a) Attempt any EIGHT of the following : **[8]**

- i) The cows have returned to the shed. (Change into a negative sentence).
- ii) They like travelling. (Change into a negative sentence).
- iii) You are trying to find someone. (Rewrite the sentence adding a question tag).
- iv) Ritesh runs fast. (Rewrite the sentence adding a question tag)
- v) I haven’t met Mr. Sharma, did I? (Correct the sentence)
- vi) Kishor is leaving for Chennai tomorrow. Kishor’s father is leaving for Chennai tomorrow. (Combine the pair of simple sentences into a compound sentence using an appropriate coordinating Conjunction).

- vii) This is the greatest satisfaction that an actor can hope for. (Identify whether it is simple, compound or complex sentence).
- viii) Although the curry was far too salty, Amit did not complain. (Change into a simple sentence)
- ix) If you do not want to take the pink sari, you can take the white one. (Change into a compound sentence).
- x) The boys decorated the hall with flowers and balloons to make it look bright and cheerful. (Change into a complex sentence).
- b) Attempt any TWO of the following : [12]
- i) Write a paragraph on ‘Advantages and Disadvantages of Internet’.
- ii) Write a brief report on the ‘Public Lecture Series’ that has been organized recently in your town.
- iii) Imagine that you come across an advertisement in a local newspaper for the post of an Assistant Teacher in English in an esteemed institute. You wish to apply for the post. Write an application letter.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P1263

[Total No. of Pages : 7

[4701] - Ext. - 502

S.Y. B.A. (External)

MARATHI (मराठी)

G - 2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढील पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दापर्यंत लिहा.

[20]

- i) अर्ज लेखनासाठी आवश्यक असणाऱ्या चार बाबी लिहा.
- ii) इतिवृत्त का लिहिले जाते ते सांगा.
- iii) आवक क्रमांक म्हणजे काय?
- iv) टिप्पणीचे विविध प्रकार सांगा?
- v) निवेदन पत्राची आवश्यकता विशद करा.
- vi) माहितीपत्रकाची व्याख्या लिहा.
- vii) अमृत महोत्सवी वर्ष म्हणजे किती वर्ष?
- viii) स्मरणिकेचे कोणतेही दोन घटक सांगा.
- ix) निविदा म्हणजे काय?
- x) कार्यालयीन भाषेचे कोणतेही दोन विशेष सांगा.
- xi) परिपत्रक म्हणजे काय?
- xii) 'रक्तदाना' संबंधी एक आकर्षक घोषवाक्य तयार करा.
- xiii) कार्यालयीन संज्ञापन म्हणजे काय?
- xiv) अर्ज लेखनाचे प्रकार सांगा.

P.T.O.

प्र.2) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दापर्यंत लिहा.

[20]

‘अ’ गट

- i) नोकरी विषयक अर्जाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) वृत्तान्तात्मक इतिवृत्ताची वैशिष्ट्ये सांगा.
- iii) टिप्पणी लेखन म्हणजे काय? टिप्पणी लेखन कोण करतो? आणि कोणासाठी?

‘ब’ गट

- i) व्यवहार भाषेपेक्षा कार्यालयाच्या भाषेचे स्वरूप वेगळे असते. कसे ते सांगा.
- ii) धारिकांचे (file) प्रकार लिहा.
- iii) वार्षिक अहवालाची गरज काय असते?

प्र.3) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दापर्यंत लिहा.

[30]

‘अ’ गट

- i) महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी बस सुरू करण्यासंदर्भात प्राचार्यांच्या वतीने आगार प्रमुखांना पत्र लिहा.
- ii) ‘बजाज’ कंपनीमध्ये ‘सहाय्यक’ पदासाठीच्या नोकरी विषयक अर्जाचा नमुना तयार करा.
- iii) आपत्ती ग्रस्तांच्या मदतीसाठी बोलाविण्यात आलेल्या ग्रामसभेचे इतिवृत्त तयार करा.

‘ब’ गट

- i) अपघातग्रस्त व्यक्तीच्या ‘नुकसान भरपाई’ मिळावी या उद्देशाने ‘नाशिक परिवहन’ विभागाकडे आलेल्या अर्जावर टिप्पणी लेखन करा.
- ii) मा. जिल्हा आरोग्याधिकारी, नाशिक यांच्या वतीने प्रसिद्ध करण्यात येणाऱ्या ‘स्वाईन फ्ल्यू’ विषयक जनजागृती अभियानासाठीचे ‘जाहिर निवेदन’ तयार करा.
- iii) वार्षिक अहवालाची रूपरेषा तयार करा.

प्र.4) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 300 शब्दापर्यंत लिहा.

[30]

‘अ’ गट

- i) महाविद्यालयाच्या सुवर्ण महोत्सवी वर्षात संपन्न होणाऱ्या कार्यक्रमाचे ‘निमंत्रण पत्र’ तयार करा.
- ii) निर्भयकन्या अभियानांतर्गत बोलावण्यात आलेल्या बैठकीचे वृत्तान्त लेखन करा.

‘ब’ गट

- i) ‘नेत्रालय’ या सेवाभावी संस्थेच्या कार्यास दहा वर्षे पूर्ण झाली त्या निमित्ताने काढण्यात येणाऱ्या स्मरणिकेचा आराखडा तयार करा.
- ii) वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांसाठी शालोपयोगी साहित्याचे वाटप करण्यासाठी पुरवठादार संस्थांकडून साहित्यखरेदी विषयक दरपत्रक दर्शविणारे जाहीर निवेदन तयार करा.

Total No. of Questions : 5]

P1263

[4701] - Ext. - 502

S.Y. B.A. (External)

MARATHI (मराठी)

G - 2 : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी
(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

अभ्यासक्रम :- i) जीवनवेध
ii) माझी जडणघडण
iii) उपयोजित मराठी

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) खालील उताऱ्याचे एक तृतीयांश सारांश लेखन करा.

आपण दररोज वृत्तपत्र वाचतो. टी. व्ही. बघतो. त्यातून आपल्याला अनेक माणसांविषयी माहिती मिळत असते. वेगवेगळ्या क्षेत्रांत काम करणारी माणसे आपल्याला या माध्यमांद्वारे भेटत असतात. पण अशा माणसांचे एकच रूप आपल्यासमोर आलेले असते. त्या रूपाने आपली त्या माणसांविषयीची उत्सुकताही चाळवलेली असते. अशी माणसे पूर्णपणे किंवा वेगळ्या कोनातून समजावून घ्यायची असली तर त्यांच्याविषयी इतर माहिती मिळवावी लागते. अशा उद्देशानेच 'व्यक्तिचित्र' हा लेखनातला एक आकृतिबंध लिहिला जाऊ लागला. व्यक्तिचित्रण हा वृत्तपत्रीय लेखनातला एक महत्त्वाचा प्रकार ठरला.

मराठी वृत्तपत्रातून आपल्याला राजकारण, समाजकारण, साहित्य, नाट्य, चित्रपट, टी. व्ही. अशा विविध क्षेत्रांत काम करणाऱ्या माणसांची व्यक्तिचित्रे वाचायला मिळतात. म्हणजे व्यक्तिचित्र हे

रावापासून रंकापर्यंत कोणाचेही लिहिता येऊ शकते हे तुमच्या लक्षात येईल. या दुनियेत अशी अनेक माणसे असतात की आपण त्यांच्याकडे आकर्षिले जातो. त्यांच्याविषयी आपल्याला अधिक जाणून घ्यावेसे वाटते. कधी कधी ती व्यक्ती अतिशय चांगल्या कामासाठी प्रसिद्ध झालेली अशी असते, तर कधी कधी ती व्यक्ती कुविख्यात असते. अशा कोणत्याही व्यक्तीचे 'व्यक्तिचित्र लिहिले' जाऊ शकते. त्यासाठी 'बातमी' मधून पुढे आलेला माणूस निवडावा लागतो, आणि बातमीमधून त्याचे वाचकांसमोर न आलेले रंगरूप व्यक्तिचित्रातून सादर करावे लागते. कधी ते किश्श्यातून, कधी त्याच्याशी मारलेल्या गप्पातून, कधी त्या व्यक्तीच्या पत्रव्यवहारातून हे व्यक्तिमत्त्व वाचकांपुढे उभे करावे लागते.

ब) पुढील शब्दांसाठी मराठी पारिभाषिक संज्ञा लिहा. (कोणत्याही दहा) [10]

Manager	Co-operative	Documentry
Kingdom	Editing	Interview
Translation	Headline	Target
Guide	Quize	Photography
Certificate	Tragedy	Safety

प्र.2) वीस शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [20]

- i) 'जीवनवेध' मध्ये रेखाटल्या गेलेल्या चार व्यक्तींची नावे लिहा.
- ii) बाबा भांड यांनी 'दूरद्रष्टा राजा' कुणास म्हटले आहे?
- iii) 'निष्काम कर्मयोगी' कुणास म्हटले जाते?
- iv) 'जीवन वेध' मध्ये अॅड. रावसाहेब शिंदे यांनी कुणावर लेख लिहिला आहे?
- v) 'स्त्री हक्काच्या प्रणेत्या' कोण आहेत?
- vi) कोणत्या कादंबरीमुळे प्रबोधनकार ठाकरे यांचे लक्ष सामाजिक प्रश्नांकडे वेधले गेले?
- vii) भाऊसाहेब हिरे यांनी प्रामुख्याने समाजातील कोणत्या घटकासाठी कार्य केले आहे?

- viii) 'माझी जडणघडण' पुस्तकाचे संपादक कोण आहेत?
- ix) प्रतिभाताई पाटील यांनी आई गेल्याचे दुःख कोणत्या गोष्टीतून व्यक्त केले?
- x) रा.ग. जाधव यांच्या नावडीचा विषय कोणता?
- xi) संतसाहित्याचा अभ्यास कुणी केला आहे?
- xii) शिक्षकांच्या कोणत्या वाक्याने गिरिजा कीर यांच्या मनावर जादू केली?
- xiii) मधु मंगेश कर्णिक यांच्या दोन उल्लेखनीय कादंबऱ्या कोणत्या?
- xiv) गंगाधर पानतावणे यांनी कोणते नियतकालिक सुरू केले?

प्र.3) पन्नास शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) व्यक्ती आत्मचरित्र लिहिण्यास का प्रवृत्त होते?
- ii) चरित्र, आत्मचरित्र व आत्मकथन यांतील फरक स्पष्ट करा.
- iii) आत्मचरित्र लेखनामध्ये कोणते दोष निर्माण होऊ शकतात?
- iv) आत्मचरित्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- v) भारतीय आत्मचरित्र आणि पाश्चिमात्य आत्मचरित्र यांत कोणता फरक दिसून येतो?
- vi) व्यक्तीचे आत्मचरित्र वाचल्याने समाजाला कोणत्या प्रेरणा मिळू शकतात?

प्र.4) दीडशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

[16]

- i) महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांचे स्त्रीशिक्षण विषयक विचार व कार्य स्पष्ट करा.

किंवा

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी विद्येसाठी कोणती खडतर तपश्चर्या केली?

- ii) 'माझी जडणघडण' पुस्तकात माजी राष्ट्रपती श्रीमती प्रतिभाताई पाटील यांनी त्यांच्या जीवनाचा मांडलेला आलेख स्पष्ट करा.

किंवा

गिरिजा कीर यांची लेखिका म्हणून झालेली जडणघडण स्पष्ट करा.

प्र.5) तीनशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

[24]

i) महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांना 'दूरद्रष्टा राजा' का म्हटले जाते?

किंवा

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक व सामाजिक कार्य स्पष्ट करा.

ii) आपल्या 'लेखनामागचे झरे आणि उमाळे' विश्वास पाटील यांनी कसे स्पष्ट केले आहेत?

किंवा

आपली आई व साने गुरूजी यांचे आपल्या जीवनावर झालेले संस्कार मधु मंगेश कर्णिक यांनी कसे व्यक्त केले आहेत?

[4701] - Ext. - 503

S.Y. B.A. (External)

MARATHI (मराठी)

S - 1 : मराठी साहित्यातील विविध साहित्य प्रकार
(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- अभ्यासक्रम :- 1) नाटक व कादंबरी यांचे तात्विक स्वरूप
2) नटसम्राट (नाटक) - वि.वा. शिरवाडकर
3) फकिरा (कादंबरी) - अण्णा भाऊ साठे
- सूचना :- i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. [20]

- नाटक म्हणजे काय?
- नाटकातील विविध घटकांचा आढावा घ्या.
- नाटकातील पात्रांचे महत्त्व सांगा.
- कादंबरी म्हणजे काय?
- कादंबरीचे विविध प्रकार कोणते ते लिहा.
- प्रादेशिक कादंबरीचे स्वरूप विशद करा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- रसिकांनी अप्पा बेलवलकरांना सत्कार प्रसंगी किती रूपयांची थैली दिली?
- अप्पा बेलवलकर कावेरीसह मुंबई सोडून कोठे जाणार असतात?
- विठोबा नोकरी का सोडतो?
- शारदा अप्पासाहेबांवर का चिडते ते लिहा?

- v) नटसम्राट मधील स्त्री पात्रांची नावे लिहा.
- vi) सुहासला अप्पासाहेबांच्या खोलीत जाण्याची बंदी का घालण्यात आली ते लिहा?
- vii) अप्पासाहेबांच्या मते सर्वात चांगले पाहुणे कोणते?
- viii) फकिरा कादंबरीतील विविध व्यक्तिरेखांची नावे लिहा.
- ix) शिगावला कोणाच्या पराक्रमामुळे जत्रा भरत होती.
- x) घमांडीची वाट लोक का पाहत होते?
- xi) सत्तूला जीवंत पकडल्यामुळे कोणाला आनंद झाला होता?
- xii) जोगणीच्या मिरवणुकीची सर्व तयारी कोणी केली होती?
- xiii) कुमजं हे गाव कुबेराची अमरावती का मानली जात होती?
- xiv) सत्तूच्या अधिक जवळचा इमानी मित्र कोण होता?

प्रश्न 3) पन्नास शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) 'माझ्या क्रोधाला पाय नाहीत' असे अप्पासाहेब का म्हणतात?
- ii) नलूचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.
- iii) बापू खोताने कोणता रिवाज मोडला?
- iv) विष्णुपंत कुलकर्णी यांचा करारीपणा विशद करा.

प्रश्न 4) दीडशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- i) नटसम्राट नाटकाच्या शीर्षकाची समर्पकता विशद करा.
- ii) नटसम्राट नाटकातील भाषेचे वेगळेपण लिहा.
- iii) फकिरा ही कादंबरी दोन खेड्यांच्या वैराची कहाणी आहे कसे ते लिहा?
- iv) फकिरा कादंबरीतील संवादाचे विशेष लिहा.

प्रश्न 5) तीनशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- i) अप्पासाहेब बेलवलकरांच्या व्यक्तिरेखे विषयी माहिती लिहा.
- ii) 'पुढचं वाढलेले ताट द्यावं पण बसायचा पाट देऊ नये माणसानं' या विधानातील आशय नट सम्राट नाटकाच्या आधारे स्पष्ट करा.
- iii) 'फकिरा ही कादंबरी फकिरा बरोबरच मातंग समाजाच्या वेदनाचे चित्रण करते' या विधानाचा परामर्श घ्या.
- iv) फकिरा या कादंबरीचे कथानक लिहा.

[4701] - Ext. - 504

S.Y. B.A. External

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर प्रश्नपत्रिका क्रमांक-2

अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, इ.स. 1818 ते 1960

(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा. (प्रत्येक गटातील प्रत्येकी पाच)

[20]

‘अ’ गट

- i) 1818 ते 1874 या कालखंडास कोणत्या नावाने संबोधले जाते?
- ii) इंग्रजीला ‘वाघिणीचे दुध’ असे कोणी म्हटले आहे?
- iii) मराठीतील पहिल्या भाषांतरित कादंबरीचे नाव लिहा?
- iv) ‘आंबराई’ या खंडकाव्याचे कवी कोण आहेत?
- v) ‘शतपत्रे’ कोणी लिहिली?
- vi) कोशांची रचना करणाऱ्या कोणत्याही दोन मिशनरी कोशकारांची नावे सांगा.
- vii) नियतकालिकांच्या निर्मितीपाठीमागील कोणत्याही दोन प्रेरणा सांगा.

‘ब’ गट

- i) रविकिरण मंडळाची स्थापना केव्हा करण्यात आली?
- ii) समाजशास्त्रीय दृष्टिकोनातून कादंबरी लेखन करणारे कादंबरीकार कोण आहेत?
- iii) ‘पर्सनल एसे’ हा लेखन प्रकार मराठीत कुणी आणला?
- iv) ‘सुशिलेचा देव’ ह्या कादंबरीचे लेखक कोण आहेत?
- v) ‘झेंडूची फुले’ या विडंबनपर काव्यसंग्रहाचे कवी कोण आहेत?
- vi) मो.ग. रांगणेकरांच्या कोणत्याही दोन नाटकांची नावे लिहा.
- vii) ‘प्रवासवर्णन’ या वाङ्मय प्रकाराच्या निर्मिती प्रेरणा सांगा.

P.T.O.

प्र.2) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

‘अ’ गट

- i) 1818 ते 1874 या कालखंडाची शैक्षणिक पार्श्वभूमी विशद करा.
- ii) 1874 ते 1920 या कालखंडातील कथा निर्मितीच्या प्रेरणा सांगा.
- iii) 1920 ते 1945 या कालखंडातील कवितेचे आधुनिक रूप स्पष्ट करा.
- iv) 1945 ते 1960 या कालखंडाची राजकीय पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

‘ब’ गट

- i) 1818 ते 1874 मधील भाषांतरित वाङ्मयाचे स्वरूप सांगा.
- ii) 1874 ते 1920 या कालखंडाची राजकीय पार्श्वभूमी सांगा.
- iii) 1920 ते 1945 या कालखंडातील कादंबरीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- iv) 1945 ते 1960 या कालखंडातील चरित्र वाङ्मय निर्मितीपाठी मागील प्रेरणा सांगा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- i) 1818 ते 1874 या कालखंडास प्रबोधनाचा कालखंड असे का म्हणतात?
- ii) 1874 ते 1920 या कालखंडातील रविकिरण मंडळाचे काव्य क्षेत्रातील कार्य थोडक्यात सांगा.
- iii) 1920 ते 1945 या कालखंडास फडके-खांडेकर युग असे का म्हटले जाते?
- iv) 1945 ते 1960 या कालखंडातील नाटकांची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.4) पुढील प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

‘अ’ गट

- i) 1818 ते 1874 या कालखंडातील नियतकालिकांची वाङ्मयीन आणि सामाजिक कामगिरी विशद करा.
- ii) 1874 ते 1920 या कालखंडातील मराठी कथेची वाटचाल विशद करा.

‘ब’ गट

- i) 1920 ते 1945 या कालखंडातील लघुनिबंधाची वाटचाल विशद करा.
- ii) 1945 ते 1960 या कालखंडात निर्माण झालेल्या चरित्र आणि आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकाराची वाटचाल विशद करा.

प्र.5) पुढील प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा.

[30]

‘अ’ गट

- i) 1818 ते 1874 या कालखंडाची सामाजिक, सांस्कृतिक, राजकीय आणि शैक्षणिक पार्श्वभूमी विशद करा.
- ii) 1874 ते 1920 या कालखंडातील इंग्रजी नाटकांचा मराठी नाटकावर झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.

‘ब’ गट

- i) 1920 ते 1945 या कालखंडातील राजकीय, सांस्कृतिक परिस्थिती आणि वाङ्मय यांची थोडक्यात ओळख करून द्या.
- ii) 1945 ते 1960 या कालखंडातील प्रमुख नवकथाकारांच्या कार्याचा परिचय करून देऊन मराठी नवकथेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P1812

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 508
S.Y.B.A. (External)
GERMAN (General Paper - II)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Use of a bilingual dictionary is allowed.*

Frage I.A. Übersetzen Sie ins Englische. (22)

A. (08)

Das Matterhorn, dessen Form an eine Pyramide erinnert, ist einer der bekanntesten Berge der Schweiz. An seinem Fuß liegt Zermatt. Diesen Ort, in dem es keine Autos gibt, kann man nur mit der Bahn erreichen. Dafür ist hier das ganze Jahr Skisaison.

Die Port Nigra, deren Name von der schwarzen Farbe ihrer Steine kommt, war einmal ein Stadttor und steht in Trier. Die Stadt an der Mosel, die die Römer im Jahr 16 v. Chr. Gegründet haben, ist die älteste in Deutschland.

B. (08)

Mia sitzt am Fenster. Es ist sehr früh am Morge, die Straße ist still und leer. Sie schaut nach draußen: Zeitungen stecken schon in den Briefkästen, langsam biegt ein Lastwagen um die Ecke. Sie bemerkt, dass Tauben auf den Baum fliegen. Blätter fallen. Sie hat Zeit, findet es schön, dass sie ein wenig träumen kann und schließt für einen Moment die Augen.

Frage I.B.Übersetzen Sie ins Deutsche. (06)

Kevin could not come for the reunion since his mother was ill. He works as a journalist with the „Süddeutsche Zeitung“. Natalie, his school friend also works in the same office. They often have a coffee together and remember about their school time together. Natalie is not married and finds her carrier very important. Kevin will got to NewYork next year for an assignment.

Frage II.A: Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen. (15)

1. Beschreiben Sie Ihre Wohnung.
2. Wie ist das Wetter in Ihrem Land. Wie viel Grad sind es im Winter?
3. Becshreiben Sie eine Reise, die Sie neulich gemacht haben.
4. Was würden Sie machen, wenn Sie allein auf einer Insel wären?
5. Beschreiben Sie das deutsche Schulsystem.

P.T.O.

6. Beschreiben Sie **eine** Sehenswürdigkeit in Deutschland.

Frage II.B: Schreiben Sie einen Dialog über EINS der folgenden Themen. (10)

Es ist Ferienzeit und Sie diskutieren mit Ihrer Familie zu welchem Ort Sie in den Ferien fahren möchten. Schreiben Sie einen Dialog.

ODER

Sie haben einen neuen Film gesehen und diskutieren darüber mit Ihrem Freund. Schreiben Sie einen Dialog.

Frage III: Grammatik und Wortschatz (40)

A. Bilden Sie Nebensätze! (Nur 4) (04)

(weil, wenn, dass, um...zu, zu + Infinitiv, damit)

1. Hast du jetzt Zeit? Gehen wir in die Bibliothek?
2. Die Kinder singen weiter. Hörst du ?
3. Sie öffnet den Regenschirm. Sie möchte nicht nass werden.
4. Er isst viel. Er hat richtig Hunger.
5. Weißt du es? Eric hat letzte Woche geheiratet.

B. Ergänzen Sie die Komparativ- und Superlativformen! (Nur 4) (04)

(hoch, gern, stark, kalt, alt, groß, teuer, gut)

1. Mein Mann ist groß, aber unsere Söhne _____ als er.
2. Wein trinkt man in Frankreich _____.
3. Meine Schwester ist _____ als mein Bruder.
4. Schwarzbrot finde ich _____ als Weißbrot.
5. In diesem Mall sind sie Produkte _____.

C. Welche Präposition passt? (Nur 4) (04)

1. Der Junge interessiert sich überhaupt nicht ____ Korbball.
2. Der Journalist dankt dem Kollegen _____ die Hilfe
3. Die Studenten nehmen ____ einem Quiz teil.
4. Lena bereitet sich ____ den Test vor.

5. Sandra erinnert sich nicht ____ die Telefonnummer.

D. Schreiben Sie die Sätze im Präteritum. (Nur 4) (04)

1. Es fängt plötzlich an, zu regnen.
2. Die Jungen finden eine Bombe in der Stadt.
3. Plötzlich merken sie, dass das Benzin zu Ende geht.
4. Er sieht, dass ein Mann eine Frau ermordet.
5. Das Kind trinkt gern heiße Schokolade.

E. Bilden Sie Relativsätze. (Nur 4) (04)

1. Hier sieht man die Straßenbahn. Ich habe auf sie eine Stunde gewartet.
2. Die Frau wohnt in Hamburg. Ihre Tasche ist gestohlen worden.
3. Das ist Herr Mayer. Ich kenne ihn sehr gut.
4. Das Kind wird heute 7 Jahre alt. wir haben ihm eine Pflanze geschenkt.
5. Das ist der See. Durch ihn fließt der Rhein.

F. Bilden Sie das Passiv. (Nur 4) (04)

1. Frau Schmidt wäscht die Kartoffeln.
2. Das Kind stellte die Vase auf den Tisch.
3. Im Deutschunterricht spricht man nur auf Deutsch.
5. Am Wochenende kochen wir etwas Besonderes.
6. Man kauft frisches Obst auf dem Markt.

G. Bilden Sie Konjunktiv II. (Nur 4) (04)

1. Er spricht wie ein Lehrer. (Vergleichssatz)
2. Ich habe kein Handy. Ich kann nicht anrufen. (Bedingungssatz)
3. Sprechen Sie leiser! (Höfliche Bitte)
4. Heute hat es geregnet. (Wunschsatz)
5. Meine Freundin kauft immer teure Sachen. (Aussagesatz)

Wortschatz

A. Ergänzen Sie das richtige Wort. (Nur 4) (04)

1. Ich kann die Zeitung nicht lesen, weil ich meine _____ vergessen habe.
2. Zum _____ isst man Brot, Butter, Marmelade usw.
3. Das Kleeblatt ist ein _____ symbol in Deutschland.
4. Ich möchte auf das Dach gehen. Ich brauche einen _____.
5. Zum Neujahr wünscht man _____.

B. Was passt nicht? (Nur 4) (04)

1. beginnen: der Film- die Rede- das Theater- der Vorteil
2. Nebel- Regen – Schnee – Berge
3. anziehen : die Schuhe- den Kopf- die Kleider- eine Krawatte
4. backen: Suppen- Torten- Kuchen- Brötchen
5. Arbeitszimmer: Schreibtisch- Schreibmaschine- Badewanne- Telefon

C. Schreiben Sie das richtige Nomen oder das richtige Verb. (Nur 4) (04)

1. der Anfang-
2. einladen-
3. sich entschuldigen
4. die Miete
5. unterschreiben

Frage IV. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen. (13)

Was ist das größte Problem, wenn Schüler lange krank sind? Sie können nicht die Schule besuchen und an dem Unterricht teilnehmen. Oft verlieren Sie dadurch ein ganzes Schuljahr. Dann treffen sie ihre Schulfreunde auch nicht mehr. Zusammen in die Schule gehen, gemeinsam Hausaufgaben machen, in der Pause zusammen spielen usw. Das alles ist dann nicht mehr möglich. So verlieren sie ihre sozialen Kontakte. Sie bleiben die ganze Zeit im Krankenhaus liegen und langweilen sich. Sie haben viel Zeit aber trotzdem können sie die Schule nicht besuchen. Beim Projekt ‚Digitales Klassenzimmer‘ können Schüler im Krankenhaus am Unterricht teilnehmen, und zwar ‚live‘, per Internet. Einige Lehrer geben privat den Unterricht. Die Schüler brauchen keine Hefte, Bücher und Stifte sondern sie arbeiten nur am Computer.

(A) Beantworten Sie die folgenden Fragen! (08)

1. Welche Probleme haben die kranken Schüler?
2. Erklären Sie das Projekt, ‚Digitales Klassenzimmer‘.
3. Geben Sie dem Text einen passenden Titel.
4. Suchen Sie Gegenteile aus dem Text :
sich langweilen X   am kleinsten X

(B) Schreiben Sie richtig oder falsch! (05)

1. Das Projekt hilft den Lehrern, wenn sie krank sind.
2. Bei diesem Projekt brauchen die Schüler keine Schulsachen.
3. Unter diesem Projekt ‚Digitales Klassenzimmer‘ benutzt man Computer in der Schule.
4. Kranken Schüler haben wenig Kontakt mit ihren Freunden.
5. Die Lehrer unterrichten den Schülern per Internet.

[4701] - Ext. - 513

S.Y. B.A. (External)

URDU

Urdu General Paper - II

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

16

سوال نمبر ۱۱۔ نظیر اکبر آبادی کی شاعرانہ خدمات کا جائزہ لیجیے۔
یا

16

نظیر اکبر آبادی کی نظموں کے موضوعات پر تبصرہ کیجیے۔
سوال نمبر ۱۲۔ ’کیورٹ کابین‘ مجموعہ کلام پر تبصرہ کیجیے۔
یا

16

سلیمان خطیب کو دکنی ادب کا منفرد شاعر کیوں کہا جاتا ہے۔
سوال نمبر ۱۳۔ آردو ادب میں طنز و مزاح کی روایات کا جائزہ لیجیے۔
یا

08

نظم ’نقار‘ کے ارفقا کا جائزہ پیش کیجیے۔
سوال نمبر ۱۴ (الف)۔ ذیل میں سے کسی ایک نظم کا فنی جائزہ پیش کیجیے۔

08

۱۔ شمع اور شاعر
۲۔ بیجارہ نامہ
۳۔ رولٹی
(ب)۔ ذیل میں سے کسی ایک نظم کا تنقیدی جائزہ پیش کیجیے۔
۱۔ آخری تاریخ
۲۔ دکنی عورت کا انتظار
۳۔ ساس بہو

P.T.O.

سوال نمبر ۱۵ (الف) :- ذیل میں سے کوئی چھ اشعار کی تشریح کیجئے۔

- ۱۔ ساتھی نے بھی مثلے دیا منہ کے تئیں بھیرے
  - ۲۔ اس ڈھب کے ہر اک جا پہ مجھے ڈھنک زمین پر
  - ۳۔ مفلس کا درد دل میں کوئی ٹھاننا نہیں
  - ۴۔ کپڑے بھی ان کے تن میں نہایت مہین ہیں
  - ۵۔ روٹی نہ پیٹ میں ہو تو پھر کچھ حقین نہ ہو
  - ۶۔ یاں آدمی بہ جان کو وارے سے آدمی
  - ۷۔ بھرتے ہیں کہیں خشک کہیں روٹک کا گڑوا
- ہر بات میں سوئی تھی اسی بات کا اچھیر
 ہر لہے نے مجھایا ہے عجب رنگ زمین پر
 مفلس کی بات کو بھی کوئی ماننا نہیں
 سمجھے ہیں اس کو وہ جو بڑے نکتہ چین ہیں
 میلے کی سید خواہش بارغ و چین نہ ہو
 اور آدمی کا تیغ سے مارے ہے آدمی
 کیا شاد وہ ہوتا ہے جسے کہتے ہیں بھیرے

(ب) :- ذیل میں سے کوئی چھ اشعار کی تشریح کیجئے۔

- ۱۔ بولو دنیا کو ہنسے جھوم کے بادل چھو لے
  - ۲۔ باتیں کرتی ہو کس طرح امی
  - ۳۔ کیسا قاتل ہے یہ خنجر تو چھو دیتا ہے
  - ۴۔ تو نے ذلیل لوگوں کے در پر جھکا دیا
  - ۵۔ کیسے کالا ہواڑ کا وطن میں
  - ۶۔ ننگ ہو کو بد کی ساتھی کیسے ہو سکتی ہوں میں
  - ۷۔ لے کے ہریالی آئی ہے ٹھنڈا سپاہ
- چھک کو اکاش میرے دھری کے پاؤں چھو لے
 بات پھیرا ہے بات سوتی ہے
 خود ہی منیت سے لپٹ جاتا ہے رو دیتا ہے
 الزا میرے نام ہے روٹی کے واسطے
 بیٹی جلی جلی کو بھج گئی پاگل
 باب کے بھر پور شکے کیسے دھو سکتی ہوں میں
 مہندی ہاتھوں کی دل میں لگاتی ہے سہل

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 795

[Total No. of Pages : 2

[4701]Ext. - 514
S.Y. B.A. (External)
URDU
History of Urdu Literature
(Special Paper - I) (2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

سوال نمبر ۱۔ ادب میں طنز و مزاح کی روایت کا جائزہ لیجیے
20

یا
من خاکہ نگاری پر نقد و تبصرہ کیجیے

سوال نمبر ۲۔ علامہ شبلی نعمانی کے اسلوب نگارش پر روشنی ڈالیے
20

یا
پطرس بخاری نے اپنی تجارتات میں طنز و طرافت کا کیا رنگ
احاطہ کیا ہے؟ و افح کیجیے

سوال نمبر ۳۔ اصغر گوڑوی کی صوفیانہ شاعری میں اظہار خیال
20

یا
اصغر گوڑوی کے حالات زندگی کو قلم بند کرتے ہوئے ان کی
تصانیف کا جائزہ لیجیے

P.T.O.

سوال نمبر ۵ :- پیکر تراشی سردار جعفری کے فن کی اہم خصوصیات
تسلیم کی جاتی ہے۔ واضح کیجیے

20

یا

مجاز کے لب و لہجہ میں شدید تلمیح کا احساس ہوتا ہے، واضح
کیجیے

سوال نمبر ۵ :- درج ذیل میں سے کسی دو پر اپنے خیالات کا اظہار کیجیے

20

- (۱) الفاروق پر مہقرہ
- (۲) حذیم عمر کے خاکوں پر مہقرہ
- (۳) علی سردار جعفری کے حالات زندگی
- (۴) حیاتِ مولوی عبدالحق

[4701] - Ext. - 515
S.Y. B.A. (External)
URDU
Prose & Poetry Texts
(2013 Pattern) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

تمام سوالات لازمی ہیں۔

(20) سوال نمبر ۱: یوسف ناظم کی سیرت و شخصیت کا مکمل جائزہ لیجیے۔

یا

بحیثیت مزاح نگار یوسف ناظم کی ادبی خدمات پر روشنی ڈالیے۔

(20) سوال نمبر ۲: کسی ایک انشائیے کا تنقیدی جائزہ لیجیے۔

۱۔ کیف و کم ۲۔ فنٹ نوٹ ۳۔ سائے ہم سائے

(20) سوال نمبر ۳: یاس ریگانہ چنگیزی کی شاعری کی خصوصیات بیان کیجیے۔

یا

یاس ریگانہ چنگیزی کی حالات زندگی پر مفصل نوٹ لکھیے۔

(20) سوال نمبر ۴: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔

۱۔ ریگانہ کا غزل گوئی ۲۔ یوسف ناظم بحیثیت طنز و مزاح نگار

۲۔ ہمعصر شعراء میں ریگانہ کا ادبی مقام ۳۔ یوسف ناظم کا فن

P.T.O.

(20)

سوال نمبر ۵: کسی پانچ اشعار کی تشریح بہ حوالہ متن کیجیے۔

- ۱۔ غیب سے پچھلے پہر آتی ہے کانوں میں صدا
  - ۲۔ اگر اپنی چشمِ نم پر مجھے اختیار ہوتا
  - ۳۔ سایہ اگر نصیب ہو دیوارِ یار کا
  - ۴۔ لو اب کھلا، بہار کے پردے میں تھی خزاں
  - ۵۔ کھینچے لیے جاتا ہے کہیں شوقِ شہادت
  - ۶۔ چلے چلو جہاں لے جائے ولولہ دل کا
  - ۷۔ کسریٰ کا محل بھی ہے ہمیں قبر سے بدتر
  - ۸۔ آئی جس شان سے مدفن میں سواری میری
- اٹھو اٹھو رحمتِ ربِ علا کا در کھلا
تو بھلا یہ رازِ الفت کبھی آشکار ہوتا!
کیا مرتبہ بلند ہو اپنے مزار کا
دھوکے کی ٹٹی یہ چمن روزگار تھا
دم لینے کی تاب اب دلِ بکل نہیں رکھتا
دلیل راہِ محبت ہے فیصلہ دل کا
آرام کہیں گھر کے برابر نہیں ملتا
دیکھتے غیر تو مرنا ہی گوارا ہوتا

[4701] Ext. - 518
S.Y. B.A. (External)
(HINDI : General - II)
हिंदी : सामान्य - II
कहानी, काव्य एवं लेखन
(2013 Pattern)

- पाठ्यपुस्तकें : 1) कथा धारा : – संपादक डॉ. अनिता नेरे
डॉ. अशोक धुळधुले
2) काव्यायन : – संपादक डॉ. सुरेश साळुंके
डॉ. सुभाष तळेकर

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[20]

- वंशीधर को नौकरी के बारे में उनके पिता ने क्या उपदेश किया ?
- 'मेहमान' कहानी की कथावस्तु लिखिए ।
- 'झूठी है तेतरी दादी' कहानी की तेतरी का चरित्र-चित्रण कीजिए ।
- 'सिलिया' कहानी की कथावस्तु संक्षेप में लिखिए ।
- 'मीरा नाची' कहानी की लड़की कैसी मुक्ति चाहती है ?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[20]

- 'पोस्टर और आदमी' कविता का भावार्थ लिखिए ।
- 'जूही की कली' कविता का प्रेमभाव स्पष्ट कीजिए ।
- 'गाँव पर माँ' कविता का संदेश स्पष्ट कीजिए ।
- 'चुनौती' कविता में पति-पत्नी के भावों को किस प्रकार अभिव्यक्त किया है ?
- 'अतीत नहीं होती नदी' कविता में कवि क्या संदेश देते हैं ?

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- i) “शादी तो एक-न-एक दिन करनी ही है बेटी, मगर इसके पहले तू खूब पढ़ाई कर ले, इतनी बड़ी बन जा की बड़ी जात के कहलाने वालों को अपने घर नौकर रख लेना।”
- ii) ‘हड्डी तुड़ा बैठी क्या । हे परमात्मा, नासपीटी मरती भी नहीं । अच्छा बैठ, मिश्रा बहनजी को बुलाकर लाती हूँ । मेरे तो गोड़े वैसे बेकार पड़े है, अब तुझे ढोऊँ कि अपने को ।’

आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- i) “माँ
अपनी आखरी सांस तक
अपने बेटे को नहीं भूली थी ।
मरने के बाद भी
माँ की प्रतीक्षारत आँखें खुली थीं ॥’
- ii) “सबसे ज्यादा मरती हैं
चिड़ियाँ,
जिनका हाथियों के पूरे कबीले से कुछ भी
लेना-देना नहीं”

प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- i) ‘मीरा नाची’ कहानी की लड़की ।
- ii) बिरजू की माँ ।
- iii) ‘उसने कहा था’ कहानी का लहनासिंह ।

आ) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- i) गांव के लड़कों की दयनीय स्थिति ।
- ii) ‘बेजगह’ कविता में स्त्री विमर्श ।
- iii) ‘चुनौती’ कविता का आशय ।

प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्द-युग्मों के अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

- i) प्रण-प्राण
- ii) रंग-रंक
- iii) कृति-कृती
- iv) दिवा-दीवा
- v) बलि-बली
- vi) बहु-बहू

आ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर साक्षात्कार का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- i) स्वच्छ भारत अभियान के संदर्भ में मा. प्रधानमंत्रीजी से साक्षात्कार ।
- ii) प्रसिद्ध क्रिकेट खिलाड़ी से साक्षात्कार ।

इ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए : [6]

- i) Deposit
- ii) Finance
- iii) Post office
- iv) Addressee
- v) File
- vi) Vacancy
- vii) Gazette
- viii) Mail Train

ई) निम्नलिखित में से किसी एक का विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [6]

- i) कपड़े धोने के साबुन का विज्ञापन ।
- ii) बाजार में आये नये 'बर्तन मांजने की मशीन' का विज्ञापन ।

Total No. of Questions : 5]

P797

[4701] Ext. - 518

S.Y. B.A. (External)

HINDI (General - II)

प्रयोजनमूलक हिंदी (Functional Hindi)
(2013 पॅटर्न)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं आठ प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिए :

[16]

- i) प्रयोजनमूलक हिंदी का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- ii) 'प्रयुक्ति' संकल्पना पर प्रकाश डालिए ।
- iii) कार्यालयीन हिंदी लेखन के कितने अंग हैं ?
- iv) खेल जगत में प्रयुक्त हिंदी का स्वरूप लिखिए ।
- v) जनसंचार माध्यम के प्रकार लिखिए ।
- vi) दूरदर्शन कार्यक्रम का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- vii) विज्ञापन के चार प्रयोजन लिखिए ।
- viii) अनुवाद की परिभाषा लिखिए ।
- ix) शब्द-युग्म का महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
- x) मुद्रित माध्यमों की भाषा की चार विशेषताएँ लिखिए ।

प्रश्न 2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह के हिंदी पारिभाषिक वाक्यांश लिखिए : [12]

- i) Carried forward
- ii) For Information only
- iii) So far as possible
- iv) The matter is still under consideration
- v) This may please be treated as urgent
- vi) Consider it again
- vii) Decision is awaited
- viii) Yours faithfully
- ix) With regard to .....
- x) Urgently required

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह के हिंदी मुहावरे तथा लोकोक्तियाँ लिखिए : [12]

- i) Born of contention
- ii) Brain drain
- iii) Pull ones leg.
- iv) To walk on air
- v) To throw dust in the eyes.
- vi) With a wet finger.
- vii) To play with fire
- viii) To back out of.

इ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह शब्द-युग्मों के अर्थ बताकर उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए : [12]

- i) अन्न-अन्य
- ii) अवधि-अवधी
- iii) कुल-कूल
- iv) बहु-बहू
- v) पवन-पावन
- vi) दिन-दीन
- vii) जलज-जलद
- viii) तरंग-तुरंग

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए : [6]

मधुरेश जनरल स्टोअर्स, जयपुर के 'व्यवस्थापक श्री मधुर जोशी ने, वैशाली क्रॉकरी औरंगाबाद से चीनी मिट्टी की 4000 तश्तरियाँ, 400 प्याले मँगवाए थे। उनमें से 500 तश्तरियाँ, 100 प्याले कम निकले-इस संदर्भ में वाणिज्य अधीक्षक औरंगाबाद को क्षति-पूर्ति का आवेदन पत्र लिखिए।

अथवा

'विजय ग्रंथालय' शिवाजी चौक कोल्हापुर के श्री संजय नेने, दिल्ली के अशोक प्रकाशन दि से 150 साहित्यिक पुस्तकों की माँग कर रहे हैं - इस संदर्भ में आदेश पत्र तैयार कीजिए।

आ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए : [6]

जगदंबा स्टेशनर्स के श्री अमोल गुप्ता जलगाँव से 'स्टेट बैंक ऑफ इंडिया' जलगाँव को अपने व्यवसाय के लिए 1 लाख रूपए को ऋण प्राप्त करने हेतु आवेदन पत्र लिख रहे हैं - पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

अथवा

श्री पवन शर्मा, संचालक प्रगत इलैक्ट्रॉनिक कंपनी नाशिक से 'बैंक ऑफ बरोडा' नाशिक को चेक-बुक की माँग करने हेतु आवेदन पत्र लिख रहे हैं - उसका प्रारूप तैयार कीजिए।

इ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [8]

Mahatma Gandhi understood the service ethic better than most. In one memorable story from his life, he was traveling across India by train. As he left the car he had been riding in, one of his shoes fell to a place on the tracks well beyond his reach. Rather than worrying about getting it back, he did something that startled his traveling companions, he removed his other shoe and threw it to where the first one rested. When asked why he did this, Gandhi smiled and replied. "Now the poor soul who finds the first one will have a pair that he can wear."

अथवा

अखेर एकदाची मुंबईची आगीनगाडी निघाली. स्टेशनानामागून स्टेशनं मागे पडू लागली. प्रत्येक स्टेशनानावर गुजराथी खेडूत बायका परड्यांतून ताज्या भाज्या विकायला आणायच्या. मिनीटभर गाडी थांबे. तेवढ्यात त्यांचा सगळा माल चुटकीसरशी संपे. कुठलीही भाजी असो, सर्व स्टेशनानावर दर एकच. दहा पैसे परडी. भेंडी, कार्ली, गवारी, टॉमेटो, सर्व काही दहा पैसे परडी आणि परडीही चांगली मोठी, चिमुकली नाही. माझ्या शेजारी बसलेला एक मराठी रेल्वेनोकर मुंबईला, सासुरवाडीला निघाला होता. त्याने दहा पैशांच्या वाट्यांनी भली मोठी थैली तट्ट भरून टाकली.

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं चार लघूत्तरीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[16]

- i) प्रयोजनमूलक हिंदी के विविध रूप लिखिए ।
- ii) टिप्पा लेखन के तीन उद्देश्य कौन-से हैं ?
- iii) आकाशवाणी के विज्ञापन की भाषा की विशेषताएँ लिखिए ।
- iv) सफल अनुवाद के सूत्र लिखिए ।
- v) फीचर लेखन के महत्त्वपूर्ण बिंदु कौन-से हैं ?
- vi) मुद्रित माध्यम के कहानी लेखन में किन सूत्रों का महत्त्व होता है ?

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए :

[12]

- i) हिंदी भाषा की प्रमुख प्रयुक्तियाँ,
- ii) अनुवाद के प्रकार,
- iii) विज्ञापन का कार्य,
- iv) रेडियो वार्ता-लेखन,
- v) कंप्यूटर एनीमेशन ।

[4701] Ext. - 519
S.Y. B.A. (External)
HINDI (Special - I)
हिंदी भाषा का विकास
(2013 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [6]

- i) ब्रज भाषा की एक विशेषता लिखिए ।
- ii) संचार भाषा किसे कहते हैं ?
- iii) अरबी भाषा से हिंदी में आए दो शब्द लिखिए ।
- iv) वाक्य किसे कहते हैं ?
- v) दंत्य ध्वनियों को लिखिए ।
- vi) महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा प्रचार समिति वर्धा द्वारा चलाई गई दो परीक्षाओं के नाम लिखिए ।
- vii) वत्स्य द्वारा उच्चारित दो ध्वनियाँ लिखिए ।
- viii) विवृत किसे कहते हैं ?

ब) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [10]

- i) मारवाडी बोली का भौगोलिक क्षेत्र बताइए ।
- ii) राजभाषा किसे कहते हैं ?
- iii) तद्भव शब्दों से क्या तात्पर्य है ?
- iv) शब्द किसे कहते हैं ?
- v) अर्ध-संवृत किसे कहते हैं ?
- vi) अर्थोपकर्ष के दो उदाहरण लिखिए ।
- vii) काशी नागरी प्रचारिणी सभा की स्थापना कब हुई ?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [12]

- अ) बोली और भाषा का अंतर
- ब) दक्षिण भारत हिंदी प्रचार सभा मद्रास (चेन्नै)
- क) अर्थादेश ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [18]

- अ) संपर्क भाषा को सविस्तार समझाइए ।
- ब) 'भोजपुरी' बोली का संक्षिप्त परिचय दीजिए ।
- क) शून्य संबंध तत्व को समझाइए ।
- ड) वाक्य में पदक्रम को समझाइए ।
- इ) नागरी लिपि का विकास तथा नामकरण पर संक्षेप में प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [24]

- अ) भाषा का स्वरूप बताकर भाषा की विभिन्न परिभाषाओं को समझाइए ।
- ब) हिंदी में प्रयुक्त विराम चिह्नों को सविस्तार समझाइए ।
- क) भाषा विज्ञान का स्वरूप, परिभाषा बताकर विभिन्न अंगों पर संक्षेप में प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [30]

- अ) भाषा-विज्ञान की शाखाओं का परिचय दीजिए ।
- ब) अर्थ विज्ञान का स्वरूप बताकर अर्थ परिवर्तन की दिशाएँ सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।
- क) नागरी लिपि की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
- ड) राजभाषा अधिनियम, 1963 का परिचय दीजिए ।
- इ) ध्वनियंत्र की कार्यप्रणाली का परिचय दीजिए ।

[4701] Ext. - 520

S.Y. B.A. (External)

हिन्दी : विशेष - II

(HINDI : Special - II)

उपन्यास, नाटक तथा मध्ययुगीन हिंदी काव्य
(2013 Pattern)

- पाठ्यपुस्तकें : i) समुद्र में खोया हुआ आदमी – कमलेश्वर
ii) युगे युगे क्रांति – विष्णु प्रभाकर
iii) मध्ययुगीन हिंदी काव्य – संपा. – डॉ. राजेंद्र खैरनार,
डॉ. विठ्ठलसिंह ढाकरे

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [6]

- सूत्रधार किसकी तलाश में है ?
- 'युगे युगे क्रांति' के प्रमुख स्त्री पात्रों के नाम लिखिए ।
- बीरन को कहाँ नौकरी मिली ?
- तारा कहाँ नौकरी करने लगी ?
- 'बीजक' के रचयिता कौन है ?
- सूरदास की काव्यभाषा का नाम लिखिए ।
- परोपकारी मनुष्य के लिए मेहँदी की उपमा किस कवि ने दी है ?
- बिहारी की रचना का नाम लिखिए ।

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [8]

- शारदा को जेल क्यों जाना पड़ा ?
- वैज्ञानिकों की टीम दक्षिण ध्रुव पर क्यों जा रही थी ?
- कबीर की भाषा को सधुक्कड़ी क्यों कहाँ जाता है ?
- गोपियाँ उद्धव की किस बात को स्वीकार करने में असमर्थ हैं ?
- रहीम के अनुसार कड़वा बोलनेवालों को कौन-सी सजा मिलनी चाहिए ?
- राधा ने कृष्ण की मुरली क्यों छिपाई हैं ?

प्रश्न 2) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]

- i) जब-जब भी सुधार और क्रांति का स्वर उठता है, पाखंडी लोग इसी तरह बाधा देते हैं। लेकिन विश्वास रखिए, वे हमारा कुछ नहीं बिगाड़ सकते। शोर मचाने वाले कायर होते हैं।
- ii) यह चक्र कभी नहीं रुकता। जो आज क्रांति करने का दावा करते हैं, कल वे ही प्रतिक्रियावादी हो जाते हैं। इतिहास बार-बार अपने को दोहराता है।
- iii) आखिर वह पिता और पति के रूप में क्या दे पाए हैं उन्हें ? कुण्ठाएँ, वर्जनाएँ, रूढ़ियाँ और जिंदगी का एक टूटा हुआ जहाज, जो किसी भी क्षण इन थपेड़ों में टूकड़े टुकड़े हो सकता है।

आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]

- i) कस्तूरी कुंडलि बसै, मृग दूँदैं बन माँहि ।
ऐसे घटि-घटि राम हैं, दुनिया देखै नाँहि ॥
- ii) रहि मन वे नर मर चुके, जे कहँ माँगन जाहिं ।
उनते पहिले वे मुए जिन मुख निकसत नाहिं ॥
- iii) कर समेट कच भुज उलटि, खएँ सीस-पटु टारि ।
काकौ मनु बाँधै न यह जूरा बाँधनहारि ॥

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर प्रत्येकी आठ-दस पंक्तियों में लिखिए : [18]

- अ) 'युगे युगे क्रांति' नाटक का उद्देश्य लिखिए।
- ब) बीरन की दक्षिण ध्रुव यात्रा का अनुभव लिखिए।
- क) पठित साखियों के आधार पर कबीर का भक्तिभाव स्पष्ट कीजिए।
- ड) निर्गुण ब्रह्म संबंधी गोपियों के मन में कौन-से सवाल है ?
- इ) मनुष्य के सम्मान के प्रति रहीम ने क्या कहा है ?
- फ) चंचल नयनों का वर्णन बिहारी किस प्रकार करते हैं ? स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [12]

- अ) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।
- ब) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास के प्रमुख पात्रों का परिचय दीजिए।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [24]

- अ) 'युगे युगे क्रांति' नाटक में चित्रित समस्याओं पर प्रकाश डालिए।
- ब) 'युगे युगे क्रांति' नाटक की नाटक के तत्वों के आधार पर समीक्षा कीजिए।
- क) 'रहीम की कविता पथ प्रदर्शन का काम करती है', पठित दोहों के आधार पर स्पष्ट कीजिए।
- ड) पठित दोहों के आधार पर बिहारी का शृंगार वर्णन स्पष्ट कीजिए।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P800

[Total No. of Pages : 2

[4701] Ext. - 521
S.Y. B.A. (External)
PERSIAN
(2013 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Describe Persian Rubai, Its history and Salient features. **[20]**

OR

Give an account of literary works of Umar khayyam.

Q2) Explain the life sketch and literary works of "Hafiz Sherazi". **[20]**

OR

Critically examine the characteristics of Ghazals of Hafiz.

Q3) a) Write a short notes in your Own persian about the views of Umar khayyam on any two of the following : **[10]**

(۱) بے ثباتی جہان (۲) کوزہ نامہ (۳) فلسفہ جبر و قدر (۴) خوش یاش

b) Write a short notes in your Own persian about the views of Hafiz any two of the following : **[10]**

(۱) محبت سیراز (۲) رندی و سرستی (۳) قصوف (۴) بے ثباتی جہان

P.T.O.

Q4) Explain in persian or translate and Explain in to English, Urdu, or Marathi any five of the following. [20]

- (۱) این کوزہ چوں عاشق زار بود دست
این دستہ کہ بر گردن او می بینی
(۲) خیام ز برون این عالم چیست
آن را که گنہ نہ کرد عنوان نمود
(۳) بر لوح نشان بودینها بود دست
اندر تقدیر هر چه بالیست برادر
(۴) آمد سحرے نیراز میمانہ ما
بر خیزد کہ پیر کنیم پیمانہ ز مے
(۵) اسرار جهان چنانکہ در دفتر ماست
چون نیست درین مردم نادان اہلے
(۶) بیگمانہ اگر وفا کند خویش من است
گر ز ہر حوائقت کند تریاق است
(۷) بر خیزد و بیا بیتا برائے دل ما
یک کوزہ مے بیار تا نوش کنیم
- در بند سر زلف نگارے بود دست
دستیست کہ بر گردن یارے بود
در خوردن غم ناپیدہ پیش و کم چیست
غفران ز برائے گنہ آمد غم چیست
پیوستہ علم ز نیک و بد قرسود است
غم خوردن و کوشیدن ما پیہود است
کامے رند خرابائی و دیوانہ ما
زان پیش کہ پیر کنند پیمانہ ما
گفتن نتوان زانکہ وبال سرماست
نتوان گفتن ہر آنچه در خاطر ماست
ور خویش جفا کند بد اندیش من است
ور لوش مخالفت کند نیش من است
حل کن بجمال خویشتن شکل ما
زان پیش کہ کوزہا کنند از گل ما

Q5) Explain in persian or translate and explain in English, Urdu or Marathi any five of the following. [20]

- (۱) آنکہ پامالہ جفا کردہ چو خاک را ہم
(۲) چو ہر خاکے کہ باد آورد غصہ بود و الفاص
(۳) این چہ شور لیت کہ در دور قہر می بینم
(۴) بارہا گفتم ام و بارہا گفتم گویم
(۵) باز آئی ساقیا کہ ہوا خواہ خدمت
(۶) من خز وطن سفر نگزیدم بجز خویش
(۷) دوزم بصورت از در دولت سرانے دست
- خاک می بوسم و عذر کرمش میخواہم
ز حال بندہ یاد آور کہ خدمتگار دیر بینم
ہمہ آفاق پیر از فتنہ و شرعی بینم
کہ من دل شدہ این رہ نہ بخود می پویم
مستاق بندگی و دعا گوئے دولتہم
در عشق دیدن تو ہوا خواہ عزیز ہم
لیکن بجان و دل ز مقیمان حضرت ہم

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P801

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext. - 522

S.Y. B.A. (External)

SANSKRIT

G - II : Sanskritārṇavaḥ
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate any two each from Section 'A' and Section 'B' in to Marathi or English. [10]

‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातून प्रत्येकी दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

Section - ‘A’ / विभाग - ‘अ’

i) ततस्तानरङ्गोऽच कथयत - को नामाऽपरः शिववीरात् ! स एव राजनीतौ निष्णातः, स एव सैन्धवाऽऽरोहविद्यासिन्धुः, स एव चन्द्रहासचालने चतुरः, स एव मल्लविद्यामर्मज्ञः, स एव बाणविद्यावारिधिः, स एव पण्डितमण्डलमन्डनः, स एव धैर्यधारि-धौरैयः, स एव वीर-वार-वरः, स एव पुरुष-पौरुष-परीक्षकः, स एव दीन-दुःख-दाव-दहनः, स एव स्वधर्मरक्षणसक्षणः, स एव विलक्षणविचक्षणः ।

ii) नो इत्तराणि ॥ ये के चास्मच्छ्रेयांसो ब्राह्मणाः ॥ तेषां त्वयाऽऽसनेन प्रश्रसितव्यम् ॥ श्रद्धया देयम् ॥ अश्रद्धयाऽदेयम् ॥ श्रिया देयम् ॥ ह्मिया देयम् । भिया देयम् ॥ संविदा देयम् ॥ अथ यदि ते कर्मविचिकित्सा वा वृत्तविचिकित्सा वा स्यात् ॥

iii) घटोत्कचः - कथमनेनापि न शक्यते हन्तुम् । किं नु खलु करिष्ये । भवतु, दृष्टम् । अस्ति मातृप्रसादलब्धो मायापाशः । तेन बध्वैवं नेष्यामि । कुतः खल्वापः । भो गिरे ! आपस्तावत् । हन्त श्रवति । (आचम्य मन्त्रं जपति भोः पुरुषः ।)

मायापाशेन बद्धरुत्वं विवशोऽनुगमिष्यसि ।

राजसे रज्जुभिर्बद्धः शक्रध्वजः इवोत्सवे ॥

(इति मायया बध्नानि ।)

P.T.O.

Section - 'B' / विभाग - 'ब'

- i) भीमं वनं भवति तस्य पुरं प्रधानं [10]
सर्वो जनः स्वजनतामुपयाति तस्य ।
कृत्सना च भूर्भवति सन्निधिरत्नपूर्णा
यस्यास्ति पूर्वसुकृतं विपुलं नरस्य ॥
- ii) महाद्रिपार्श्वे च तहे रमन्तं सम्पूज्यमानं सततं मुनीन्द्रैः ।
सुरासुरैर्यक्षमहोरगाद्यैः केदारमीशं शिवमेकमीडे ॥
- iii) उत्तिष्ठ देहीति पिपासुरम्बा
दध्वान रात्रौ नगरे वितारे ।
सेयं स्तनन्ती रजमीं तमिस्त्रां
बभौ समापूर्य मनांसि चार्या ॥

Q2) Explain with reference to context any two from each Section 'A' and 'B'. [10]

‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातून प्रत्येकी दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

Section - 'A' / विभाग - 'अ'

- i) संशयं पुनरारुह्य यदि जीवति पश्यति ।
ii) वृद्धस्य विप्रचन्द्रस्य भवान् राहुरिवोत्थितः ।
iii) मातृदेवो भव ॥ पितृदेवो भव ॥

Section - 'B' / विभाग - 'ब'

- i) स्तोत्रं पठित्वा मनुजोऽतिभक्त्या, फलं तदालोक्य निजं भजेच्च । [10]
ii) हतविधिपरिपाकः केन वा लङ्घनीयः ॥
iii) भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो विपाकः ॥

- Q3)** Write an essay type answer (any one) : [20]
 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे)
 i) Explain यम and नियम according to पतंजली.
 पतंजलीनुसार यमनियमांचे स्पष्टीकरण करा.
 ii) Explain the advice of Ācārya to his Student.
 आचार्यांनी शिष्यास केलेला उपदेश स्पष्ट करा.
- Q4)** Write an essay type answer (any one) : [20]
 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे)
 i) Appreciate the lesson 'महिषासुरमर्दिनीमाहात्म्यम्'.
 'महिषासुरमर्दिनीमाहात्म्यम्' पाठाचे रसग्रहण करा.
 ii) Explain the views of भर्तृहरी on fate and action. (दैव and कर्म).
 भर्तृहरीचे दैवविषयक आणि कर्मविषयक विचार स्पष्ट करा.
- Q5)** a) Write critical notes (any two) : [10]
 विवेचक परिच्छेद लिहा. (कोणत्याही दोहोंवर)
 i) Character sketch of Bhima
 भीमाची व्यक्तिरेखा
 ii) Changed views of नरहरी
 नरहरीचे मतपरिवर्तन
 iii) भगवद्गीता
- b) Write answers in sanskrit external. (any Five) : [10]
 संस्कृतमध्ये उत्तरे लिहा. (कोणतेही पांच)
 संस्कृत भाषायामुत्तराणि लिखत (कान्यपि पञ्च)
 i) भासस्य रामायणाधारिते नाटके के ?
 ii) 'उत्तिष्ठत उत्तिष्ठत सुप्तसिंहाः' एष पाठः कस्मात् काव्यात् स्वीकृतः
 iii) 'दकार्गलाध्यायः' कस्मिन् ग्रन्थे वर्तते ? तस्य ग्रन्थस्य कर्ता कः ?
 iv) महिषासुरस्य सेनानीः कः ?
 v) दैवपद्धतिः कस्मिन् ग्रन्थे समाविष्टा ?
 vi) नरहरिः कस्य परमभक्तः ?
 vii) योगस्य कान्यपि चत्वारि अङ्गानि लिखत ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P802

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext. - 523

S.Y. B.A. (External)

SANSKRIT (Special - I)

Kāvyaśāstravimarśa, Vṛttavicāra and Kauṭīliya Arthaśāstra
Adhikaraṇa 1 and 6

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Give reference to context (any two) :

[10]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या (कोणतेही दोन) :

- तादृशी ब्रह्मणो निर्मितिः निर्माणम् ।
- इहाभिधेयं सप्रयोजनमित्याह ।
- हेतुः न तु हेतवः ।

Q2) a) Define Alaṅkāras with example (any two) :

[10]

अलंकाराचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन) :

- रसनोपमा
- उत्प्रेक्षा
- अपह्नुतिः
- परिसंख्या

b) Define vṛttas with example (any two) :

[10]

वृत्तांचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन) :

- गीतिः
- वंशस्थम्
- मन्दाक्रान्ता
- पृथ्वी

P.T.O.

- c) रिक्तस्थानानि पूरयत (कोणतेही पाच) : [10]
- श्रीहर्षादेर्धावकादीनामिव _____ ।
  - _____ कवित्वबीजरूपः संस्कारविशेषः ।
  - _____ इति गुणालङ्कारयुक्तम् ।
  - साक्षात्सङ्केतितमर्थं योऽर्थमभिधन्ते सः _____ ।
  - _____ तु यत्रोक्तौ विषयी विषयस्तथा ।
  - दृष्टान्तस्तु सधर्मस्य वस्तुनः
  - _____ चतुर्भिर्यकारैः ।

Q3) Write an essay type answer (any one) : [10]

सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे) :

- Explain शब्दार्थत्रैविध्यम्
शब्दार्थत्रैविध्यम् सविस्तर स्पष्ट करा.
- Explain आर्थीव्यञ्जना in Detail.
आर्थीव्यञ्जना पूर्णपणे स्पष्ट करा.

Q4) a) Give reference to context (any two) : [10]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन) :

- सांख्य योगो लोकायतं चेत्यान्वीक्षिकी ।
- सर्वेषामहिंसा सत्यं शौचमनसूयानृशंस्यं क्षमा च ।
- अनन्यां पृथिवीं भुङ्क्ते सर्वभूतहिते रतः ।

b) Match the following (any five) : [10]

उचितं युग्मं विचिनुत जोड्या जुळवा (कोणत्याही पाच) :

i) विनयः	1) कृषिः ।
ii) वाग्मित्वम्	2) परोक्षम् ।
iii) विद्यासमुद्देशः	3) उदास्थितः ।
iv) वार्ता	4) कथायोगेषु ।
v) परोपदिष्टं	5) त्रयी ।
vi) प्रब्रज्याप्रत्यवसितः	6) रमदः ।
vii) क्रूराः अलसाश्च	

Q5) a) Write critical notes (any two) : **[20]**

विवेचक परिच्छेद लिहा. (कोणत्याही दोहोंवर) :

i) अमात्योत्पत्ति:

ii) इन्द्रियजयः तत्र अरिषड्वर्गत्यागः

iii) विद्यासमुद्देशः

b) Explain 'गूढपुरुषोत्पत्तिः तत्र संस्थोत्पत्तिः' in Detail. **[10]**

'गूढपुरुषोत्पत्तिः तत्र संस्थोत्पत्तिः' सविस्तर स्पष्ट करा.

OR / किंवा

Explain in Detail 'शमव्यायामिकम्'

'शमव्यायामिकम्' सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P803

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext. - 524
S.Y. B.A. (External)
SANSKRIT (Special - II)
वेदसौरभ (Vedasaaurabh)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

- सूचना :-* 1) *All questions are compulsory.*
सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate any two of the following with an explanation. **[10]**

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा.

- a) प्र तव्यसीं नव्यसीं धीतिमग्रयै वाचो मति सहसः सूनवे भरे ।
अपां नपाद्यो वसुभिः सह प्रियो होता पृथिव्यां न्यसीदहृत्वियः ॥
- b) प्र पर्वतानामुशती उपस्थादखे इव विषिते हासमाने ।
गावेव शुभ्रे मातरा रिहाणे विप्रादछुतुद्री पर्यसा जेवते ॥
- c) ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्वतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ॥

Q2) a) Write a long answer to any one of the following : **[20]**

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- i) Appreciate a hymn to पर्जन्य (ऋ.5.83)
पर्जन्यसूक्ताचे (ऋ.5.83) रसग्रहण करा.
- ii) Explain content of 'सांमनस्यसूक्त (अथर्व 3.30) appearing in the Atharvaveda.
अथर्ववेदातील सांमनस्यसूक्ताचा (अथर्व 3.30) आशय स्पष्ट करा.

P.T.O.

b) Write short notes on any one of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा.

- i) ऋग्वेद-रचना
- ii) Defferent names of अथर्ववेद
अथर्ववेदाची अन्यान्य नावे.

Q3) Write reference to context to any two of the following : [10]

कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- a) यशो वै सोमो राजा ।
- b) अन्नं बहु कुर्वीत ॥ तद् व्रतम् ।
- c) योऽयं वटो गूढमनुप्रविष्टो नान्यं तस्मान्नचिकेता वृणीते ।

Q4) a) Explain a story of 'जानश्रुतिपौत्रायण' [20]

'जानश्रुतिपौत्रायणकथा' स्पष्ट करा.

OR / किंवा

Explain content of a story about सरमा-पणि

सरमापणिकथेचा आशय स्पष्ट करा.

b) Write short notes on any one of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा.

- i) ब्राह्मणग्रन्थः
- ii) उपनिषद्

Q5) Write answers in the संस्कृत language. (any ten) :

[20]

संस्कृतभाषेत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) :

- i) वेदस्य व्याख्यां लिखत ।
- ii) ऋग्वेदे कति मण्डलानि सन्ति ?
- iii) छन्दः नाम किम् ?
- iv) व्याकरणमहाभाष्ये अथर्ववेदस्य कति संहिताः प्रोक्ताः ?
- v) 'ब्रह्मवेदः' इत्येतद् कस्य वेदस्य नामधेयम् ?
- vi) मेधाजननसूक्तस्य ऋषिः कः ?
- vii) ऐतरेयब्राह्मणं कस्य वेदस्य ब्राह्मणम् ?
- viii) अथर्ववेदस्य ब्राह्मणं किम् ?
- ix) गाः शोधार्थं इन्द्रेण का प्रेषिता ?
- x) 'न कर्म लिप्यते नरे' इत्येतद् वाक्ये कस्यां उपनिषदि वर्तते ?
- xi) तैत्तिरीयोपनिषदि आगताः तिस्रः वल्लयः काः ?
- xii) मन्त्रोपनिषद् नाम्ना का उपनिषद् विख्याता ?

[4701] Ext. - 526

S.Y. B.A. (External)

PALI

G - 1 : Pali Kusumājali
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Marks: 100

Q1) Translate into English or Marathi. (Any Two) :

[25]

इंग्रजी कींवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन) :

- 1) कस्मा चेत्तं, मालुक्यपुत्त, मया अब्याकतं ? न हेत्तं, मालुक्यपुत्त, अत्थसंहितं न आदिब्रह्मचरियकं न निब्बिदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिञ्जाय न सम्बोधाय न निब्बानाय संवत्तति । तस्मा तं मया अब्याकतं । किञ्च, मालुक्यपुत्त, मया ब्याकतं ? 'इदं दुक्ख'न्ति, मालुक्यपुत्त, मया ब्याकतं; 'अयं दुक्खसमुदयो'ति-मया ब्याकतं; 'अयं दुक्खनिरोधो'ति-मया ब्याकतं । 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा'ति-मया ब्याकतं । कस्मा चेत्तं, मालुक्यपुत्त, मया ब्याकतं ? एतज्झि, मालुक्यपुत्त, अत्थसंहितं एत्तं आदिब्रह्मचरियकं निब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति । तस्मा तं मया ब्याकतं ।
- 2) एकमन्तं निसिन्नो खो वासेट्ठो माणवो भगवन्तं एतदवोच-“इध, भो गोतम, अम्हाकं जङ्घविहारं अनुचङ्गमन्तानं अनुविचरन्तानं मग्गामग्गे कथा उदपादि । अहं एवं वदामि-‘अयमेव उजुमग्गो, अयमञ्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताय, ख्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन पोक्खरसातिना’ति । भारद्वाजो माणवो एवमाह-‘अयमेव उजुमग्गो अयमञ्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताय, ख्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन तारुक्खेना’ति । एत्थ, भो गोतम, अत्थेव विग्गहो, अत्थि विवादो, अत्थि नानावादो’ति ।
- 3) अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि जेतवनं अनाथपिण्डिकस्स आरामो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं पुण्णं मन्ताणिपुत्तं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो आयस्मा पुण्णो मन्ताणिपुत्तो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्टायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन अन्धवनं तेनुपसङ्गमि दिवाविहाराय । अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि ।

Q2) Translate into English or Marathi. (Any Two) :

[25]

इंग्रजी कींवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन) :

- 1) “तस्स ते नत्थि भीतत्तं, भिय्यो वण्णो पसीदति ।
कस्मा न परिदेवेसि, एवरूपे महब्भये ॥
“नत्थि चेतसिकं दुक्खं, अनपेक्खस्स गामणि ।
अतिक्कन्ता भया सब्बे, खीणसंयोजनस्स वे ॥
“खीणाय भवनेत्तिया, दिट्ठे धम्मे यथातथे ।
न भयं मरणे होति, भारनिक्खेपने यथा ॥
“सूचिण्णं ब्रह्मचरियं मे, मग्गो चापि सुभावितो ।
मरणे मे भयं नत्थि, रोगानमिव सङ्घये ॥
- 2) आणापयित्वा मतिमा, नानापासण्डिके विसुं ।
वीमंसित्वा निसज्जाय, भोजापेत्वा विसज्जयि ॥
काले वातायनगतो, सन्तं रच्छागतं यतिं ।
निग्रोधसामणेरं सो, दिस्वा चित्तं पसादयि ॥
बिन्दुसारस्स पुत्तानं, सब्बेसं जेट्ठभातुनो ।
सुमनस्स कुमारस्स, पुत्तो सो हि कुमारको ॥
असोको पितरा दिन्नं, रज्जमुज्जेनियज्झि सो ।
हित्वा गतो पुप्फपुरं, बिन्दुसारे गिलानके ॥
- 3) “सण्हतुङ्गसदिसी च नासिका, सोभते सु अभियोब्बनं पति ।
सा जराय उपकूलिता विय, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“कङ्कणं व सुकतं सुनिट्ठितं, सोभरे सु मम कण्णपाळियो ।
ता जराय वलिभिप्पलम्बिता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“पत्तलीमकुलवण्णसादिसा, सोभरे सु दन्ता पुरे मम ।
ते जराय खण्डिता चासिता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“सण्हकम्बुरिव सुप्पमज्जिता, सोभते सु गीवा पुरे मम ।
सा जराय भग्गा विनामिता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“वट्टपलिघसदिसोपमा उभो, सोभरे सु बाहा पुरे मम ।
ता जराय यथ पाटलिब्बलिता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥

Q3) Explain with reference to context (Any Four) :

[25]

संदर्भासहीत स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही चार) :

- 1) “किं भदन्ते करित्वान, को वा आचरियो तव ।
कस्स सासनमागम्म, लब्भते तं असोकता” ॥
- 2) “सब्बञ्जू सब्बदस्सावी, जिनो आचरियो मम ।
महाकारुणिको सत्था, सब्बलोकतिकिच्छको ॥
- 3) “काननमिह वनसण्डचारिणी, कोकिलाव मधुरं निकूजिहं ।
तं जराय खलितं तहिं तहिं, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
- 4) अथ खो सब्बानि तानि निय्यानिका निय्यन्ति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताया” ति ।
- 5) ‘इदं दुक्खं’न्ति, मालुक्यपुत्त, मया ब्याकतं; ‘अयं दुक्खसमुदयो’ति-मया ब्याकतं;
- 6) सा “न सक्का मुण्डकं वञ्चेतु”न्ति उच्छुं दत्वा ओदनं पचित्वा घतगुळमच्छेहि सद्धिं सब्बं अदासीति ।

Q4) Write a detail note. (Any Two) :

[25]

सविस्तर टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) :

- 1) तथागतो
- 2) मेत्ता
- 3) अभिञ्जा
- 4) संवर

[4701] Ext. - 527
S.Y. B.A. (External)
ARABIC (Gen. - II)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) Translate into English or Urdu or Marathi any Two of the following passages : [20]

(الف) → طَلَعَ الْفَجْرُ، وَأَذَانَ الْمُؤَذِّنِ وَاسْتَيْقَظَ الْمُسْلِمُونَ
مَاجِدًا اسْتَيْقَظَ، وَتَوَجَّهَ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلَاةِ، هُوَ فَتَحَ الْحَنَفِيَّةَ
وَتَوَضَّأَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ، جَاءَ الْمُسْلِمُونَ وَتَوَضَّأُوا - خَرَجَ الْإِمَامُ
مِنْ حُجْرَتِهِ، كَبَّرَ الْمُؤَذِّنُ وَقَالَ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَامَ
الْمُسْلِمُونَ فِي مَهْفُوفٍ، بِنِظَامٍ حَسَنٍ، وَصَلُّوا بِالْجَمَاعَةِ، سَلَّمَ
الْإِمَامُ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمُونَ وَانْتَهَتِ الصَّلَاةُ، وَلَجَدَ الدُّعَاءَ لَوْلَا
حُجَّةَ الْإِمَامِ إِلَى الْمُصَلِّينَ وَتَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ، فَسَّرَ الْقُرْآنَ
الْكَرِيمَ وَشَرَحَ الْحَدِيثَ الشَّرِيفَ نَأْتِيَ السَّامِعُونَ -

(ب) → جَاءَ سَاحِي الْبَيْرِيدِ حَامِلًا بَرِيدَ الْيَوْمِ وَ
سَلَّمَ الْبَيْرِيدَ إِلَى سَاجِدٍ، سَاجِدٌ تَسَلَّمَ الْبَيْرِيدَ وَفَتَحَ
الظَّرْفَ فَسَّرَ عَمَّا، فَقَرَأَ الْخُطَابَ وَانْقَضَا، جَاءَ إِلَيْهِ
أَبُوهُ وَسَأَلَهُ قَائِلًا: مِنْ أَيِّ جَاءَ الْخُطَابُ؟ فَأَجَابَ
سَاجِدٌ أَبَاهُ فَرَجًا: إِنَّ هَذَا الْخُطَابَ وَرَدَ مِنْ مَلَكْتِنَا
مِنْ عِنْدِ سِدِّ يُقْبَى، هُوَ دَعَانِي إِلَى مَلَكْتِنَا عَلَى مَجَلِّ

ثُمَّ قَدَّمَ سَاجِدَ الْخَطَابِ مُفْتَوِحًا إِلَى أَبِيهِ وَقَالَ :
تَفَضَّلْ يَا أَبِي خُذِ الْخَطَابَ، وَأَقْرَأْهُ بِنَفْسِكَ —

(ج) → فِي طَرِيقِ مَسْئَلِنَا دُرَّكَانُ الْبَقَالِ، هُوَ كَبِيرٌ
جَدًّا، يُفْتَحُ بِهَا كَمَا مَبْكِرًا أَوْ يُغْلَقُ عَشَاءً، كُلُّ شَيْءٍ وَضَعُ
فِيهِ بِنِظَامٍ حَسَنٍ، فِيهِ كُلُّ لَوْحٍ مِنَ الْوَأَعِ الْمَا كُولَاتِ
كُلِّ الْمَا كُولَاتِ جَيِّدَةٍ وَنَظِيفَةٍ، أَسْعَاةُ الْأَشْيَاءِ
مُنَاسِبَةٌ، يُبَاعُ كُلُّ شَيْءٍ بِسِعْرِ مُحَدِّدٍ - فِي دُرَّكَانِ الْبَقَالِ
أَمْرًا - رَقِيقٌ، عَدَسٌ، هَالُونٌ، شَأَى - كُلُّ لَوْحٍ
فِي هُنْدُوقِي أَوْ عَلَى رَأْسِ الصَّنَادِيقِ مُنْصَدَّةٌ، وَ
الرَّغُوفُ عَلَى الْحَالِطِ، الْبَقَالُ مَا جَلَّ أَمِينٌ —

Q2) Explain with reference to the context any Five of the following couplets : [15]

- ① أَلَا فِي سَبِيلِ الْمَجْدِ مَا أَنَا فَاعِلٌ —
عِزَّافِي وَأَقْدَامٌ، وَحُرْمٌ وَفَاعِلٌ
- ② أَعِنْدِي وَقَدْ مَا رَسَمْتِ كُلَّ خَفِيَّةٍ
لِيَصَدَّقَ وَائِشِي أَوْ بِخَيْبِ سَائِلِ
- ③ لَعَدُّ ذُلُوبِي عِنْدَ قَوْمٍ كَثِيرَةٍ
وَلَا ذَنْبِي لِي إِلَّا الْعَلَا وَالْفَضَائِلُ

- ٤) كَأَنِّي إِذَا أَطَلْتُ النَّرْمَانَ وَأَهْلَهُ
رَجَعْتُ وَعِنْدِي لِلْأَنْجَمِ طَوَائِلُ -
- ٥) وَقَدْ سَارَ ذِكْرِي فِي الْبِلَادِ فَمَنْ لَهُمْ
بِأَخْفَاءِ شَمْسِ ضَوْءِهَا مُتَكَامِلٌ؟
- ٦) يَهُمُّ اللَّيَالِي بَعْضَ مَا أَنَا مُضْمِرٌ -
وَيَتَقَلُّ رَهْوَئِي دُونَ مَا أَنَا حَامِلٌ -
- ٧) وَاللَّيْلِ وَإِنْ كُنْتِ الْأَخْيِرَ نَمَانَهُ -
لَأَتِي بِمَا لَمْ تَسْتَطِعْهُ الْأَوَائِلُ -
- ٨) وَأَعْدُوٌّ وَلَوْ أَنَّ الصَّبَاحَ صَوَابٌ
وَأُسْرِيٌّ وَلَوْ أَنَّ الظُّلَامَ جَافِلٌ -

Q3) a) Explain any Two of the following Surahs :

[15]

١) الْفَاتِحَةُ - ٢) الْقَدْرُ - ٣) الْفِيلُ

b) Summarise any Two of the following Lessons :

[15]

١) الصَّبَدَانِيَّةُ - ٢) النَّارُ مِنَ - ٣) الْهَالِفَةُ - ٤) الطَّحْمُ -

Q4) Define with Examples any Two of the following Topics : [15]

- ① الْفِعْلُ الْمَضارعُ الْمَنْصُوبُ - ② الْفِعْلُ الْأَمْرُ -
③ الْجَمْعُ الْمَذَكَّرُ السَّالِمُ - ④ الظَّرْفُ

Q5) a) Translate into English any Five of the following Sentences : [10]

- ① هَلْ تَسْكُنُ فِي ذَلِكَ الْبَيْتِ الْكَبِيرِ -
② لَا يَسْكُنُ مَا جِدُّ فِي هَذَا الْبَيْتِ -
③ سَوْفَ لِفَتْحِ الْفَرَّاشِ بَابَ الْمَكْتَبِ -
④ أَذْهَبُ إِلَى غُرْفَتِكَ وَأَقْرَأُ كِتَابَكَ -
⑤ يَا مَا جِدُّ اجْلِسْ عَلَى مَكْتَبِكَ -
⑥ افْتَحْ كِتَابَكَ وَأَكْتُبْ مَقَالَةً قَصِيرَةً -
⑦ يَا فَاطِمَةُ! إِذْهَبِي إِلَى الْمَدْرَسَةِ -
⑧ وَالْحَبِي فِي الْحَدِيقَةِ فِي الْمَسَاءِ -

b) Translate into Arabic any Five of the following Sentences : [10]

- i) Do you read and write Arabic in your class.
ii) Write your name on the new note book.
iii) Don't play in the street.
iv) Don't sit on the chair.
v) Her brother won the first Prize in the match.
vi) Where is your office situated?
vii) My office is situated in the old city.
viii) Please put the letter in an Envelope.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P806

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext. - 528
S.Y. B.A. (External)
ECONOMICS
G - 2 : Modern Banking
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures in the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Explain the structure of Indian Banking.
- b) Explain the functions of Commercial Banks.

Q2) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Explain multiple credit creation process of Commercial Banks.
- b) Explain the types of Bank Account Holder.

Q3) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Meaning of crossing cheque. Explain types of crossing cheque.
- b) Explain Merits-Demerits of Core Banking.

Q4) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Explain the functions of Reserve Bank of India.
- b) Explain the structure of Indian Co-operative Banking.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- a) Objectives of NABARD.
- b) Monetary Policy.
- c) Types of Deposits.
- d) Principles of Banking.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P806

[4701] Ext. - 528
S.Y. B.A. (External)

अर्थशास्त्र

G - 2 : अधुनिक बँकव्यवसाय

(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) भारतातील बँक व्यवसायाची रचना स्पष्ट करा.
ब) व्यापारी बँकांची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) व्यापारी बँकांची बहुगुणित पतनिर्मिती प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ब) बँक खातेदारांचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) धनादेशाचे रेखांकन म्हणजे काय ? त्याचे प्रकार विशद करा.
ब) कोअर बँकिंगचा अर्थसांगून त्याचे फायदे तोटे विशद करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील सहकारी बँक व्यवसायाची रचना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) नाबार्डची उद्दिष्टे.
- ब) चलनविषयक धोरण.
- क) ठेवींचे प्रकार.
- ड) बँकिंगची तत्वे.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P807

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext.- 529

S.Y.B.A. (External)

ECONOMICS

Micro-Economics

(2013 Pattern) (Special Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any one question of the following. [20]

- a) What is micro Economics? State the scope of micro economics.
- b) What is Utility? Explain the law of diminishing marginal utility.

Q2) Attempt any one question of the following. [20]

- a) What is supply? Explain the determinants of supply.
- b) Explain the law of variable proportions.

Q3) Attempt any one question of the following. [20]

- a) What is monopoly? Explain long - term equilibrium under monopoly.
- b) Explain the marginal productivity theory of distribution.

Q4) Attempt any one question of the following. [20]

- a) What is Interest? Explain the loanable funds theory of Interest.
- b) Explain the concept of welfare Economics. Describe the social welfare function.

Q5) Write short notes (any two) [20]

- a) Price Elasticity.
- b) Basic Economic problems.
- c) Selling cost.
- d) Quasi rent.

P.T.O.

P807

[4701] Ext.- 529
S.Y.B.A. (External)
ECONOMICS
Micro-Economics
(2013 Pattern) (Special Paper - I)
(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय? सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती सांगा.
ब) उपयोगीता म्हणजे काय? घटत्या सीमांत उपयोगितेचा नियम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) पुरवठा म्हणजे काय? पुरवठ्याचे निर्धारक स्पष्ट करा.
ब) 'बदलत्या प्रमाणाचा नियम' स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) मक्तेदारी म्हणजे काय? मक्तेदारीतील दिर्घकालीन समतोल स्पष्ट करा.
ब) विभाजनाचा सीमांत उत्पादकता सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) व्याज म्हणजे काय? व्याजाचा कर्जाऊ निधी सिद्धान्त स्पष्ट करा.
ब) कल्याणकारी अर्थशास्त्राची संकल्पना स्पष्ट करा. सामाजिक कल्याण फलनाचे वर्णन करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा.(कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) किंमत लवचिकता.
- ब) मूलभूत आर्थिक प्रश्न.
- क) विक्रीखर्च.
- ड) आभास खंड

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages :4

P808

[4701] Ext.- 530

S.Y. B.A. (External)

ECONOMICS

Macro Economics

(2013 Pattern) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) What is Macro Economics? Explain the nature and scope of Macro Economics.
- b) What is National Income? Explain the difficulties in measurement of National Income.

Q2) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Critically evaluate the Say's market law.
- b) What is consumption function? Explain the factors influencing consumption function.

Q3) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) What is money? Explain the functions of money.
- b) What is Inflation? Explain the causes and consequences of Inflation.

P.T.O.

Q4) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Define the Business cycles. Explain the control of business cycles.
- b) What is Macro-Economic Policy? Explain the objectives of Macro-Economic Policy.

Q5) Write short notes (any two): **[20]**

- a) Circular flow of income between firms and household.
- b) Psychological Law of consumption.
- c) Demand pull and Cost push Inflation.
- d) Instruments of Monetary policy.

Total No. of Questions : 5]

P808

[4701] Ext.- 530
S.Y. B.A. (External)
ECONOMICS
Macro Economics
(2013 Pattern) (Special Paper - II)
(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र म्हणजे काय? समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय? राष्ट्रीय उत्पन्न मोजताना येणाऱ्या अडचणी सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) 'से' च्या बाजारविषयक नियमाचे टिकात्मक मूल्यमापन करा.
ब) उपभोगफलन म्हणजे काय? उपभोगफलनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) पैसा म्हणजे काय? पैशाची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) चलनवाढ म्हणजे काय? चलनवाढीची कारणे व परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) व्यापारचक्राची व्याख्या द्या. व्यापारचक्राच्या नियंत्रणासाठीच्या उपाययोजना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) समग्रलक्षी आर्थिक धोरण म्हणजे काय? समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) कुटुंब आणि अद्योग संस्था यांच्यातील उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह.
- ब) उपभोगाचा मानसशास्त्रीय नियम.
- क) मागणी-ताणनिर्मित व खर्च-दाबनिर्मित चलनवाद.
- ड) चलनविषयक धोरणाची साधने.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P809

[Total No. of Pages :8

[4701]Ext.- 531

S.Y. B.A. (External)

POLITICAL SCIENCE

G - II : Government and Politics of U.K.,U.S.A.

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Explain the salient features of American Constitution.
- b) Explain the structure and functions of the 'House of Lord's' in England.

Q2) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Explain the powers and functions of the 'Prime-Minister' of England.
- b) Explain the salient features of the party system in America .

Q3) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Explain the structures and functions of the Supreme Court of America.
- b) Explain the role and functions of pressure groups in England.

Q4) Attempt any one question of the following. **[20]**

- a) Give the performance of Women's Movement in England.
- b) Explain the structure and functions of the local Government in America.

P.T.O.

Q5) Attempt any two short notes of the following.

[20]

- a) Executive powers of American President.
- b) Judicial Review.
- c) Racial Movement in England.
- d) Labours Organisation in England.

Total No. of Questions : 5]

P809

[4701]Ext.- 531

S.Y. B.A. (External)

POLITICAL SCIENCE

G - II : Government and Politics of U.K.,U.S.A.

(2013 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) अमेरिकेच्या राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) इंग्लंडमधील उमराव सभागृहाची (House of Lords) रचना व कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) इंग्लंडच्या पंतप्रधानाचे आधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
ब) अमेरिकन पक्षपद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) अमेरिकेच्या सर्वोच्च न्यायालयाची रचना व कार्य स्पष्ट करा.
ब) इंग्लंडमधील दबाव गटाची भूमिका व कार्य विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) इंग्लंडमधील स्त्रिवादी चळवळीचा आढावा घ्या.
ब) अमेरिकेतील स्थानिक शासनाची रचना व कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा सोडवा. [20]
अ) अमेरिकन राष्ट्रध्यक्षांचे कार्यकारी अधिकार.
ब) न्यायालयीन पुनर्विलोकन.
क) इंग्लंडमधील वार्षिक चळवळ.
ड) इंग्लंडमधील कामगार संघटना.

Total No. of Questions : 5]

P809

[4701]Ext.- 531

S.Y. B.A. (External)

POLITICAL SCIENCE

G - II : Political Theory and Concepts

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question (any one): **[20]**

- a) Define Political Theory and Explain its nature and scope.
- b) Explain the concept of state and discuss its Elements.

Q2) Answer the following question (any one): **[20]**

- a) Explain the concept of power and discuss power as a tool of exploitation.
- b) What is Authority? Explain its forms.

Q3) Answer the following question (any one): **[20]**

- a) Explain the various types of Rights.
- b) Explain the concept of Equality and write its types.

Q4) Answer the following question (any one): **[20]**

- a) What is Democracy? Explain its merits and demerits.
- b) Explain the concept of Globalization and discuss its impact on India.

Q5) Short note (any two):

[20]

- a) Hegemony.
- b) Liberal Democracy.
- c) Marxist perspective on state.
- d) Theory of popular sovereignty.

Total No. of Questions : 5]

P809

[4701]Ext.- 531

S.Y. B.A. (External)

POLITICAL SCIENCE

G - II : Political Theory and Concepts

(2013 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) राजकीय सिद्धांताची व्याख्या स्पष्ट करून स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) राज्याची संकल्पना स्पष्ट करून राज्याच्या घटकांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) सत्तेची संकल्पना स्पष्ट करून सत्ता हे शोधनाचे साधन आहे? चर्चा करा.
ब) अधिसत्ता म्हणजे काय? अधिसत्तेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) हक्कांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) समतेची संकल्पना स्पष्ट करून प्रकार लिहा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) लोकशाही म्हणजे काय? लोकशाहीचे गुण दोष स्पष्ट करा.
- ब) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करून भारतावरील झालेल्या परिणामाची चर्चा करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) “प्रभुत्व”
- ब) उदारमतवादी लोकशाही.
- क) मार्क्सचा राज्यविषयक विचार .
- ड) सार्वभौमत्वाचा अनेक सत्तावादी सिद्धांत.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P817

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 543
S.Y. B.A. (External)
PUBLIC ADMINISTRATION
G - 2 : Indian Administration
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of following question: **[20]**

- a) State the features of Indian Administration.
- b) Explain the role of Prime Minister.

Q2) Attempt any one of following question: **[20]**

- a) Write the structure Powers and Functions of Lok Sabha.
- b) Explain the Functions of Election Commission.

Q3) Attempt any one of following question: **[20]**

- a) Explain the structure, and functions of Union Public Service Commission.
- b) Write the objectives of Administrative reforms.

Q4) Attempt any one of following questions: **[20]**

- a) Explain the Powers and Function of Governor.
- b) State the composition and Functions of Municipal Council.

P.T.O

Q5) Write short notes (any two):

[20]

- a) Planning Commission.
- b) Lokpal.
- c) Containment Board.
- d) Grampanchayat.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P817

[4701] Ext. - 543
S.Y. B.A. (External)
PUBLIC ADMINISTRATION
G - 2 : Indian Administration
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : ह 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) भारतीय प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) पंतप्रधानाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) लोकसभेची रचना, अधिकार आणि कार्ये लिहा.
ब) निवडणूक आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) केंद्रिय लोकसेवा आयोगाची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
ब) प्रशासकिय सुधारणाची उद्दिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) राज्यपालाचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

ब) नगरपालिकेची रचना आणि कामे सांगा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [20]

अ) नियोजन आयोग

ब) लोकपाल

क) छावणीक्षेत्र पालिका

ड) ग्रामपंचायत

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P818

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 544
S.Y. B.A. (External)
PUBLIC ADMINISTRATION
(S - 1) : Personnel Administration
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question: **[20]**

- a) Explain the Meaning and Importance of Personnel Administration.
- b) State the meaning and various types of training.

Q2) Attempt any one of the following question: **[20]**

- a) Explain the meaning, Feature and functions of civil services.
- b) Discuss the meaning, importance and Methods of recruitment.

Q3) Attempt any one of the following question: **[20]**

- a) Explain the meaning and principles of promotion.
- b) State the meaning and functions of the Administrative Tribunals.

Q4) Attempt any one of the following question: **[20]**

- a) Explain the concept and importance of Human Resource Development.
- b) State the main features of management in Personnel Administration.

P.T.O

Q5) Write short notes (Any Two):

[20]

- a) Benefits of Retirement.
- b) Right to Strike.
- c) Morality in Personnel Administration.
- d) Causes of corruption.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P818

[4701] Ext. - 544
S.Y. B.A. (External)
लोक प्रशासन
S - 1 : कर्मचारी प्रशासन
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना : ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) कर्मचारी प्रशासनाचा अर्थ आणि महत्व स्पष्ट करा.
ब) प्रशिक्षणाचा अर्थ आणि विविध प्रकार सांगा.
- प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) सनदी सेवेचा अर्थ, वैशिष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.
ब) भरतीचा अर्थ, महत्व आणि पद्धतीची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) बढतीचा अर्थ आणि तत्व स्पष्ट करा.
ब) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचा अर्थ आणि कार्ये सांगा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) मानव संसाधन विकासाची संकल्पना आणि महत्व स्पष्ट करा.
ब) कर्मचारी प्रशासनातील व्यवस्थापनाची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
अ) सेवा निवृत्तीचे फायदे.
ब) संपाचा अधिकार.
क) कर्मचारी प्रशासनातील नैतिकता.
ड) भ्रष्टाचाराची कारणे.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P819

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 545

S.Y. B.A. (External)

PUBLIC ADMINISTRATION

S - 2 : Local Self Government of Maharashtra

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions: **[20]**

- a) Explain the Meaning, Nature and Scope of Local Self Government.
- b) State the composition and functions of Zilla Parishad.

Q2) Attempt any one of the following questions: **[20]**

- a) State the composition, powers and functions of Grampanchayat.
- b) Explain the composition, powers and functions of Cantonment Boards.

Q3) Attempt any one of the following questions: **[20]**

- a) Explain the composition and functions of Municipal Corporation.
- b) Discuss the importance of 'Gharkul Yojana' with its failure and success.

Q4) Attempt any one of the following questions: **[20]**

- a) Discuss Mahila Bachatgat Mohim with reference to Women Empowerment.
- b) Discuss in detail the objectives, nature and importance of Mahatma Gandhi Tanta Mukti Abhiyan under rural development programme.

P.T.O

Q5) Write short notes (Any Two):

[20]

- a) 73rd Constitutional Amendment.
- b) Balwantrai Mehata Committee.
- c) Functions of Gramsevak.
- d) Causes of Urbanisation.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P819

[4701] Ext. - 545
S.Y. B.A. (External)

लोकप्रशासन

S - 2 : महाराष्ट्राचे स्थानिक स्वशासन
(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना : ह 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) स्थानिक स्वशासनाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) जिल्हापरिषदेची रचना आणि कार्ये सांगा.
- प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) ग्रामपंचायतीची रचना, अधिकार व कामे सांगा.
ब) कॅन्टोनमेंट बोर्डाची रचना, अधिकार व कामे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) महानगरपालिकेची रचना आणि कामे स्पष्ट करा.
ब) घरकुल योजनेचे महत्व स्पष्ट करून यश अपयशाची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) स्त्री सबलीकरणाच्या संदर्भात महिला बचत गट मोहिमेची चर्चा करा.
ब) ग्रामीण विकास कार्यक्रमांतर्गत महात्मागांधी तंटो मुक्ती अभियानाचे महत्व विशद करून त्याचे उद्दिष्टे व स्वरूप यांवर सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) 73 वी घटना दुरुस्ती.
- ब) बलवंतराय मेहता समीती.
- क) ग्रामसेवकाची कामे.
- ड) शहरीकरणाची कारणे.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P1577

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 546
S.Y. B.A. (External)
PSYCHOLOGY
Social Psychology (General Paper - II)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 400 words: **[20]**

- a) What is aggression? Explain the forms of aggressions.
- b) What is pro-social behaviour? Explain the commitment to socially responsible behaviour.

Q2) Answer any one of the following questions in 400 words: **[20]**

- a) Define Communication. Discuss communication process and types of verbal & non-verbal.
- b) Define social psychology. Describe the research areas of pro-social psychology.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words: **[20]**

- a) What is prejudice? Discuss the causes of prejudice.
- b) Explain the close relationships.

P.T.O

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words: **[20]**

- a) Define self-concepts. Explain concepts related to self.
- b) Define Compliance. Explain the uses of compliance techniques.

Q5) Write short notes in 100 words each (Any four): **[20]**

- a) Attitude and behaviour.
- b) Co-operation v/s competition.
- c) Child sexual abuse.
- d) Interview.
- e) Levels of social behaviour.
- f) Self-esteem.

Total No. of Questions : 5]

P 1577

[4701] Ext. - 546

S.Y. B.A. (External)

PSYCHOLOGY

Social Psychology (General Paper - II)

(2013 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) आक्रमकता म्हणजे काय? आक्रमक स्वभावाचे अविष्कार स्पष्ट करा.
ब) समाजभिमुख म्हणजे का? समाजभिमुख कृतीची वचनबद्धता स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) संप्रेषणाची व्याख्या लिहा. संप्रेषण प्रक्रिया व संप्रेषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. सामाजिक मानसशास्त्राची संशोधन क्षेत्रे सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) पूर्वग्रह म्हणजे काय? पूर्वग्रहाची कारणे स्पष्ट करा.
ब) घनिष्ठ नाते संबंध स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) स्व: संकल्पना म्हणजे काय? स्व-संबंधित संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) अनुपालनाची व्याख्या लिहा. अनुपालनाच्या तंत्राचा उपयोग स्पष्ट करा.

प्र.5) प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) अभिवृत्ती व वर्तन
- ब) सहकार्य विरुद्ध स्पर्धा
- क) मुलाशी होणारे लैंगिक दुवर्तन
- ड) मुलाखत
- इ) सामाजिक वर्तनाच्या पातळ्या
- फ) स्व - आदर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P820

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 549
S.Y. B.A. (External)
G - 2 : Gandhian Thought

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain in detail relation between man and society according to Gandhiji.

[20]

OR

Explain Gandhian concept of spiritualization of politics.

Q2) Explain and discuss the importance of Gandhiji's eighteen point constructive programme of social change.

[20]

OR

Explain in detail Gandhiji's idea of decentralization.

Q3) Explain Gandhiji's views regarding inter-religious harmony.

[20]

OR

Discuss Gandhiji's views about industrialization.

Q4) Bring out the importance of religious instruction through education.

[20]

OR

Explain Gandhiji's idea of Dignity of labour.

P.T.O

Q5) Write short notes (Any Two):

[20]

- a) Panchayat Raj.
- b) Untouchability.
- c) Satyagraha.
- d) Stateless Society.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P820

[4701] Ext. - 549
S.Y. B.A. (External)
G - 2 : गांधी विचार
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) गांधीजींच्या मते व्यक्ती आणि समाज यामधील संबंध सविस्तर स्पष्ट करा. [20]

किंवा

गांधीजींची राजकारणाचे आध्यात्मिकरण संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) गांधीजींची समाज परिवर्तनासंबंधीचा अठरा कलमी विधायक कार्यक्रम स्पष्ट करून त्याचे महत्व विशद करा. [20]

किंवा

गांधीजींची विकेंद्रिकरणाची कल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) आंतरधर्मिय सुसंवादाबद्दलचा गांधीजींचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा. [20]

किंवा

कारखानदारीविषयक गांधीजींच्या दृष्टीकोनाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) शिक्षणाच्या माध्यमातून धार्मिक शिक्षणाचे महत्व विशद करा. [20]
किंवा
गांधीजींची श्रमप्रतिष्ठेची कल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
अ) पंचायत राज
ब) अस्पृश्यता
क) सत्याग्रह
ड) राज्यविहीन समाज

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P1578

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 551
S.Y. B.A. (External) (Revised)
HISTORY OF CIVILIZATION
Indian Culture
(2013 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question (any one): **[20]**

- a) Discuss the geographical features of India.

OR

- b) Describe the various sources useful for the study of Ancient Indian Culture.

Q2) Answer the following question (any one): **[20]**

- a) Explain the teachings of Bhagwān Buddha.

OR

- b) Why Gupta period is termed as 'Golden Age'?

Q3) Answer the following question (any one): **[20]**

- a) Discuss the origin of Indo-Aryan Languages.

OR

- b) What do you know about Buddhist caves in Ancient India?

P.T.O

Q4) Answer the following question (any one): **[20]**

a) Discuss the salient features of Bhakti Movement.

OR

b) Describe the contribution of Satyashodhak Samāj.

Q5) Write short notes (any two): **[20]**

a) Definition of culture.

b) Ancient astronomy.

c) Apabhraṁsha Language.

d) Sufi Cult.

Total No. of Questions : 5]

P1578

[4701] Ext. - 551

S.Y. B.A. (External) (Revised)

HISTORY OF CIVILIZATION

Indian Culture

(2013 Pattern) (General Paper - II)

(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]

अ) भारताच्या भौगोलिक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतीय संस्कृतीच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त अशा विविध साधनांचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]

अ) भगवान बुद्धांची शिकवण स्पष्ट करा.

किंवा

ब) गुप्त कालखंडास 'सुवर्णयुग' असे का म्हटले जाते?

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]

अ) आर्य - भारतीय (इंडो - आर्यन) भाषांच्या उगमाची चर्चा करा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतातील बौद्ध लेण्यांविषयी तुम्हास काय माहिती आहे?

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]

अ) भक्ति चळवळीच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

किंवा

ब) सत्यशोधक समाजाचे योगदान वर्णन करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

अ) संस्कृतीची व्याख्या.

ब) प्राचीन खगोलशास्त्र.

क) अपभ्रंश भाषा.

ड) सूफी संप्रदाय.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P821

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 552
S.Y. B.A. (External)
HOME ECONOMICS
G - 2 : Sociology of Indian Family
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 500 words each (any one): **[20]**

- a) "Study of Sociology" is necessary for a stable and better family life why?
- b) Describe the function of the Indian family.

Q2) Answer the following questions in 500 words each (any one): **[20]**

- a) Discuss the merits and demerits of joint family.
- b) Explain the primary and basic development of human race.

Q3) Answer the following questions in 500 words each (any one): **[20]**

- a) "Marriage is not a social contract but it is a social bond" Explain.
- b) Describe the causes and effects of family disintegration.

Q4) Answer the following questions in 500 words each (any one): **[20]**

- a) Explain the role of government in child and women welfare in Indian society.
- b) Write an essay on Social Legislation about Marriage and Family in India.

P.T.O

Q5) Write short notes (any two):

[20]

- a) Nuclear Family.
- b) Types of Marriage.
- c) Causes of Family Disorganisation.
- d) Importance of Family Welfare.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P821

[4701] Ext. - 552
S.Y. B.A. (External)
HOME ECONOMICS
G - 2 : Sociology of Indian Family
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) “स्वस्थ आणि चांगल्या कुटुंबिक जीवनासाठी समाजशास्त्राचा अभ्यास आवश्यक आहे ” का ?
ब) भारतीय कुटुंबाच्या कार्याचे वर्णन करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) संयुक्त कुटुंबाच्या गुण-दोषाची चर्चा करा.
ब) मानवी वंशाच्या प्राथमिक व मूलभूत विकासाचे स्पष्टीकरण करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) “विवाह हा एक सामाजिक करार नसून ती एक सामाजिक बांधिलकी आहे ” स्पष्ट करा.
ब) विघटित कुटुंबाचे कारणे व परिणामाचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालिल प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]

- अ) भारतीय समाजातील बाल आणि स्त्रीकल्याणातील शास्त्राची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील विवाह आणि कुटुंब जीवनविषयक सामाजिक विधेयकावर एक निबंध लिहा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- अ) अणु कुटुंब
- ब) विवाहाचे प्रकार
- क) कुटुंब विस्थापनाचे कारणे
- ड) कुटुंब कल्याणाचे महत्व

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P822

[Total No. of Pages : 12

[4701] Ext. - 553

S.Y. B.A. (External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (A) Military Geography

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) What is Geo-strategy? Explain its importance. **[20]**

OR

State the meaning and scope of Military Geography.

Q2) Explain in detail the concept of Grand-strategy. **[20]**

OR

State the impact of Geography on Sea Warfare.

Q3) Describe the characteristics and logistics problems in High Altitude area. **[20]**

OR

Explain in detail the oil crisis in West Asia.

Q4) Explain in detail the Geo-strategic position and importance of Diego-Garcia. **[20]**

OR

Explain in detail the principles of Logistics.

P.T.O

Q5) Write short notes (any two):

[20]

- a) Strategy.
- b) Military Power as an element of National Power.
- c) Strategic importance of Kuwait.
- d) Tactics.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P822

[4701] Ext. - 553

S.Y. B.A. (External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

D.S. G - 2 : (A) लष्करी भूगोल

(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) भू-युद्धनीती म्हणजे काय ? तिचे महत्व स्पष्ट करा. [20]
किंवा
लष्करी भूगोलांचा अर्थ आणि व्याप्ती सांगा.
- प्रश्न 2) विशाल युद्धनीतीची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. [20]
किंवा
भूगोलाचा सागरी युद्धावर पडणारा प्रभाव सांगा.
- प्रश्न 3) अतिउंच प्रदेशाची वैशिष्ट्ये आणि पुरवठा व्यवस्थेच्या समस्या सांगा. [20]
किंवा
पश्चिम आशियातील तेल संघर्ष थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) दिगो-गार्शियाचे भू-सामरिक स्थान आणि महत्व स्पष्ट करा. [20]
किंवा
पुरवठा व्यवस्थेची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) युध्दनीति
- ब) 'लष्करी शक्ती' हा राष्ट्रीय शक्तीचा एक घटक
- क) कुवेतचे सामरिक महत्व
- ड) डावपेच

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P822

[4701] Ext. - 553

S.Y. B.A. (External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (B) Geo - Politics

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Describe the nature of Geo-Politics. **[20]**

OR

Describe the theory of Sea Power of Admiral A.T. Mahan.

Q2) Explain the basic elements of Nation. **[20]**

OR

‘Political Geography is a dynamic science’ Discuss.

Q3) Explain the detail concept of boundaries and frontier. **[20]**

OR

Describe in detail the Territorial Water.

Q4) What are the problems of Land locked states? Give the solutions. **[20]**

OR

Describe the Geographical factors affecting war.

Q5) Write short notes (any two):

[20]

- a) Importance of wartime Geo-Politics.
- b) Political Geography.
- c) Boundary.
- d) Buffer state.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P822

[4701] Ext. - 553
S.Y. B.A. (External)
संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र
D.S. G - 2 : (B) भूराजनीती
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) भूराजनीतिचे स्वरूप विशद करा. [20]
किंवा
अँडमिरल ए.टी. महान यांचा सागरी सत्तेचा सिद्धांत विशद करा.
- प्रश्न 2) राष्ट्राचे मुलभूत घटक स्पष्ट करा. [20]
किंवा
'राजकीय भूगोल हे गतिमान शास्त्र आहे' चर्चा करा.
- प्रश्न 3) सिमा आणि सिमाप्रदेश या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. [20]
किंवा
प्रादेशिक जलाशयाचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्रश्न 4) भूवेष्टीत राष्ट्राच्या समस्या व त्यावरील उपाय सांगा [20]
किंवा
युद्धावर परिणाम करणाऱ्या भौगोलिक घटकाचे वर्णन करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

अ) युद्धकालीन भूराजनीतिचे महत्व

ब) राजकीय भूगोल

क) सीमा

ड) आधान शोषक राष्ट्र

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P822

[4701] Ext. - 553

S.Y.B.A. (External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (C) Industrial Security

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain meaning concept and objectives of Industrial Security. **[20]**

OR

What is Investigation? How does it take place.

Q2) Describe in brief Industrial Crimes. **[20]**

OR

Explain in detail Fundamental Rights.

Q3) State the functions of Security Department. **[20]**

OR

Describe causes and preventive measures of fire.

Q4) State the duties of Chief Security Officer. **[20]**

OR

State various types of first aid.

Q5) Write short notes (any two):

[20]

- a) Security Lighting.
- b) First Information Report.
- c) Carbon dioxide equipment.
- d) Search gate.

XXXX

Total No. of Questions :5]

P822

[4701] Ext. - 553
S.Y.B.A. (External)
संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र
D.S. G - 2 : (C) Industrial Security
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
-
- प्रश्न 1) औद्योगिक सुरक्षेचा अर्थ, संकल्पना आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. [20]
किंवा
चौकशी म्हणजे काय ? ती कशी केली जाते ?
- प्रश्न 2) औद्योगिक क्षेत्रातील गुन्ह्यांचे थोडक्यात वर्णन करा. [20]
किंवा
मुलभूत अधिकारांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- प्रश्न 3) सुरक्षा विभागाची कार्ये सांगा. [20]
किंवा
आगीची कारणे व प्रतिबंधात्मक उपाय विशद करा.

प्रश्न 4) प्रमुख सुरक्षा अधिकाऱ्यांची कर्तव्ये सांगा. [20]
किंवा
प्रथमोपचाराचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा.(कोणत्याही दोन) [20]

- अ) सुरक्षा प्रकाश व्यवस्था
- ब) पहिली खबर
- क) कार्बन डाय ऑक्साईड उपकरण
- ड) झडती कक्ष

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P823

[Total No. of Pages : 8

[4701] Ext. - 554

S.Y.B.A. (External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 1 : (A) Indian Military System After Independence

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain in detail “Tibet Problem”. **[20]**

OR

Explain in detail “Siyahchin Problem”.

Q2) Explain the causes and Implication of Kashmir Operation. **[20]**

OR

Describe the strategic and military lessons of 1971 war.

Q3) Explain the causes of 1965 war. **[20]**

OR

State the Border Dispute between India-China.

Q4) Explain the post-Independence Military system of India. **[20]**

OR

Explain the pre-Independence Military system of India.

P.T.O

Q5) Answer in Brief (any two):

[20]

- a) Issue of J & K.
- b) Nuclear power.
- c) Operation Talwar.
- d) Indian Missiles.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P823

[4701] Ext. - 554

S.Y.B.A. (External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 1 : (A) Indian Military System After Independence

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
-
- प्रश्न 1) तिबेट समस्या सविस्तर स्पष्ट करा. [20]
किंवा
सियाचिन समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) कारगील युद्धाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा. [20]
किंवा
1971 च्या युद्धाच्या सामरिक आणि लष्करी धड्याचे वर्णन करा.
- प्रश्न 3) 1965 च्या युद्धाची कारणे स्पष्ट करा. [20]
किंवा
भारत आणि चीनमधील सीमावाद स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) स्वातंत्र्यानंतरची भारतीय लष्करी व्यवस्था सविस्तर स्पष्ट करा. [20]
किंवा
स्वातंत्र्यापूर्वीची भारतीय लष्करी व्यवस्था सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन):

[20]

- अ) जम्मू-काश्मिर समस्या
- ब) अणुशक्ती
- क) ऑपरेशन तलवार
- ड) भारतीय क्षेपणास्त्रे

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P823

[4701] Ext. - 554

S.Y.B.A. (External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 1 : (B) Maratha Military System

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the third Anglo - Maratha war and its impact on Contemporary Maharashtra region. **[20]**

OR

Analyse the role of Jijabai and Dadoji Konddev in making of Shivaji.

Q2) Describe the Shivaji as a Military Leader. **[20]**

OR

Describe the battle of Pratapgad and explain how it was decisive battle.

Q3) Explain the Campaign of Mirza Raja Jaysingh & treaty of Purendar. **[20]**

OR

Assess the Shivaji's raid on Shahistekhan.

Q4) State the strategic importance of Shivaji's sea forts. **[20]**

OR

Explain the Organization of Maratha Armed force under Shivaji.

Q5) Answer in Brief (any two):

[20]

- a) Bajirao - I.
- b) Nanasaheb Peshwa.
- c) Santaji & Dhanaji.
- d) Rajaram.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P823

[4701] Ext. - 554
S.Y.B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S. S - 1 : (B) Maratha Military System
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) तिसरे इंग्रज-मराठा युद्ध आणि त्याचे तात्कालिन महाराष्ट्रावर झालेले परिणाम स्पष्ट करा.[20]

किंवा

शिवाजी महाराजांच्या जडण-घडणीतील जिजाबाई आणि दादोजी कोंडदेव यांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) “शिवाजी महाराज एक लष्करी नेता” वर्णन करा. [20]

किंवा

प्रतापगडाच्या लढाईचे वर्णन करून प्रतापगडाची लढाई ही कशा प्रकारे एक निर्णायक लढाई होती ? ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) मिर्झाराजे जयसिंगाची मोहिम आणि पुरंदरचा तह सविस्तर वर्णन करा. [20]

किंवा

शिवाजी महाराजांच्या शाहीस्तेखानावरील हल्ल्याचे मुल्यमापन करा.

प्रश्न 4) शिवाजी महाराजांच्या समुद्र किल्ल्यांचे सामरिक महत्त्व स्पष्ट करा. [20]
किंवा

शिवाजी महाराजांच्या नियंत्रणाखालील मराठा सेनादलाची संघटना स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन): [20]

- अ) पहिला बाजीराव
- ब) नानासाहेब पेशवा
- क) संताजी आणि धनाजी
- ड) राजाराम

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P824

[Total No. of Pages : 8

[4701] Ext.-555
S.Y.B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S. S - 2 (A) : International Relation
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the impact of New Cold War on World Politics. **[20]**

OR

Describe the Realism theory to the study of International Relations.

Q2) Discuss the International Political economy. **[20]**

OR

Describe the role of Non-Alignment Movement in the end of Cold War.

Q3) Explain the 1989 changes in East Europe. **[20]**

OR

Discuss approaches to the study of international relations.

Q4) Describe the New World Order. **[20]**

OR

What is Cold War? State the nature and scope of the Cold War.

P.T.O

Q5) Write short notes (any two):

[20]

- a) GATT.
- b) Disintegration of Soviet Union.
- c) International Law.
- d) New International Economic Order.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P824

[4701] Ext.-555
S.Y.B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S. S - 2 (A) : International Relation
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) नवीन शीतयुद्धाचा जागतिक राजकारणावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा. [20]

किंवा

आंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या अभ्यासाबाबतचा वास्तववाद सिध्दांत विशद करा.

प्रश्न 2) 'आंतरराष्ट्रीय राजकीय अर्थव्यवस्था' यावर चर्चा करा. [20]

किंवा

शीतयुद्धाच्या समाप्तीनंतर अलिप्तवादी चळवळीची भूमिका विशद करा.

प्रश्न 3) 1989 मधील पूर्व युरोपातील झालेले बदल स्पष्ट करा. [20]

किंवा

आंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या अभ्यासाबाबतच्या विविध दृष्टीकोनाबाबत चर्चा करा.

प्रश्न 4) नवीन जागतिक व्यवस्थेचें वर्णन करा. [20]

किंवा

शीतयुद्ध म्हणजे काय ? शीतयुद्धाचे स्वरूप व व्याप्ती सांगा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

अ) गॅट

ब) सोव्हिएत युनियनचे विभाजन

क) आंतरराष्ट्रीय कायदा

ड) नवे आंतरराष्ट्रीय आर्थिक धोरण

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P824

[4701] Ext.-555
S.Y.B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S. S - 2 (B) : International Security
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the meaning and effect of Ethnic Conflicts. **[20]**

OR

Explain the concept of Non-Alignment and state its role in Maintaining International Security.

Q2) State the nature and effects of Cyber Crimes. **[20]**

OR

Describe the nature and problems of Arms Control and Disarmament.

Q3) Describe the theory of Detente. **[20]**

OR

Explain the meaning and concept of National Security.

Q4) Explain the characteristics of Post-Cold War Period. **[20]**

OR

Explain the various environmental problems.

Q5) Answer in Brief (any two):

[20]

- a) Terrorism.
- b) Balance of Power.
- c) Diplomacy.
- d) International Security.

XXXX

Total No. of Questions :5]

P824

[4701] Ext.-555
S.Y.B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S. S - 2 (B) : International Security
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) वांशिक संघर्षाचा अर्थ आणि परिणाम स्पष्ट करा. [20]

किंवा

अलिप्ततेची संकल्पना स्पष्ट करा आणि तिची आंतरराष्ट्रीय सुरक्षा टिकविण्यातील भूमिका सांगा.

प्रश्न 2) सायबर क्राईम्चे स्वरूप व परिणाम सांगा. [20]

किंवा

शस्त्र-नियंत्रण आणि निःशस्त्रीकरण यांचे स्वरूप आणि समस्या विशद करा.

प्रश्न 3) “तणाव शैथिल्य/सलोखा” सिध्दान्त विशद करा. [20]

किंवा

राष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) शीत युध्दोत्तर काळाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [20]
किंवा
पर्यावरणाच्या विविध समस्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
अ) दहशतवाद
ब) सत्ता-समतोल
क) राजनय
ड) आंतरराष्ट्रीय सुरक्षा

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P1579

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 556
S.Y.B.A. (External)
SOCIAL WORK

(I) Introduction : Fields of Social Work
(II) Population Education
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Define and elaborate the concept of Social Work.

[20]

OR

State the need of rural welfare.

Q2) Describe the concept social welfare with examples.

[20]

OR

Highlight the concept 'Population Education & State its need in Higher Education.

Q3) Specify the factors affecting population growth in Urban area.

[20]

OR

Explain : Growing population & Economic problems.

P.T.O

Q4) Specify the status of women in joint family.

[20]

OR

State anti-social malpractices in Urban area.

Q5) Write short notes on any two:

[20]

- a) Education for Empowerment.
- b) Fertility rate & mortality rate.
- c) Child labour in India.
- d) Role of Government in Tribal Development.

Total No. of Questions : 5]

P 1579

[4701] Ext. - 556

S.Y. B.A. (External)

SOCIAL WORK

(I) Introduction : Fields of Social Work

(II) Population Education

(2013 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) समाजकार्य या संकल्पनेची व्याख्या सांगून सदर संकल्पना स्पष्ट करा.

[20]

किंवा

ग्रामीण कल्याणाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.2) समाज कल्याण संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

[20]

किंवा

लोकसंख्या शिक्षण या संकल्पनेवर प्रकाश टाकून त्याची उच्च शिक्षणात गरज स्पष्ट करा.

प्र.3) शहरी भागात लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

[20]

किंवा

‘वाढती लोकसंख्या आणि आर्थिक प्रश्न’ स्पष्ट करा.

प्र.4) एकत्र कुटूंबात महिलांचा दर्जा स्पष्ट करा.

[20]

किंवा

शहरी भागातील असामाजिक दुष्कृत्ये स्पष्ट करा.

प्र.5) कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

[20]

- अ) शिक्षण आणि सबलीकरण
- ब) जन्मदर आणि मृत्यूदर
- क) भारतातील बालकामगार
- ड) आदिवासी विकासात शासनाची भूमिका

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P1311

[Total No. of Pages : 3

[4701]Ext.-558
S.Y.B.A. (External)
COMMERCE (General - II)
Business Accounting
(2013 Pattern)

Time : 3 Hour]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) What is Book keeping? Describe Rules of Journalising with suitable examples.
[20]

OR

Journalise the following transactions in the books of Madhav.

April 1-	Started business with cash	Rs.	1,00,000	
April 4-	Deposited cash in Bank Account	Rs.	10,000	
April 5-	Paid office Expenses	Rs.	5,000	
April 6-	Received commission	Rs.	1,000	
April 8-	Sold goods of	Rs.	5,000	to Ram
April 10-	Purchased goods for cash	Rs.	1,000	
April 14-	Withdrew cash for personal use	Rs.	2,000	
April 20-	Paid salary to sham	Rs.	1,000	

P.T.O.

Q2) Prepare cash book with cash and Bank column in the Books of Mr. Tejas.[20]

Oct.1-	Cash Balance	Rs.	20,000	Bank
	Balance	Rs.	10,000	
Oct.3-	Paid for Printing	Rs.	7,000	
Oct.8-	Cash sales	Rs.	23,000	
Oct.9-	Cash purchases	Rs.	26,000	
Oct.-10-	Paid for cartage	Rs.	1,000	
Oct. 12-	Paid telephone bill	Rs.	4,000	
Oct. 15-	Received cash	Rs.	5,000	from Abhay.
Oct.17-	Deposited cash into bank	Rs.	10,000	

OR

Describe various types of Subsidiary books.

Q3) Write a note on profit and Loss Account and on Balance Sheet. [20]

OR

Prepare profit and Loss Account and Balance Sheet from the following for the year Dec. 2013.

Trial Balance

<u>Particulars</u>	<u>Debit</u>	<u>Credit</u>
Capital	-	20,000
Debtors	5,400	-
Drawing	1,800	-
Machinery	7,000	-
Creditors	-	2,800
Wages	10,000	-
Purchases	19,000	-
Opening Stock	4,000	-
Bank Balance	3,000	-
Carriage	300	-
Salary	400	-
Rent	900	-
Sales	-	29,000
	51,800	51,800

Additional information

- a) Closing stock Rs. 1,200
- b) Outstanding Rent Rs. 100
- c) Depreciate 10% on machinery.
- d) Prepaid wages Rs. 400.

Q4) State the objectives of Cost Accounting and limitations of Financial Accounting. **[20]**

OR

Prepare store ledger Account on the basis of FIFO method.

April 1-	Opening Balance	100	Qty @ Rs. 20.
April 5-	Purchased Material	200	Qty @ Rs. 15.
April 6-	Purchased Material	50	Qty @ Rs. 10.
April 8-	Issued	100	Qty.
April 9-	Purchased Material	100	Qty @ Rs. 17.
April 20 -	Issued	200	Qty
April 22 -	Purchased Material	200	Qty @ Rs. 22.
April 30-	Issued	150	Qty.

Q5) Write Short Notes on (Any four) : **[20]**

- a) Ledger.
- b) Utility of Book Keeping.
- c) Methods of Time Keeping.
- d) Steps in purchase procedure.
- e) Types of overheads.
- f) Petty cash book.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P825

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 559
S.Y. B.A. (External)
G - 2 : EDUCATION
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one question in 500 words: **[20]**

- a) What is Secondary Education? What are the problems in Secondary Education? Suggest remedies to overcome these problems.
- b) What is Heredity? Explain the educational importance of Heredity and Environment.

Q2) Answer any one question in 500 words: **[20]**

- a) Explain in detail Mahatma Gandhij's Basic Education System.
- b) What is forgetting? What are the causes of forgetting? Suggest the remedies to overcome the problem of forgetting.

Q3) Answer any one question in 500 words: **[20]**

- a) What is Insight Learning? Describe the merits and limitations of Insight Learning.
- b) 'School is a social institute'. Explain the statement.

P.T.O

Q4) Answer any one question in 500 words: **[20]**

- a) 'Adolescence stage - period of storm'. Explain.
- b) What is Vocational Education? Explain the importance of Vocational Education.

Q5) Answer the following questions in 200-250 words each (Any Two): **[20]**

- a) Thorndike's Laws of Learning.
- b) Stages of Memory Process.
- c) Social Heredity.
- d) Sakhar Shala.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

P825

[4701] Ext. - 559
S.Y. B.A. (External)
G - 2 : शिक्षणशास्त्र
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.
ब) अनुवंश म्हणजे काय ? अनुवंश व परिस्थितीचे सैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) महात्मा गांधीची मूलोद्योगी शिक्षण पध्दती सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) विस्मरण म्हणजे काय ? विस्मरणाची कारणे कोणती ? विस्मरण कमी करण्याचे मार्ग लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन म्हणजे काय ? मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन पध्दतीचे गुण व मर्यादा स्पष्ट करा.
ब) 'शाळा एक सामाजिक संस्था' हे विधान स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) 'कुमारावस्था वादळी अशांततेचा काळ' हे विधान स्पष्ट करा.
- ब) व्यावसायिक शिक्षण म्हणजे काय ? व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) थॉन डार्कचे अध्ययन नियम
- ब) स्मरण प्रक्रियेचे टप्पे
- क) सामाजिक अनुवंश
- ड) साखर शाळा

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P826

[Total No. of Pages : 4

[4701] Ext. - 561

S.Y.B.A. (External)

MATHEMATICAL STATISTICS (General - II)

**Discrete Probability Distributions, Statistical Methods & R - Software
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator and statistical tables is allowed.*
- 4) *Graph papers will be provided on request.*

Q1) Attempt the following:

- a) State whether the following statements are true or false: **[1 each]**
  - i) The command `>? help`, in R-software is used to get help.
  - ii) Record of daily prices of gold is an example of time series.
  - iii) In NBD, mean is equal to variance.
  - iv) The covariance between any two variables in multinomial distribution is positive.
  - v) Multiple correlation coefficient lies between -1 to $+1$.
- b) Choose correct alternative for each of the following: **[1 each]**
  - i) The distribution of sum of i.i.d. geometric r.v.s. is:
    - 1) Binomial
    - 2) Uniform
    - 3) Poisson
    - 4) Negative-binomial

P.T.O

- ii) The command in R-software as `> seq ()` used to:
1) end R	2) quit R
3) start R	4) create a sequence
- iii) The partial correlation coefficient lies in the interval:
1) [0 1]	2) (0 1)
3) [-1 1]	4) (-1 1)
- iv) The difference between actual and estimated value of response variable is known as:
1) Yield	2) Residual
3) Correlation	4) None of these
- v) Testing $H_0 : \mu = \mu_0$ against $H_1 : \mu \neq \mu_0$ is:
1) right tailed	2) left tailed
3) two tailed	4) none of these
- c) Define the following terms: **[2 each]**
- i) Time series.
  - ii) Truncated distribution.
  - iii) Multiple correlation.
  - iv) Level of significance.
  - v) Vital statistics.

Q2) Attempt any four of the following: [4 x 5 = 20]

- a) Derive m.g.f. of the Negative Binomial distribution with parameters k and p .
- b) Define truncated poisson distribution. Obtain the mean of it.
- c) Write the output of following commands in R-programme:
  - i) `> z = c (3, 5, 6, 8)`
`> y = z + 2`
  - ii) `> z = seq (-1, 2, by = 0.5)`
`> y = 2* z`
- d) Write a note on R-software.
- e) Obtain the mgf of multinomial distribution.
- f) If $r_{12} = 0.7$, $r_{13} = r_{23} = 0.4$ then compute $R_{1,23}$ and $r_{12,3}$

Q3) Attempt **any four** of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) With usual notations, describe a large sample test for testing $H_0 : P_1 = P_2$ against $H_1 : P_1 \neq P_2$. Use 5% level of significance l.o.s.).
- b) A quality control supervisor inspects the lot. The previous experience shows that 10% items are rejectable, 80% items are acceptable and 10% items are acceptable after rework. Suppose a lot 15 items is submitted for inspection. Find the probability that 2 items are rejectable, 8 are acceptable and 5 needs to be reworked.
- c) What is time series? State various models of time series.
- d) Under certain conditions (to be stated), prove the Poisson approximation to NBD.
- e) Show that the marginal distribution of multinomial distribution is binomial.
- f) Describe moving average method of estimation of trend in time series.

Q4) Attempt **any two** of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) Obtain the equation of regression model for trivariate data by method of least square.
- b) Define the following terms:
  - i) A statistic,
  - ii) level of significance,
  - iii) a hypothesis,
  - iv) critical region.
- c) i) Compute crude death rates for population A and population B given below:

Age group	Population A		Population B	
	Population	Deaths	Population	Deaths
Below 10	900	12	800	32
10 - 20	1500	8	3000	12
20 - 60	4500	38	4800	48
Above 60	600	30	1400	42

Comment on your result.

- ii) Write a note on demographic ratios in vital statistics.
- d) Define the partial correlation coefficient. Obtain the expression of $r_{12.3}$ in terms of total correlation coefficient.

Q5) Attempt any one of the following:

[1 x 20 = 20]

- a) i) A T.V. repairman finds that the time spent on his job follows exponential distribution with mean of 30 minutes. If he repairs sets in order in which they came in, and if the arrival of sets follows a Poisson distribution with an average rate of 10 per 8 hrs day. Calculate:

- 1) The expected number of TV sets in the system.
- 2) The expected waiting time in the queue.

[6]

- ii) Describe the procedure to draw a sample by SRSWR and SRSWOR using R - software. **[6]**

- iii) Compute GFR, ASFR and TFR for the following data: **[8]**

Age group	Number of women	Number of births
15-19	24000	800
20-24	20000	2400
25-29	15000	2000
30-34	12000	600
35-39	6000	120
40-44	4000	10

- b) i) Define confidence interval. State the two sided confidence interval for population mean μ with 95% confidence coefficient. **[6]**

- ii) Explain the use of R-software in F-test. **[6]**

- iii) A random sample of 400 persons from country A gave mean height 170 cm. Another sample of 800 persons from country B gave mean height 178 cm. The population standard deviations are 6 cm and 8 cm respectively. Test the hypothesis that persons in country B are taller than those of A. Use 5% level of significance. **[8]**

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 827

[Total No. of Pages : 2

[4701] - Ext. - 562
S.Y. B.A. (External)
ENGLISH (General - II)
Study of English Language and Literature
(2013 Pattern) (Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Texts Prescribed :

- 1) *Rainbow : A collection of short stories.*
Ed. Board of Editors, Orient Blackswan.
- 2) *Linguistic : An Introduction*
Ed. Board of Editors, Orient Blackswan.

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1) a)** Attempt any one of the following in about 100 words each : **[10]**
- i) Write a note on Plato's theory of Mimesis.
  - ii) Write a note on short-story as a form of literature.
- b)** Attempt any one of the following in about 100 words each : **[10]**
- i) Explain the central idea of the story 'The Bet'.
  - ii) State and explain the three questions mentioned in the story 'The Three Questions'.

- Q2)** Write short notes on any four of the following : **[20]**
- a) Word Stress.
  - b) Front Vowels in English.
  - c) Consonants in English.
  - d) Minimal Pairs.
  - e) Places of Articulation.
  - f) Uses of falling Fone.

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following in about 100 words each : **[20]**

- a) Bring out the supernatural element in the story 'The Open Window'.
- b) Comment on the title of the story 'After Twenty Years'.
- c) Comment on the Signal Man as the Protagonist of the story 'The Signal Man'.
- d) Explain 'Lawley Road' as a humourous story.

Q4) Write notes on any two of the following in about 100 words each : **[20]**

- a) Process of Prefixation.
- b) Morphemes and Allomorphs.
- c) Types of Bound Morphemes.
- d) Morphology as a branch of Linguistics.

Q5) Write notes on any two of the following in about 100 words each : **[20]**

- a) Code Mixing.
- b) Types of Style.
- c) Register.
- d) Major features of Indian English.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 828

[Total No. of Pages : 2

[4701] - Ext. - 563
S.Y. B.A. (External)
ENGLISH (Special Paper - I)
Appreciating Drama
(2013 Pattern)

Text Prescribed :

- 1) **The Merchant of Venice by William Shakespeare**
- 2) **A Doll's House by Henrik Ibsen**
- 3) **Old Stone Mansion by Mahesh Elkunchwar**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four of the following questions : **[20]**

- a) Explain round and flat characters in Drama. Give examples.
- b) Define comedy. Give examples.
- c) Explain the term 'setting'. Give examples.
- d) What is dramatic conflict? Mention its types with examples.
- e) Comment on 'theme' as an element of drama.
- f) Explain the term 'tragic hero' with suitable examples.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Write a note on the plot structure of *The Merchant of Venice*.
- b) Justify the view "Shylock is more sinned against than sinning".

Q3) Attempt any two of the following questions : **[20]**

- a) Comment on the significance of the title *A Doll's House*.
- b) Bring out the importance of Nils Krogstad in *A Doll's House*.
- c) Discuss the theme of marriage as presented by Ibsen in *A Doll's House*.

P.T.O.

Q4) Attempt any two of the following questions : **[20]**

- a) Old Stone Mansion is not a simple family drama; it is more than that, a document of social change, political change. Comment.
- b) How does the play *Old Stone Mansion* present the theme of illusion and reality?
- c) Draw a character sketch of Vahini.

Q5) Attempt any eight of the following questions : **[20]**

- a) Write a brief note on the use of stage properties in *Old Stone Mansion*.
- b) How does Mahesh Elkunchwar use humour and pathos in the play *Old Stone Mansion*?
- c) Mention the flat characters in *The Merchant of Venice*.
- d) What is the symbolic significance of “palanquin” in *Old Stone Mansion*?
- e) Does Shakespeare observe unity of time in *The Merchant of Venice*? Explain in brief.
- f) Discuss the significance of the trial scene in *The Merchant of Venice*.
- g) Comment on humour in *The Merchant of Venice*.
- h) What is the climax in *A Doll’s House*?
- i) Write a note on the symbols used in *A Doll’s House*.
- j) What is the role of Christine Linde in *A Doll’s House*?
- k) Who is the protagonist in *A Doll’s House*? Why?
- l) What is the theme of *The Merchant of Venice*?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P 829

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext. - 564
S.Y. B.A. (External)
ENGLISH (Special Paper - II)
Appreciating Poetry
(2013 Pattern)

Text Prescribed : Auroral Musings

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following :

[20]

- a) Bring out the significance of the words 'light' and 'talent' in Milton's "On His Blindness".
- b) Explain the mathematical conceit of parallel lines used in "The Definition of Love".
- c) Describe the metaphor of besieged town in "Batter My Heart".
- d) Examine "On His Blindness" as a petrarchan Sonnet.
- e) Describe the setting in Gray's "Ode on the Death of a Favourite Cat".
- f) Bring out allusions in Marvell's "The Coronet".

Q2) Answer any four of the following :

[20]

- a) Bring out the power of music in "Alexander's Feast"?
- b) Discuss Donne's "Broken Heart" as an love poem with a difference.
- c) Consider "The Invocation" as a poem conveying Milton's Christian faith.
- d) Comment on the sound and sight imagery in "The Blessed Damozel".
- e) Bring out the 'mock' element of the 'Toilet Scene' from Pope's *The Rape of the Lock*.
- f) What is the poet's appeal to the west wind?

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following : **[20]**

- a) What do you understand by 'Romantic Poetry'? Discuss its chief characteristics.
- b) What is 'lyric'? Discuss the qualities of a perfect lyric with examples.
- c) Discuss the chief characteristics of Victorian period and its impact on the poetry of that period.

Q4) Answer any two of the following : **[20]**

- a) Discuss Gray's "On the Death of a Favourite Cat" as an elegy.
- b) Does Hardy's "The Oxen" support superstition. Support your answer with valid arguments.
- c) Bring out the symbolism used in Yeats's "Sailing to Byzantium".

Q5) Explain with reference to the context any four of the following : **[20]**

- a) Drive my dead thoughts over the universe
Like withered leaves to quicken a new birth!
And, by the incantation of this verse,
Scatter, as from an unextinguished hearth
Ashes and Sparks, my words among mankind!
- b) Oh sir, she smiled, no doubt,
Whene'er I passed her; but who passed without
Much the same smile? This grew; I gave commands;
Then all smiles stopped together.
- c) If someone said on Christmas Eve,
"Come; see the oxen kneel,

"In the lonely barton by yonder coomb
Our childhood used to know,"
I should go with him in the gloom,
Hoping it might be so.

- d) O sages standing in God's holy fire
As in the gold mosaic of a wall,
Come from the holy fire, perne in a gyre,
And be the singing-masters of my soul.
- e) They reckon ill who leave me out;
When me they fly, I am the wings;
I am the doubter and the doubt,
I am the hymn the Brahmin sings.
- f) Since then- 'tis Centuries - and yet
Feels shorter than the Day
I first surmised the Horse's Heads
Were toward Eternity.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P1580

[Total No. of Pages : 3

[4701] Ext. - 566
S.Y.B.A. (External)
MATHEMATICS

MG - 2 : Discrete Mathematics and Linear Algebra
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt each of the following: [20]

- a) State the converse of the conditional statement : “If it snows today, I will Ski tomorrow”.
- b) Construct a truth table for $(p \vee q) \rightarrow q$.
- c) Let $P(x)$ denote the statement “ $x \leq 4$ ”. What are the truth values of $P(4)$ and $P(6)$?
- d) How many ways are there to select a captain and a Vice Captain from 15 members of a cricket team?
- e) How many elements are in $A_1 \cup A_2$ if there are 12 elements in A_1 , 18 elements in A_2 and 6 elements in $A_1 \cap A_2$?
- f) Determine whether the set $W = \{(x, y) \mid x = 2y\}$ is a subspace of $\mathbb{R}^2$.
- g) Find the angle between the vectors $(1, 1, 0)$ and $(-1, 2, 1)$ with respect to usual inner product.
- h) Let $T: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be defined as $T(x, y) = (x, 1)$. Is T a linear transformation?
- i) Let $A = \begin{pmatrix} -1 & 2 & 1 & 3 & 4 \\ 0 & 0 & 2 & -1 & 0 \end{pmatrix}$. Let $T: \mathbb{R}^5 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be a linear transformation such that $Tx = Ax$. Compute $T(1, 0, -1, 3, 0)$.
- j) Suppose U, V and W are vectors in a inner product space such that $\langle U, V \rangle = 2, \langle V, W \rangle = -3, \langle U, W \rangle = 5, \|u\| = 1, \|v\| = 2, \|w\| = 7$. Evaluate $\langle U + V, V + W \rangle$.

P.T.O

Q2) Attempt any four out of six:

[20]

- a) Show that $p \vee (q \wedge r)$ and $(p \vee q) \wedge (p \vee r)$ are logically equivalent.
- b) Write negations of
  - i) $\forall x(x^2 > x)$.
  - ii) $\exists x(x^2 = z)$.
- c) Give a direct proof that if m and n are both perfect squares, then mn is also a perfect square.
- d) Prove that the number of different permutations of n objects, where there are n_1 identical objects of type 1, n_2 identical objects of type 2, ..., n_R identical objects of type R is equal to $\frac{n!}{n_1!n_2! \dots n_R!}$.
- e) How many solutions does the equation $x_1 + x_2 + x_3 = 11$ have, where x_1, x_2 and x_3 are nonnegative integers?
- f) Translate the statement "The sum of two positive integers is always positive" into a logical expression.

Q3) Attempt any two of the following:

[20]

- a) In a survey of 270 college students, it is found that 64 like brussels sprouts, 94 like broccoli, 58 like Cauliflower, 26 like both brussels sprouts and broccoli, 28 like both brussels sprouts and Cauliflower, 22 like both broccoli and Cauliflower and 14 like all three vegetables. How many students do not like any of these vegetables?
- b) A Coin is flipped 10 times where each flip comes up either heads or tails. How many possible outcomes.
  - i) Are there in total.
  - ii) Contain exactly two heads.
  - iii) Contain atmost three tails.
  - iv) Contain the same number of heads and tails.
- c) Show that if n is an integer and $n^3 + 5$ is odd, then n is even using
  - i) a proof by contraposition.
  - ii) a proof by contradiction.

Q4) Attempt any four of the following: **[20]**

- a) If $\bar{U}$ and $\bar{V}$ are any two orthogonal vectors in a real inner product space, then prove that $\|\bar{U} + \bar{V}\|^2 = \|\bar{U}\|^2 + \|\bar{V}\|^2$.
- b) If $T: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ is a linear transformation given by $T(x, y, z) = (x + y - z, x - 2y + z, -2x - 2y + 2z)$, then find basis and dimension of $\text{Ker } T$.
- c) Show that the set $B = \{1 + 2x + x^2, 2 + x, 1 - x + 2x^2\}$ is a basis for P_2 .
- d) If W_1 and W_2 are subspaces of a Vector space V , then prove that $W_1 + W_2$ is a subspace of V .
- e) If $S = (v_1, v_2, \dots, v_n)$ is an orthogonal set of non-zero vectors in an inner product space, then prove that S is linearly independent.
- f) Let $T: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be a linear transformation defined as $T(x, y, z) = (x + y + z, y + z)$. Find the matrix A of T with respect to standard basis of $\mathbb{R}^3$ and $\mathbb{R}^2$.

Q5) Attempt any two of the following: **[20]**

- a) Prove that a linear transformation $T: V \rightarrow W$ is non-singular if and only if the set $\{T(U_1), T(U_2), \dots, T(U_n)\}$ is a basis of W whenever the set $\{U_1, U_2, \dots, U_n\}$ is a basis of V .
- b) Let $\mathbb{R}^3$ have the Euclidean inner product. Use Gram-Schmidt Process to convert the basis $B = \{(1, 0, 1), (-1, 1, 0), (-3, 2, 0)\}$ into an orthonormal basis.
- c) Let V be a n -dimensional vector space. Then prove that
  - i) Any linearly independent subset of V with n elements is a basis.
  - ii) Any subset of V with n elements which spans V is a basis.

- iii) Let X_1 and X_2 be independent poisson variates then $Z = X_1 + X_2$ follows which of the following distribution :
- A) Binomial   B) Poisson
C) Uniform   D) None of the above
- iv) Nine persons sit for a photograph in a row. The probability that a family of three always sits together is :
- A)   B)
C)   D)
- v) Which of the following statement is true?
- A)   B) $P(A|B)=P(A)$
C) $P(A|B)\leq P(A)$ D) None of the above
- c) Answer in brief : **[2 marks each]**
- i) Explain concept of independence of two events.
ii) State the additive property of Binomial distribution.
iii) What are the limitations of classical definition of Probability.
iv) State the Autoregression model of time series and explain the terms involved in it.
v) Define : Permutation and Combination.

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Find the total number of 3 digit numbers that can be formed from 6 digits 2, 3, 5, 6, 7 and 9. How many of these are less than 400?
- b) A random variable X follows binomial distribution with parameters n and p . If $p = 0.6$ $E(X) = 6$, find n and $V(X)$.
- c) Explain the concept of conditional probability distributions in respect of bivariate probability distribution.
- d) Explain with one illustration each :
- i) Complementary event,
ii) Mutually exclusive events.
- e) Explain in brief the seasonal component of time series with illustration.
- f) Define conditional probability also state the multiplication theorem on $P(A \cap B)$.

Q3) Attempt any four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) The following is the probability distribution of random variable X :

X	0	1	2	3	4
P(X = x)	0.05	0.15	0.20	0.35	0.25

Obtain the distribution function of X and also compute $V(2X + 5)$.

- b) Define a discrete uniform distribution. State its mean and variance. State any two real life situations where it is applied.
- c) Explain the following terms :
- i) Total Fertility Rate (TFR).
  - ii) Gross Reproduction Rate. (GRR).
- d) Explain pair-wise independence and complete independence in case of three events.
- e) A taxi-cab firm has 10 taxi-cabs which can be hired in a day. The demand for taxi-cabs on each day is a Poisson variate with mean 6. Find the probability that on a given day :
- i) No taxi-cab is demanded,
  - ii) All the taxi-cabs are demanded.
- f) Explain the concept of multiple and partial correlation with suitable illustration.

Q4) Attempt any two of the following : **[2 × 10 = 20]**

- a) The mean, standard deviation and correlation coefficients obtained for three characteristics X_1 , X_2 and X_3 are given below :

$$= 6.8 \quad = 1.0 \quad r_{12} = 0.60$$

$$= 7.0 \quad = 0.80 \quad r_{13} = 0.70$$

$$= 7.4 \quad = 9.0 \quad r_{23} = 0.65$$

- i) Obtain the equation of plane of regression of X_1 on X_2 and X_3 .
  - ii) Estimate X_1 when $X_2 = 8.0$ and $X_3 = 72$.
- b) Explain the procedure of estimating trend by the method of least square.
- c) Explain the following terms :
- i) Crude Death Rate (CDR),
  - ii) Age-Specific Death Rate (ASDR),
  - iii) Standardized Death Rate. (STDR),
- d) The joint p.m.f. of X and Y is
- $$P(x, y) = C(2x + 3y), \quad x = 0, 1, 2$$
- $$y = 1, 2, 3$$
- $$= 0 \quad \text{otherwise}$$

Find

- i) the marginal probabilities of X and Y,
- ii) the conditional probability of X given Y = 2
- iii) correlation between X and Y.

Q5) Attempt any one of the following : [1 × 20 = 20]

- a) i) Let A and B be two events defined on Ω . If $P(A) = 0.4$, $P(B) = 0.7$ and $P(A \cap B) = p$, find the value of p if A and B are
  - A) mutually exclusive, B) independent. [5]
- ii) Define cumulative probability distribution of a discrete r.v. and state its important properties. [7]
- iii) Define : Multiple correlation coefficient and partial correlation coefficient. [4]
- iv) State the axioms of probability. [4]
- b) i) The joint probability distribution of X and Y is : [8]

Y X	0	1	2
-1		0	
1			

Calculate

$$P(A \cup B)$$

- A) $P(X = 1 | Y = 0)$ and $P(Y = 1 | X = -1)$
- B) $E[Y|X = -1]$
- C) $V(X|Y = 1)$

- ii) Given the following data, compute G.F.R, A.S.F.R, T.F.R, G.R.R. and NRR, assuming sex ratio at birth as 105 males to 100 females.

[12]

Age	No. of women in 1000	No. of births	Survival factor
15-19	510	25000	0.969
20-24	440	79650	0.967
25-29	360	63930	0.963
30-34	350	31000	0.958
35-39	340	17000	0.952
40-44	370	6130	0.942
45-49	330	340	0.928

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P1292

[Total No. of Pages : 8

[4701] Ext. - 569
S.Y.B.A. (External)
LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE
G - II - Formal and Relational Logic
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Explain the nature of a Formal Deductive system. What are the attributes of a deductive system? **[10]**

b) Prove the following Theorems with the help of the Axioms given below :

Axioms : **[10]**

i) $(p \vee q) \supset p$

ii) $p \supset (p \vee q)$

iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$

iv) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$

v) $(q \supset r) \supset ((p \vee q) \supset (p \vee r))$

Theorems :

1) $p \supset p$

2) $(p \supset (q \supset r)) \supset (q \supset (p \supset r))$

OR

a) Explain the difference between singular and general propositions. Give examples. Explain the symbolization of the traditional A, E, I, O propositions in predicate logic.

P.T.O.

- b) Symbolize the following propositions with the help of the symbols in brackets.
- i) Reporters are present.
(Rx : x is a reporter Px : x is present).
  - ii) Diplomats are not always rich.
(Dx : x is a diplomat. Rx : x is rich).
  - iii) The common cold is never fatal.
(Cx : x is a cold. Fx : x is fatal).
  - iv) None but the brave deserve the fair.
(Bx : x is brave. Fx : x deserves fair).
  - v) To swim is to be penguin.
(Sx : x swims. Px : x is a penguin).

Q2) a) Why do we need the quantificational rules? Explain the preliminary version of the universal Instantiation (U.I.) with an example. **[10]**

b) Prove the validity of the following arguments : **[10]**

- i) $(X)(Mx \supset Nx)$
 $(\exists x)(Mx.Ox) / \therefore (\exists x) (Ox.Nx)$
- ii) $(X)(Dx \supset \sim Ex)$
 $(X)(Fx \supset Ex) / \therefore (X)(Fx \supset \sim Dx)$

OR

a) Explain the method of proving invalidity of the invalid quantificational arguments.

b) Prove the invalidity of the following arguments.

- i) $(X)(Sx \supset \sim Tx)$
 $(X)(Tx \supset Ux) / \therefore (\exists x) (Ux.\sim Sx.)$
- ii) $(X)(Gx \supset Hx)$
 $(\exists x)(Ix.Hx) / \therefore (\exists x)(Gx. Ix)$

- Q3)** a) State the difference between a singly general proposition and a multiply general proposition. Give examples. [10]
- b) Symbolize the following propositions using the given symbols. [10]
- If all dogs are carnivorous, then moti is carnivorous.
($Dx : x$ is adog. $Cx : x$ is carnivorous, m - moti)
  - If something is wrong then it should be rectified.
($Wx : x$ is wrong. $Rx : x$ should be rectified)
  - If something is missing then if nobody calls the police it will not be recovered.
($Mx : x$ is missing. $Px : x$ is a person. $Cx : x$ is a police $Rx : x$ is recovered)
  - If any bananas are yellow, then some bananas are ripe.
($Bx : x$ is a banana. $Yx : x$ is yellow. $Rx : x$ is ripe.)
  - If there are any Poets, then all philosophers are poets.
($Px : x$ is a poet. $Tx : x$ is a philosopher)

OR

- Explain the need for revised quantificational rules. Give examples.
  - Prove the validity of the following arguments.
    - $(\forall x)(Hx \supset Mx) / \therefore Hs \supset (\exists x)(Hx.Mx)$
    - $(\exists x)Xx \supset (\forall y)(Yy \supset Zy) / \therefore (\exists x)(Xx.Yx) \supset (\exists y)(Xy.Zy)$
- Q4)** a) Explain the structure of relational proposition. What are the kinds of relational proposition? Give examples. [10]
- b) Symbolize the following propositions with the help of the symbols in the brackets. [10]
- John is taller than Andrew.
($Txy : x$ is taller than y . J - John. a - andrew)
  - Chicago is between Newyork and sanfrancisco
($C :$ chicago, $N :$ Newyork, $S :$ Sanfrancisco, $Bxyz : x$ is between y and z)
  - Everything attracts everything.
($Axy : x$ attracts y)
  - Every cloud has a silver lining.
($Ax : x$ is silver $Kx : x$ is lining. $Bxy : x$ belongs to y . $Cx : x$ is a cloud)
  - Good men have always friends.
($Gx : x$ is good. $Mx : x$ is man. $Fxy : x$ is friend of y .)

OR

- a) Explain the nature of relation of Identity. Give versions of the rule of Identity.
- b) Prove the validity of the following arguments
- i) $(\exists x)Mx. (y)(My \supset Dyx) / \therefore (\exists x)(Mx.Dxx)$
- ii) $(X)(Px \supset (\exists y)Fyx)$
 $(X)(Y)(Fyx \supset Lyx) / \therefore (X)(Px \supset (\exists y)Lyx)$

Q5) Write short notes : (Any Four)

[20]

- a) Preliminary version of the rule of E.G.
- b) Enthymemecal Arguments.
- c) Quantificational 'square of opposition'.
- d) Free and bound variables.
- e) Attributes of dyadic relation.
- f) Axiomatic system.

Total No. of Questions : 5]

P1292

[4701] Ext. - 569
S.Y.B.A. (External)
LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE
G - II - Formal and Relational Logic
(2013 Pattern)
मराठी रुपांतर

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) अ) आकारिक नैगमनिक प्रणालीचे स्वरूप स्पष्ट करा. नैगमनिक प्रणालीचे गुण कोणते? [10]

ब) खालील प्रमेये दिलेले मूलाधार वापरून सिद्ध करा. [10]

मुलाधार :

i) $(p \vee q) \supset p$

ii) $p \supset (p \vee q)$

iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$

iv) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$

v) $(q \supset r) \supset ((p \vee q) \supset (p \vee r))$

प्रमेये :

i) $p \supset p$

ii) $(p \supset (q \supset r)) \supset (q \supset (p \supset r))$

किंवा

- अ) एकवाची व सामान्य विधानातील फरक स्पष्ट करा. उदाहरणे द्या. पारंपारिक A, E, I, O या विधानाकारांचे विधेय तर्कशास्त्रातील चिन्हांकन स्पष्ट करा.

ब) खालील विधानाचे कंसात दिलेली चिन्हे वापरून चिन्हांकन करा.

- i) वार्ताहार उपस्थित आहेत.
($Rx : x$ हा वार्ताहार $Px : x$ उपस्थित आहे.)
- ii) राजकारणी नेहमी श्रीमंत असतात असे नाही.
($Dx : x$ हा राजकारणी. $Rx : x$ श्रीमंत आहे.)
- iii) नेहमीची सर्दी धोकादायक कधीही नसते.
($Cx : x$ नेहमीची सर्दी. $Fx : x$ धोकादायक)
- iv) फक्त शूर लोकच बक्षीसपात्र असतात.
($Bx : x$ शूर. $Fx : x$ बक्षीसपात्र)
- v) पोहणे म्हणजे पेंग्विन होणे.
($Sx : x$ पोहतो. $Px : x$ पेंग्विन आहे.)

प्रश्न 2) अ) संख्यापकीय नियमांची गरज आपल्याला का भासते? सार्वगिक उदाहरणीकरण (U. I.)
या नियमाची प्राथमिक आवृत्ती स्पष्ट करा. [10]

ब) खालील अनुमानांची युक्तता सिद्ध करा : [10]

- i) $(X)(Mx \supset Nx)$
 $(\exists x)(Mx.Ox) / \therefore (\exists x)(Ox.Nx)$
- ii) $(X)(Dx \supset \sim Ex)$
 $(X)(Fx \supset Ex) / \therefore (X)(Fx \supset \sim Dx)$

किंवा

अ) संख्यापकीय अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करण्याची पध्दती स्पष्ट करा.

ब) खालील युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा.

- i) $(X)(Sx \supset \sim Tx)$
 $(X)(Tx \supset Ux) / \therefore (\exists x)(Ux.\sim Sx.)$
- ii) $(X)(Gx \supset Hx)$
 $(\exists x)(Ix.Hx) / \therefore (\exists x)(Gx. Ix)$

- प्रश्न 3) अ) एकसामान्यवाची व बहुसामान्यवाची विधानातील फरक उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा. [10]
- ब) खालील विधानांचे दिलेली चिन्हे वापरून चिन्हांकन करा. [10]
- जर सर्व कुत्रे मांसभक्षक असतील, तर मोती मांसभक्षक आहे.
($Dx : x$ कुत्रा. $Cx : x$ मांसभक्षक m - मोती.)
  - जर काही बिघडले असेल, तर ते दुरुस्त केले पाहिजे.
($Wx : x$ बिघडलेले $Rx : x$ दुरुस्त केले पाहिजे).
  - जर काहीतरी हरवले असेल, तर जर कुणीही पोलिस बोलावले नाहीत, तर ते सापडणार नाही.
($Mx : x$ हरवले. $Px : x$ व्यक्ती. $Cx : x$ पोलिस. $Rx : x$ सापडले.)
  - जर कोणती केळी पिवळी असतील, तर काही केळी पिकलेली असतील.
($Bx : x$ केळे. $Rx : x$ पिकलेले. $Yx : x$ पिवळे)
  - जर कोणी कवी असतील. तर सर्व तत्त्वज्ञ कवी आहेत.
($Px : x$ कवी. $Tx : x$ तत्त्वज्ञ)

किंवा

- अ) संख्यापकीय नियमांच्या सुधारित आवृत्त्यांची गरज का भासते? उदाहरणे देऊन सांगा.
- ब) खालील युक्तिवादांची युक्तता सिध्द करा.
- $(X)(Hx \supset Mx) / \therefore Hs \supset (\exists x)(Hx.Mx)$
  - $(\exists x)Xx \supset (y)(Yy \supset Zy) / \therefore (\exists x)(Xx.Yx) \supset (\exists y)(Xy.Zy)$

- प्रश्न 4) अ) संबंधवाची विधानाची रचना स्पष्ट करा. संबंधवाची विधानाचे प्रकार कोणते? उदाहरणे द्या. [10]
- ब) खालील विधानांचे दिलेली चिन्हे वापरून चिन्हांकन करा. [10]
- जॉन अँड्रूपेक्षा उंच आहे.
($Txy : x, y$ पेक्षा उंच आहे. J जॉन, a - अँड्रू)
  - शिकागो न्यूयॉर्क व सॅनफ्रॅन्सिकोच्या मध्ये आहे.
($Bxyz : x, y$ व z च्या मध्ये आहे. C - शिकागो, N - न्यूयॉर्क, S - सॅनफ्रॅन्सिस्को)
  - प्रत्येक गोष्ट प्रत्येक गोष्टीला आकर्षित करते.
($Axy : x, y$ ला आकर्षित करते.)
  - प्रत्येक ढगाला सोनेरी कड असते.
($Cx : x$ ढग $Ax : x$ सोनेरी. $Kx : x$ ही कड. $Bxy : x, y$ ची आहे.)
  - चांगल्या माणसांना नेहमीच मित्र असतात.
($Gx : x$ चांगला. $Mx : x$ माणूस. $Fxy : xy$ चा मित्र)

किंवा

- अ) तादात्म्य संबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करा व तादात्म्य नियमाची रूपे सांगा.
ब) खालील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा.
i) $(\exists x)Mx. (y)(My \supset Dyx) / \therefore (\exists x)(Mx.Dxx)$
ii) $(X)(Px \supset (\exists y)Fyx)$
 $(X)(Y)(Fyx \supset Lyx) / \therefore (X)(Px \supset (\exists y)Lyx)$

प्रश्न 5) खालील टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) E. G. या नियमाची प्राथमिक आवृत्ती.
ब) निगमनिका.
क) संख्यापकीय विधान - विरोध.
ड) मुक्त आणि बद्धचर.
इ) द्वित्व संबंधाचे गुणधर्म.
फ) बीजानुमान प्रणाली.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P1581

[Total No. of Pages : 2

[4701] Ext. - 585
S.Y.B.A. (External)
FRENCH (G-2)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks :100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1)A) Traduisez en anglais

[10]

Neuf français sur dix passent leurs vacances en France, Métropole (home country) et DOM-TOM. Les 10% qui partent à l'étranger se rendent majoritairement en Europe (Espagne, Italie), puis en Tunisie et au Maroc. Cette proportion de déplacements à l'étranger est très faible par rapport à d'autres pays (environ 5% aux Pays-Bas, Suisse et Allemagne, plus d'un tiers en Grande-Bretagne ou au Canada, et plus d'un quart en Irlande). Cependant, aux Etats-Unis et au Japon, cette proportion est encore faible.

B) Traduisez en français.

[12]

We live in a complex world. Technology has transformed our manner of living. Everything has changed rapidly.: fashion, family, professions, means of transport, medias, eating habits etc. At the same time, pollution has become a major problem. the earth is heating up, the animals are losing their habitat. the plastic bag is everywhere. It is necessary to act quickly to stop the destruction of our planet.

C) Compréhension: Lisez le passage et répondez aux questions suivantes:

" Pour mes copines et moi, avoir un portable est très important. On peut s'appeler sans passer par nos parents et on est toujours en contact. Avec mon Smartphone, je peux aussi envoyer des photos aux autres. Pour les jeunes aujourd'hui, les mobiles sont indispensables. Mes parents utilisent les leurs seulement de temps en temps, mais nous éteignons jamais les nôtres" "il faut interdire les portables en classe. Ils sonnent pendant les heures de cours et dérangent les professeurs et les autres élèves. En ville ou dans le train, on entend les sonneries constantes et les gens qui parlent sans cesse à haute voix"

Répondez aux questions suivantes:

[12]

- 1) D'après le texte, citez deux avantages des portables.
- 2) D'après les texte, citez deux désavantages des portables.
- 3)Quelle est la différence dans l'usage des portables entre les parents et les enfants.
- 4) Donnez le contraire: éteindre, interdire
- 5) Dites autrement:
  - a)On peut s'appeler sans passer par nos parents,
  - b) les mobiles sont indispensables.
- 6) Formez un adverbe: constant
- 7) Formez un nom: parler

Q2) Répondez aux questions(3 au choix)

[15]

- 1) Faut-il encourager les jeunes précoces d'entrer dans les concours sportifs à

P.T.O

- cet jeune âge. Quels sont les avantages et les désavantages d'un tel entraînement?
- 2) Est-ce que vous êtes pour ou contre les jeux vidéos. Justifiez.
  - 3) Quels sont les avantages et les inconvénients d'une famille nucléaire ainsi que ceux d'une famille conjointe. Illustrez / avec les exemples.
  - 4) Qu'auriez-vous fait après votre licence? expliquez vos projets d'avenir

Q3) Répondez DEUX au choix. [20]

- 1) Rédigez un fait divers pour décrire un événement dans votre ville/pays
- 2) Faites le critique d'un film que vous avez récemment vu.
- 3) Un/e de vos amis part en voyage dans les montagnes. Qu'est-ce que vous lui conseilleriez du point de vue écologique?

Q4) Grammaire:

- a) Complétez avec le subjonctif ou l'indicatif [3]
  - 1) J'espère que ce film (avoir) un grand succès.
  - 2) Quoique les billets (être) chers, ils ont été vendus en 2 jours.
  - 3) De peur que le chien ne (sortir) pas de la maison, elle ferme la porte.

- b) Reliez les actions en utilisant après avoir/après être/avant de. [3]
  - 1) finir le travail / aller au restaurant
  - 2) faire une réservation/partir pour un voyage
  - 3) ne pas avoir envie d'assister au cours, passer de bonnes vacances

- c) Mettez les verbes au conditionnel présent ou au passé. [2]
  - 1) Si j' étais le maire de ma commune, je (faire) de mon mieux pour les habitants.
  - 2) Si elle vient avec ses enfants, nous(pouvoir) visiter la forêt.

- d) Le nouveau proviseur du lycée envisage ce qu'il fera dans les cinq prochaines :pour le lycée et les étudiants.
Imaginez trois actions et exprimez-les au futur et au futur antérieur.(utilisez 6 verbes différents) [6]

- e) Expliquez votre préférence de sortie en utilisant les connecteurs de cause et de conséquence(au moins 4) [4]

- f) Mettez à la voix passive. [4]
  - 1) le garçon a mangé la pomme.
  - 2) Les acteurs accompagneront le metteur en scène.
  - 3) Il avait vu ce film, il y a deux ans.
  - 4) Jules César avait conquis la Gaule.

- g) Complétez avec les pronoms personnels [5]

Pierre : Je ____ ai téléphoné hier. Vous ne ____ avez pas répondu !

Paul et Marc : C'est vrai ? On est venu chez ____ mais ta mère ____ a dit que tu étais sorti avec Jean.

Pierre : Je ne comprends pas ce qui ____ est passé.

- h) Formez les noms: introduire, triste, jouer, souffrir [4]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P387

[Total No. of Pages : 2

[4701] Ext. - 8
F.Y. B.A (External)
URDU
(2013 Pattern) (General Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt All Questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

A. Bang-e-Dara Part - I

B. Chand Hum Asr by Maulvi Abdul Haque

- تمام سوالات لازمی ہیں۔
- (15) سوال نمبر ۱: نظم کی تعریف کرتے ہوئے اس کی مختلف اقسام پر روشنی ڈالیے۔
- یا
- اردو نظم نگاری کی تاریخ اور ارتقاء پر سیر حاصل تبصرہ کیجیے۔
- (15) سوال نمبر ۲: صنف خاکہ نگاری کے اصول تفصیل سے بتائیے۔
- یا
- خاکہ نگاری کے مفہوم و مقصد کو بیان کیجیے۔
- (15) سوال نمبر ۳: علامہ اقبال کی شاعرانہ عظمت کا جائزہ لیجیے۔
- یا
- علامہ اقبال کی حیات و شخصیت پر نوٹ لکھیے۔
- (15) سوال نمبر ۴: مولوی عبدالحق کی ادبی خدمات کا احاطہ کیجیے۔
- یا
- بابائے اردو کی سیرت و شخصیت کا جائزہ لیجیے۔

P.T.O.

(12) سوال نمبر ۵ (الف): کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے تشریح کیجیے۔
۱۔ گل رنگین ۲۔ پیامِ صبح ۳۔ التجائے مسافر

(10) ب: کسی ایک خاکہ کا فنی جائزہ لیجئے۔
۱۔ نام دیومالی ۲۔ سید محمود ۳۔ نواب محسن الملک

(18) ج: ذیل کے اشعار میں سے کوئی چھ کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

- ۱۔ اس چمن میں، میں سراپا سوز و ساز آرزو اور تیری زندگانی بے گداز آرزو
- ۲۔ ہے بلندی سے فلک سے بوس نشین میرا ابر کہسار ہوں گل پاش ہے دامن میرا
- ۳۔ صبح خورشید درخشاں کو دیکھا میں نے بزمِ معمورہ ہستی سے یہ پوچھا میں نے
- ۴۔ جل رہا ہوں گل نہیں پڑتی کسی پہلو مجھے آ ڈبو دے اے محیط آب گنگا تو مجھے
- ۵۔ میرے بگڑے ہوئے کاموں کو بنایا تو نے بار جو مجھ سے نہ اٹھا، وہ اٹھایا تو نے
- ۶۔ میں اچھلتی ہوں کبھی جذبہِ مہِ کامل سے جوش میں سر کو پگھلتی ہوں کبھی ساحل سے
- ۷۔ مری زبانِ قلم سے کسی کا دل نہ دکھے کسی سے شکوہ نہ ہو زیرِ آسماں مجھ کو
- ۸۔ ہر صبح اٹھ کے گائیں منتر وہ بیٹھے سارے پجاریوں کے مے پیت کی پلا دے

